STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 09333

ALE VERK

Isaac Leib Peretz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אַלע ווערק פון י. ל. פּרץ

אינהאַלט פון די 18 בענדער

1) פֿאָלקסטימלעכע געשיכטן
2) די צייט
3) דראמען
4) אָדם וחוה
5) חסידיש
6) פאר קליין און גרויס
7) בילדער און סקיצן
8) אויפזאצן און פעליעטאָנען
9) אלט און ניי
10) פון שטוב און גאס
11) געדאנקען און אידעען
12) פינף מגילות
13) לידער און באַלאַדן
14) געשיכטן און סצענעס
15) ליטעראטור און לעבן
16) אין מיין ווינקעלע
17) שטעט און שטעטלעך
18) מיינע זכרונות און בריוו

פון פאַרלאַג „יידיש"

דער קליינער און יונגער יידישער אַרגענטינער קיבוץ איז אַ דאַנק דער שווידערלעכער יידן־אויסראָטונג זינט אויגוסט 1939 געוואָרן איינער פון די וויכטיקסטע יידישע ישובים אין דער וועלט. דער יידישער וועלט־חורבן האָט אונדזער ישוב דערהויבן און אים אָנגעטון אַ טראַגישן און גרויסן זכות.

אַ זכות גייט ביי אונדז זייט שטענדיק אָן האַנט ביי האַנט מיט חוב. פאַר דעם גרויסן טראַגישן חוב איז אונדזער ישוב אַ סך, אַ סך שולדיק. און פאַרלאַג „יידיש", וואָס איז אין דער פּאָרעם אַ פּריוואַטע אונטערנעמונג און אין תוך געהער ער צום גאַנצן ישוב, שטרעבט צו באַצאָלן אַ קליינעם טייל פון די חובות, וואָס דער ישוב איז שולדיק.

דורך דעם פאַרלאַג „יידיש" וועט דער אַרגענטינער יידישער ישוב אָנהויבן העלפן אויפבויען דאָס דאָזיקע, וואָס דער שונא האָט חרוב געמאַכט.

און נישט אומזיסט הייבן מיר אָן מיט אונדזערע קלאַסיקער! דאָס דאָזיקע לעבן, וואָס מענדעלע, פּרץ און שלום־עליכם האָבן באַשריבן וועט מען שוין מיט קיין טאָנקען אויך נישט אויסמעקן.

און ווען דער צאָרן וועט זיך ענדיקן און אייראָפּע וועט זיך נעמען באַנייס אויפבויען און מען וועט דאָרט נעמען אויפבויען אויך דעם יידישן שארית הפליטה, וועט דער אַרגענטינער ישוב דורך דעם פאַרלאַג „יידיש" שיקן די ביכער פון די קלאַסיקער פאַר די ערשטע פון סניי אויפגעבויטע יידישע ביבליאָטעקן.

פאַרלאַג „יידיש" הייבט אָן מיט אַלע ווערק פון י. ל. פּרץ, ווייל בעצם האָט פּרץ געראַטעוועט דאָס מאָדערנע יידישע לעבן פון אַ טריפה, וואָס האָט עס געוומען אַרומכאַפּן פון אַלע זייטן. פּרץ איז אַריין אין פייער אַריין פון השכלה און אַסימילאַציע און ער האָט אַרויסגעכאַפּט דעם סאַמע עיקר פון דער באַדראָטער יידישקייט. די ערשטע ווערק וואָס מען וועט אַריינשטעלן אין אַ באַנייטער יידישער ביבליאָטעק פון אייראָפּע, מוזן זיין פון י. ל. פּ ר ץ !

י. ל. פרץ

אלע ווערק

מיט בילדער, פאקסימילן, געקליבענע פערזענלעכע בריוו און
ביאָגראַפישע שטריכן פון יעקב באָטאָשאַנסקי

פאַרלאַג „יידיש"
פון וואָלף ברעסלער און אברהם מיטלבערג
בוענאָס איירעס 1944

צענטער באַנד

פון שטוב און גאַס

פארלאג "יידיש"
בוענאס איירעס
1 9 4 4

PRINTED IN ARGENTINE

I. L. PERETZ
Obras Completas
TOMO X
"FUN SHTUB UN GAS"

Editorial y Talleres Gráficos "IDISCH"
Bmé. MITRE 2146 BUENOS AIRES
1 9 4 4

אינהאַלט פון צענטן באַנד

זייט

באַמערקונגען צום צענטן באַנד — י. ב. — — — — — — — — 11

ערשטע אָפּטיילונג: געדיכטע

ראָמאַנסעראָ

אויף דיין באַלקאָן — — — — — — — — — — — — — — — 17
עס שיינט די לבנה — — — — — — — — — — — — — 18
ווו עס וועט מיין מזל — — — — — — — — — — — — 19
שוואַרצע פליגל — — — — — — — — — — — — — — 20
כ'האָב מיך אויפן בעט געוואָרפן — — — — — — — — — — 21
עס מאַכט צו מיר די לבנה פון הימל — — — — — — — — 22
אַ גאַנצע נאַכט האָב איך רייגען געשמידט — — — — — — 23
אַ טרער — — — — — — — — — — — — — — — — 24
טייל מאָל דאַכט זיך מיר — — — — — — — — — — — 25
אין דער שטילער נאַכט — — — — — — — — — — — — 26
טרויעריק פרעגן מיינע לידער — — — — — — — — — — 27
האָסט געצילט און האָסט געטראָפן — — — — — — — — 28
צווישן בלומען — — — — — — — — — — — — — — 29
פאַרגעסן און פאַרשטויבט — — — — — — — — — — — 30
שטאָלץ גייט אָפּ די זון — — — — — — — — — — — 31
עס בליט דער בוים גינגאָלדן — — — — — — — — — — 32
ס'מזל שטעלט מיר אויף אַ רעטזועל — — — — — — — — 33
האָף און גלייב — — — — — — — — — — — — — — 34
ווען איך בין אַ גאָט — — — — — — — — — — — — 35
די נאַכט — — — — — — — — — — — — — — — — 36
וועמען איז ערגער — — — — — — — — — — — — — 38

זייט

אין קבר — 40
טרויער — 42
צוריק אין דער אַלטער היים — 45

צווייטע אָפּטיילונג: הומאָר

אַן איבערקערעניש — 55
אויספּאַרקויפט — 57
פֿאָלקס־מאָטיוו — 58
איך האָב געוואָלט זי שטודירן — 59
מיש־מאַש (דער יתום) — 60
קליינע מענטשן, דראָבנע מענטשן — 61
אויגן און ליפּלעך — 62
דער פּאָעט — 63
טאָמער — 64
אמת און שקר — 65
ברידער — 66
אַ טעאַטער איז די וועלט — 68
אַך, מיין נשמה — 69
דאָס שניידערל — 70

דריטע אָפּטיילונג: ביטערקייט

מיין מוזע — 73
די נאַכט־וועכטער — 74
מען זאָגט... — 76
דאָס נייע וויג־ליד — 78
וואָס געגאַרט איר בלאַנקע בליצן — 80
אַך, פֿאַר וואָס האָסטו מיך פֿאַרשאָלטן — 81
רבונו של עולם, פֿון אַלע די צרות — 82
אַן אָקס, אַ יינגער, גיט ראַפּטים אין שטאַל — 83
אַן אדום — 85
גאָט זאָגט... — 86

די געשמיסענע אמת

חד אמר מלך יהדיוט.

(גיטין, מ״ע)

וואס רייסט איר אין קאפן אין אויגן וואך-צו וויהל,
וואס האקט אין וואס קלאפט אייך ארויס אויס׳ן שטערן?
גאָלדענע לויבען, אח, גאָלדענע בערגען -
שוימה הויק׳ס גאָלדענע שפּיגל!
מיט גאָלדענע פייגל, וואס בלישטשען אין פלאמען,
גאָלדענע עקריססען, גאָלדענע שלאנגען,
(ניט קרוין גאָלד חולה, ריין גאָלד אין אמסעבוו;
אין פּלאָק׳ס - טאש האט שוימה דאך האנב געשטערקט טייגל!)

שוינס זיך אויבער שפּאַרט, דערפאר אין פעלדער
ביז אחות גרעפט גיט... ווייט נאך די לאנגען,
אויף אלע וועסטער וועגן, אלע פינסטערע וועלדער
אין הונגען גיט אויך נאך שטיל די... פאלוויטשאנט
גיט זי לאנגען שטריק... און אין די לעדער צונט
ווערט און וועטער שמיסען די וואס רייניגען בלוט!

די ערשטע 8 שורות און די לעצטע 6
פון דעם אייגנהאנטיקן כתב־יד פון י. ל.
פרצעס פּאָעמע „די געשמיסענע אמת"

זייט

וואָס פאַר אַ מין חיה... — 88
דאָס געבעט פון שעפּעלע — 90
פון יחזקאל — 91
פון יחזקאל קאַפּיטל ל״ג — 96
כיסא שלומה — 98
* די געשמיסענע אמת — 106
דעם לייבם לוויה — 115
ער און זי 1 — 120
ער און זי 2 — 129
פרילינג — 131
אַמאָל — 132
יוכבד — 134
די שול־קאַלינע — 138
* זאַמאָשטשער פּאַזשאַנדיק — 141
* איך זאָל גאָרנישט זיין — 145
* די נשמה יתירה — 147
* דאָס וויג־ליד — 149

פערטע אָפּטיילונג: פון דער אַרבעט

דריי נייטאָרנס — 155
וואָס טראַכטן און קלערן — 157
דאָס געבעט — 159
לידער — 161
ביים פרעמדן חופּה־קלייד — 163

פינפטע אָפּטיילונג: געמישט

ירמיהו׳ס בריוו — 181
ר׳ חנינא בן דוסא — 186
דער יידישער קוועסטאַר — 191
פריי אוים נאַדסאָן — 194

זייט

דער בעכער — — — — — — — — — — — — — — 199
א סצענע — — — — — — — — — — — — — — 201
ליטעראַטור־סצענע — — — — — — — — — — — — 204
איך גיי אַרום אין פרעמדן וואַלד — — — — — — — 212
וואָס איך וויל פון דיר — — — — — — — — — — 213
פון ישעיהו — — — — — — — — — — — — — — 216

זעקסטע אָפּטיילונג:

מאַניש — — — — — — — — — — — — — — — 223

באַמערקונגען צום צענטן באַנד

אין אָט דעם באַנד גייען אַריין איניקע זאַכן פון י. ל. פּרץ, וואָס זענען נאָך אין קיין שום אַנדער פּרץ־אויסגאַבע נישט אַריינגעגאַנגען, און זיי ווערן ביים „אינהאַלט" פאַרצייכנט מיט אַ שטערנדל.

די עכטע פּרצישע שורות פון פראַגמענט „דאָס שניידערל" (זייט 70) האָט ש. ל. ציטראָן פאַרעפנטלעכט צום ערשטן מאָל אין זיין אַרטיקל „פון מיינע זיכרונות" אין די „ליטעראַרישע בלעטער", נומערן 49 און 50 פון יאָר 1925. ש. ל. צ. דערציילט, אַז ער האָט אין וואַרשע געהערט פון אַן אַלטן זאַמאָשטשער תושב אַ קליין לידל פון י. ל. פּרץ א. נ. „דאָס שניידערל" און אין זיכרון זענען אים פאַרבליבן די געבראַכטע שורות.

די לידער „זאַמאָשטשער פּאָזשאַנדעק", „איך זאָל גאָרנישט זיין", „די נשמה־יתירה" און „דאָס וויגליד" (זייטן: 141-149) געהערן צו די סאַמע ערשטע זאַכן פּרצעס און עס פילט זיך אין זיי נאָך די השפּעה פון בדחנות און אברהם גאָלדפאַדן. באַלד נאָך פּרצעס פּטירה האָבן אָט־די לידער אויפגעשריבן פּרצעס פריינט שלומה אשכנזי און מרדכי בעכער און זיי צוגעשיקט צו יעקב דינעזאָן. פאַרעפנטלעכט האָט זיי צום ערשטן מאָל נחמן מייזיל אין זיין בוך „פּרץ" („ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין" — 1931).

„די געשמיסענע אמת" (זייט 106) איז דער ערשטער וואַריאַנט פון דער פּאָעמע „כיסא שלומה" און איז וואַרשיינלעך די ערשטע פּאָעמע, וואָס פּרץ האָט אָנגעשריבן אין יידיש. אין יאָר 1887 האָט פּרץ געלייענט אָט־די פּאָעמע פאַר פּוילינע אַלטבערג, די פרוי פון זיין שוועסטער־קינד משה אַלטבערג. פּרץ האָט דעמאָלט געשענקט דער דערמאָנטער פרוי דעם מאַנוסקריפּט פון „די געשמיסענע אמת" און שפּעטער מיט יאָרן האָט פּוילינע אַלטבערג אָוועקגעשאָנקען דעם מאַנוסקריפּט דעם ייוואָ. פאַרעפנטלעכט צום ערשטן מאָל איז די פּאָעמע אין פּרץ־נומער פון „ייוואָ־בלעטער" (אויגוסט־אָקטאָבער, 1937) און מיר דרוקן זי אין פּרצעס דעמאָלטיקער אויסלייגעכץ. אייגנטלעך איז „אמת", מענלעך, אָבער פּרץ האָט אויך אין זיינע ווייטערדיקע ווערק געשריבן „די אמת" און מיר האָבן אין

די מערסטע פאַלן ניט געענדערט. דאָס ערשטע ווערק, וואָס פּרץ האָט אָנגעשריבן אין יידיש, גיבן מיר געגוי ווי עס איז אַרויס פון זיין האַנט.

מיט דעם עינין מענלעך, ווייבלעך און זאַכלעך איז בּיכלל נישט גאָר שטאַרק אין אָרדענונג אין אונדזער לשון. עס הערשט אויף אָט דעם געביט אַ מוראָדיקער כאַאָס און יעדער שלעפּט דאָ אין אַן אַנדער זייט אַריין. ליטוועקעס נוצן אינגאַנצן נישט דעם זאַכלעכן מין און ביי פּוילישע פעלן אויך נישט קיין לאָקאַלע פאַרדרייעניש. פּרץ אַליין האָט אויך געשריבן זייער אָפט נישט ווי די גראַמאַטיק הייסט, נאָר ווי מען האָט גערעדט אין זאַמאָשטש און אַ סך מאָל האָבן מיר זיך שווער געגעבן אַן עצה — מיר האָבן נישט געוווסט, צי מיר זאָלן דרוקן אַזוי ווי דער דיקדוק הייסט, אָדער ווי פּרץ אַליין האָט געשריבן. די לאָקאַליזמען האָבן אָפט זייער חן און זיי געבן צו אפילו אַ געוויסע (אַרכאַישע) פייערלעכקייט, וואָס פּאַסט פאַר אַ קלאַסיקער. דעם געניטיוו ביים ווייבלעכן מין שרייבט למשל פּרץ, שטענדיק ווי אין נאָמינאַטיוו. ער שרייבט „פון די שיינע גאַס”, אַנשטאָט „פון דער שיינער גאַס” און אין אַזעלכע פאַלן האָבן מיר כסדר קאָרעגירט, ווייל מיר האַלטן, אַז דאָס איז נישט קיין עינין פון דיאַלעקט, נאָר פון — דיקציע. די פּוילישע זאָגן שוואַך אַרויס די „ריש” און זייער אָפט פאַרלירן זיי אינגאַנצן די „ריש” און זיי זאָגן אַנשטאָט „דער” — „די”, אָדער „דע”. ווען מען דאַרף קאָרעגירן פּרצן, גיט מען זיך ערשט רעכט חשבון ווי נישט איינגעשטעלט אונדזער גראַמאַטיק איז און אַז דעם „ייוואָ” איז דערווייל ביז איצטער נאָך ווייט נישט געלונגען צו באַהערשן דעם כאַאָס. ווער עס שרעקט זיך, אַז יידיש האַלט שוין חלילה ביים סוף און מיר פילן, אַז מיר האַלטן ביים סאַמע אָנהויב.

מיט דער פּאָעמע „מאָניש” האָט פּרץ דעבוטירט אין יידיש אין שלום־עליכמס „יידישע פאָלקס־ביבליאָטעק”. שלום־עליכם האָט צו שטאַרק רע־דאַקטירט און געענדערט די פּאָעמע און פּרץ איז מיט דער דאָזיקער רע־דאַקציע נישט געווען צופרידן און ער האָט באַלד אַרויסגעגעבן די פּאָפּו־לערסטע פּאָעמע זיינע אין אַ באַזונדער העפטל, אין זיין אייגענעם נוסח. אין די ערשטע צוויי אויסגאַבן פון „אַלע ווערק פון י. ל. פּרץ” (פון ב. קלעצקין אין ווילנע און ד. פּינסקי אין ניו־יאָרק) איז די פּאָעמע אַריין נאַטירלעך נישט אין שלום־עליכמס, נאָר אין פּרצעס נוסח. שפּעטער מיט יאָרן האָט פּרץ פאַרעפנטלעכט אַ נייעם וואַריאַנט פון „מאָניש” און דער דאָזיקער וואַריאַנט איז אַריין אין דער צווייטער און דריטער אויפ־לאַגע פון י. ל. פּרצעס אַלע ווערק (אין ווילנע און אין ניו־יאָרק). אין

יאָר 1937 האָט מען זיך דערוווּסט, אַז ס'איז געווען נאָך אַ פריערדיקער נוסח פון „מאָניש", דער סאַמע ערשטער, וועלכן פּרץ האָט געשענקט דער זעלביקער פּוילישע אַלטבערג, וואָס האָט דעם מאַנוסקריפּט אַוועקגעגעבן דעם „ייוואָ". אין די פריערדיקע וואַריאַנטן האָט „מאָניש", ווי נחמן מייזיל דערמאָנט עס שוין, 629 שורות, אין לעצטן וואַריאַנט זענען פאַראַן בלויז 408 שורות. מיר גיבן אין אָט דעם באַנד דעם צווייטן וואַריאַנט און אין באַנד 13 („לידער און באַלאַדן") גיבן מיר דעם לעצטן, בעסטן און גע־שליפנסטן וואַריאַנט און מיר זענען דערמיט מקיים פּרצעס ווילן.

לויט די „מאָניש"־וואַריאַנטן קאָן מען שטודירן פּרצעס סטיליס־טישע און אַפילו אידעישע ראַנגלענישן און גילגולים. מערקווירדיק איז, וואָס פּרץ האָט אין זיין לעצטן וואַריאַנט אינגאַנצן אויסגעלאָזט דעם שטעל „אַנדערש וואָלט מיין ליד געקלונגען, כ'זאָל פּאַר גויים גוייש זינ־גען", וואָס איז אַן עקסטעמפּאָ און האָט צום ענין פון דער באַלאַדע קיין שייכות נישט. וואַרשיינלעך האָט זיך פּרץ שווער געראַנגלט מיט דער שפּראַך ביים אַרויסברענגען די צאַרטסטע ליבעס־ניואַנסן פון זיין העלד און ער האָט נישט געקענט געפינען די צוגעפּאַסטע ווערטער און ער האָט זיך צעבייזערט און ער האָט געשריבן, אַז „אונדזער יידיש האָט נאָר וויצן, האָט נאָר שפּיצן, בלאַנקע בליצן", אָבער „כאָטש פּענקע אויפן אָרט, ס'האָט קיין ליבלעך ווארעם וואָרט". דערציילט דאָך למד שפּירא, אַז אַפילו רעדן וועגן אינטעליגענטערע ענינים האָט פּרץ נאָך נישט געקאָנט אין יידיש און סוף פון די ניינציקער יאָרן פון פאַרגאַנגענעם יאָרהונדערט...

מיר פילן, אַז אין אַ פולער אויסגאַבע וואָלט גערדאַרפט אַריינגיין אויך איבערזעצונגען פון פּרצעס העברעישע ווערק, אָבער נאָר אויף העב־רעיש האָט פּרץ געשריבן נאָר שירים, די פּראָזע, וואָס ער האָט געשריבן אויף העברעיש, האָט ער אָדער איבערזעצט פון יידיש, אָדער ער האָט זי דערנאָך אַליין איבערזעצט אויף יידיש. און שירים קאָן מען אויף באַ־שטעלונג נישט איבערזעצן. דיכטער וואָלטן אַמאָל גערדאַרפט איבערדיכטן אויף יידיש דעם ווירטיקסטן טייל פון פּרצעס העברעישע שירים.

זענען מיר צופרידן, וואָס מיר קאָנען דרוקן אין אָט דעם באַנד כאָטש איין שיר פּרצעס, וואָס איז איבערגעזעצט פון העברעיש. דאָס דאָ־זיקע ליד הייסט אויף העברעיש „לי אומרים" און אויף יידיש הייסט עס „מען זאָגט". דאָס איז דאָס ערשטע העברעישע ליד פון י. ל. פּ., וואָס אַ רע־דאַקטאָר־האַנט האָט עס נישט באַרירט. די משכילישע רעדאַקטאָרן האָבן נישט געהאַלטן פון פּרצעס מאָדערניזם און זיי האָבן זיינע לידער גע־

שניטן און קאליע געמאכט, „לי אומרים" איז נישט באריהרט געוואָרן פון קיין רעדאקטאָרס האנט, ווייל פּרץ האָט עס געדרוקט אין פּרץ סמאָלענסקים „השחר" ווי אַן אַנאָנים און ער האָט באצאָלט דערפאר צוויי רובל...

די יידישע איבערזעצונג איז געמאכט געוואָרן פון מ. (מנחם) פּערל און מ. וואקסער פאַרזיכערט, אז מ. פּערל איז פּרצעס א פּסעוודאָנים. די לייענער קאָנען זיך חשבון געבן, אז דער העברעישער פּרץ, וואָס איז אזוי פארהאסט געווען פון די משכילישע רעדאקטאָרן איז נאָך אליין געווען היפש משכיליש. עס איז כדאי צו באמערקן, אז אין איניקע פון זיינע העברעישע שירים האָט פּרץ געקעמפט פאר יידיש.

אין אָט דעם באנד זענען אויך אריין די לידער „טרויער" און „צוריס אין דער אלטער היים", וואָס אין דער קלעצקין־אויסגאבע זענען זיי אריין — מיסתמא נאָר צוליב טעכנישע טעמים — אין באנד „אָדם וחוה", וואָס באשטייט דורכוים פון פּראָזע.

יעקב באָטאָשאַנסקי

ערשטע אָפּטײלונג:

געדיכטע

* *
*

אויף דיין באַלקאָן הענגען מיינע אויגן;
זיי זעען דיך נישט!
ס׳וועלקן דאָרט בלומען, די טיר איז געשלאָסן,
די שויבן פאַרווישט...

ווי א פויגל פליט ארויף מיין נשמה
און שלאָגט זיך דאָרט צווישן אייזן...
שטילערהייט קלאַפּט זי ביי דיר אין די שויבן, —
דו ווילסט דיך נישט ווייזן...

דאַן פליט זי צוריק, באַנג און דערשראָקן,
דערשלאָגן און מיד;
אין הארץ אין קראנקן הייבט אָן צו קלינגען
דאָס טרויעריקע ליד!

*   *
*

עס שיינט די לבנה, עס בלאנקן די שטערן,
מיר זענען די אויגן פארלאָפן
מיט טרערן; אך, זאָג מיר, מיין מזל,
מעג איך נאָך האָפן?

צי פירט איר נישט, שטערן, מיין טרויעריקן אָרון
אין הימלישן וואָגן?
צי וועל איך, לבנה, זען מאָרגן דיין שוועסטער? — —
וואָס וועט זי מיר זאָגן?

* *
*

ווו ס׳וועט מיין מזל מיך ערגעץ פאַרוואַרפן
אויף לאַנגע, אויף טרויעריקע יאָרן — —
גערענק! פאַר רחמנות כאָטש לאָז מיר נאָך איבער
אַ פּיצעלע אָרט אין זכרון...

ו ו אָ ס איך וועל ליידן, די ע ר ד וועל איך קילן,
דאָס האַרץ וועלן ווערם מיר אויפעסן,
איך וועל גערענקען! — איך וועל דערפילן,
ווען ד ו וועסט פאַרגעסן!

* *
*

שוואַרצע פליגל — פינצטער־שוואַרצע געדאַנקען!
קענסט זיי פאַרטרייבן, ליגן צו דיין האַנט נאָר
מיר, צו מיין שטערן, דעם קראַנקען!

פינצטער וואָלקן, בלייערנע וואָלקן
ציען זיך און לאָזן נישט טאָגן...
און נאָר איינאיינציקער בליק דיינער אויגן
קען זיי פאַריאָגן...

קראַנק איז דאָס האַרץ... שווער איז דאָס האַרץ...
ווי פינצטער און גליטשיק איז דאָרט...
און דאָך קען דאָרט בליען גליק אָן א שיעור —
עס דאַרף נאָר דיין וואָרט!

*   *
*

כ'האָב מיך אויף דעם בעט געוואָרפן...
אך, דער קראנקער קאָפּ וויל רוען;
איך פארשלים די קראנקע אויגן — —
אין דער לופט דאָך יאָגן, פליען,

טרייבן, מישן זיך און שוועבן
פלעקן פארביקע און שפינען
בלומען, שטערן און געזיכטער,
און עס ווערט אלץ באלד צעריננען!

איין געזיכט פארהאלט זיך לענגער — —
שווארצע אויגן, פול מיט טרערן — —
עפּעס שעפּטשען בלאסע ליפּן,
נאָר איך קען קיין וואָרט נישט הערן.

* *
*

עס מאכט צו מיר די לבנה פון הימל:
„איך האָב א שוועסטער אויף ד'ר'ערד:
א בלאַסע, דו קענסט זי, איך האָב פון דיין מויל
נישט איין מאָל איר נאָמען געהערט!"

„רופסט זי פארשידן... מיט טרערן, מיט כעס...
קראנק ביסטו דורך איר, איך וויים!
זי מוז אָבער האָבן ארום זיך די שטערן —
זיי אויף מיין שוועסטער נישט בייז!

* *
*

אַ גאַנצע נאַכט האָב איך ריימען געשמידט,
פון זילבער און גאָלד;
און מיינע אייגענע האַרציקע לידן
קלינגען מיר האָלד...

דערנאָך האָט אַ שטראַליקן, העלן גוט־מאָרגן
געשיקט מיר די זון...
האָט זי מיין וואַקסן־געל פּנים געזען,
ווייס זי, ווי עלנט איך בין!

אַ טרער

א װאָלקן האָט פארדעקט דעם הימל,
װי א שװארצער שארבן:
עס איז פינצטער װי אין קבר,
דאכט זיך מיר, כ'װעל שטארבן.

אויף מיין קרענקלעך־הייסן שטערן
פאַלט א טראָפּן שװער;
צי װעט דעמאָלט, אויף מיין קבר
פאַלן אירם א טרער?

* *
*

טיילמאָל דאכט זיך מיר,
אז מיר זענען טויט,
נאָר אונדז חלומט זיך
נאָך די לעבנס-נויט!

און מיר זוכן זיך
טרויעריק און באנג.
כאָטש מיר זענען טויט
און באגראָבן לאנג!

* *
*

אין דער שטילער נאכט,
— קיינער הערט און זעט! —
גיסט זיך אוים מיין הארץ, —
הערסטו מיין געבעט?

אין דער שטילער נאכט
ליג איך אויסגעשטרעקט
און וויין... צי האָט דיך עס
אמאָל פון שלאָף געוועקט?

* *
*

טרויעריק פרעגן מיינע לידער:
וואָס האָסט ד ו געוואָלט פון אים?
נאָך וואָס האָסטו אים געצווינגן
אין דיין נעץ אריין?

שמערצלעך וויינען מיינע לידער:
וואָס האָסטו געוואָלט פון אים?
ווייניק האָט ער נעכט אָן שטערן,
ווייניק טעג אָן זון?

יאָמער קלאָגן מיינע לידער:
וואָס האָסטו געוואָלט פון אים?
און געקוילעט אָן רחמנות
האָסטו אים!

* *
*

האָסט געצילט און האָסט געטראָפן
און דו שמייכלסט פארגעניגט!
האָסט געצילט און האָסט געטראָפן,
מיר איז דאָס הארץ מיט בלוט פארלאָפן —
האָסט געזיגט!

* *
*

און פיין ווי גאָלד איז דיין פארשטאנד!
און קלאָר דיין אויג, און פעסט דיין האנט!
און שארף די שפּיז!
אָן א ציטער! כ'זאָג דיר אָפן,
האָסט געצילט, דו האָסט געטראָפן —
און — איך ליג ביי דיינע פיס!

צווישן בלומען

קאַלט קוק איך אָן
ז'ווילד רויטן מאָן;
פאַרשייט און צעפלאָסן,
מיט פלאַמען באַגאָסן,
ווינקט ער פון צווישן די זאַנגען...

כ'באַוווּנדער, ווי ס'שיסט
צום הימל די רויז;
עס פלאַטערט איר שוים,
זי ציטערט און פליסט
מיט האַרציק און דופּטיק פאַרלאַנגען!

אין איר חופּה־קלייד
שטייט די ליליע־פיין;
ווי דער פרישער שניי,
ווי דער הימל ריין...
נישט זי דאָך האָט מיין האַרץ געפאַנגען!

ס'פאַרשטעקט זיך שטיל אין גראָז
אַ בלימעלע אַ קליינס,
אַ פיינס,
אַ בלאָס, —
און ס'ציט מיך מיט אייזערנע צוואַנגען!

* * *

פארגעסן און פארשטויבט
ליגט די אלטע הארף;
צעריסן און פארשמאכט
שווייגט דאָס אלטע הארץ...

אָפט רייסט זיך פון דער הארף
אָפּ א שטאַרקער טאָן;
עס רייסט אוים פון הארץ
אמאָל א שווערער זיפץ,

און פארשטומען באלד
אויף לאנגע, לאנגע טעג
און — נאָך לענגערע —
שטילע, וויסטע נעכט!

* *
*

שטאָלץ גייט אַפּ די זון,
אין פּורפּור געהילט!
שטאָלץ זאָגט זי: „גוט נאַכט״!
מאָרגן שיין איך אויף.

עס פאַרוועלקט די בלום
נאָר איר וואָרצל לעבט;
אַריבער וועט דער שניי,
בליען וועט די רויז!

דער פויגל פליט אוועק
מיט לוסטיקן „אַדיע!״
מיט דעם פרילינג־שטראַל
וועקט אייך מיין געזאַנג!

אַלץ שטייט אויף צוריק,
שיינט און בליט און זינגט...
נאָר א האַרץ, אַז ס׳ברעכט —
ניין, דאָס לעבט נישט מער!

* *
*

עס בליט דער בוים גינגאָלדן,
טרייבט זיך אין דער הייך!
עס יאָגט א גראָער וואָלקן
ר׳שטייט שוין וועלק און בלייך!

ס׳בלאָזט א ווינט א קאלטער
ער בלייבט פארשטארט אין שרעק;
עס פאלט א בלאט און יאָמערט:
איך שטארב! איך שטארב אַוועק!

„נישט אייביק וועט זיין ווינטער,
דער זומער קומט צוריק;
דער בוים וועט ווייטער בליען
צו מזל און צו גליק!"

— אמת, — קלאָגט דאָס בלעטל, —
נאָר וואָס וועט זיין פון מ י ר?
עס פייפט דער ווינט אָן רחמים:
מ י ס ט וועט זיין פון דיר!

* *
*

ס'מזל שטעלט מיר אויף אַ רעטזועל,
הייסט מיך טרעפן. און איך ווייס,
אַז עס וועט אומזיסט באַגיסן
ביי דער אַרבעט מיך דער שווייס!

ס'דרייט אין מוח ווי אַן עקבויר,
און דאָס האַרץ ברעכט ווי אַ שאַרבן...
מיטן רעטזועל וועל איך גוסס'ן
אָן אַן ענטפער וועל איך שטאַרבן!

האָפּ און גלייב

האָפּ! נישט ווייט איז שוין דער פרילינג,
ס'וועלן שמעטערלינגע שפּרינגען!
נייע נעסטן, נייע פייגל;
וועלן נייע לידער זינגען; —

גלייב, די נאכט וועט זיין פארשווינדן,
און די וואָלקן אויך צערינען,
בלאָ וועט ווייטער זיין דער הימל —
נייע שטערן, נייע זונען!

נייע רויזן, נייע בלומען
וועקט דעם פרילינגס זיסער הויך;
עס וועט שיינען, שמעקן, זינגען!
און — אויף אונדזער קבר אויך...

* *
*

ווען איך בין א גאָט, וואָלט איך אנדערש געשטראָפט!
איך וואָלט א זינדער א הארטן
צוגעזאָגט אַלעס, אי נחת, אי גליק —
איך וואָלט אים געהייסן נאָר ווארטן!

די נאַכט

איך פּרווו דעם בלייערנעם הימל
אונ קוק אומזיסט מיר אוים די אויגן;
טויט... עס רירט זיך נישט דער וואָלקן,
און קיין שטראַל איז דורכגעפלויגן.

אָן א צייכן, אז דער מאָרגן
נייער האָפענונג און שטרעבן
זאָל דעם טויטן וואָלקן שפּאַלטן
מיט א שטראַל פון נייעם לעבן...

שאַ, א שאָרך! אַך, פליגל רוישן
אין דער לופט. וואָס ערוואַכט?...
אָך, די פלעדער־מייז!... זיי לעבן!
זייער באָגע... זייער נאַכט...

*   *
•

א נאַכט, אַ נאַכט א חושכדיקע
איבער בארג און טאָל...
און דער הימל איז פארפאנצערט,
סאמע בליי און שטאָל!

פאר דעם קליינעם חלב־ליכטל
שרעקט זיך נישט די נאַכט;
דער ווינט דער ליץ נאָך וויל עס לעשן!
ווי ער פייפט און לאַכט...

. . . .

שא, עס הערט זיך אַ לוויה...
און עס שפּוקט, און עס שרעקט...
מ'זאָגט, דער יושר איז געשטאָרבן,
און דער שכל עקט.

אַ נאַכט א שרעקלעך חושכדיקע
דריקט אויף בארג און טאָל;
און דער הימל איז פארפאנצערט
סאמע בליי און שטאָל.

ווען איז ערגער

שלעכט איז דעם נעבעך, וואָס בלאָנדזשעט אין מידבר;
ו ו י י ט, פאַראירט פון דער היים;
אומענדלעכער טרוקענער זאמד פאַר די אויגן,
קויקלט זיך אונטער די פיס.

און איבערן קאָפּ אַן אומענדלעכער הימל,
עס בלאַנקען אומציילִיקע שטערן.
„בלאָנדזשעט איר אויך?" זיי בלישטשען און בלאַנקען,
און שווימען, און ריידן קיין וואָרט.

„א י ר קוקט דאָך אַלץ, שטערן, אַראָפּ פונעם הימל,
צי זעט איר מיין שטיבל, מיין היים?"
„צי ברענט דאָרטן פריילעך אין קוימען דאָס פייער?
עס ב ל י ש ט ש ע ן די שויבן ווי גאָלד?"

„ז'איז טרויעריק?... צי בענקט זי? וואָס מאַכן די קינדער?
אָ, האָט רחמנות, און זאָגט!"
עס שווימען נאָך שטילער די זילבערנע שטערן,
און שווייגן...

. . . .

ערגער איז דעם דאָך, וואָס בלאָנדזשעט אין מדבר
אין האָט נישט אין ע ר ג ע ץ קיין היים...
עס שפּילן קיין קינדער, עס ברענט נישט קיין פייער,
און ק י י נ ע ר האָט נאָך אים צו בענקען.

ד ע ר וואַרפט זיך מיד אויפן זאמד מיטן פּנים.
און זעט נישט קיין הימל, קיין שטערן;
ער זעט נישט און פרעגט נישט, און וואַרט אויף קיין ענטפער;
שוין אַלצדינג פאַרלוירן, פאַרלאָשן...

אין קבר

(באלאדע)

אמאָל איז געווען א מיידל,
האָט זי א ייִנגל געליבט;
עס ליבט אויך דאָס ייִנגל דאָס מיידל;
זענען זיי ביידע באטריבט:

דאָס ייִנגל איז אָרעם, אוי אָרעם!
דער פאָטער דעם מיידלס — א גביר.
ווייזט ער, דער פאָטער דער רייכער,
דעם אָרעמען ייִנגל די טיר!

דעם פאָטער מוז פאָלגן דאָס מיידל:
מען פירט צו דער חופּה זי פיין;
עס גייט ווי א ליכט אוים דאָס ייִנגל,
און שטאַרבט אין זיין קעלער אליין.

דערהערט זי, אז ער איז געשטאָרבן,
און שלייכט זיך ארוים פון דער שטוב;
קומט זי צום קבר צום ליבן,
עפנט זיך פאר איר דער גרוב.

שטרעקט די הענט אוים דער טויטער
ווערט זי צום קבר געצויגן;
נעמט זי אַראָפּ אים דעם שאַרבן,
קושט די פאַרשלאָסענע אויגן...

עפנט די אויגן דער טויטער,
און נעמט זי אַרום מיט א האַנט;
שליסט זיך דער גרוב איבער ביידע
ליגן זיי ביידע ביינאַנד!

טרויער

1.

זיסע נאכטיגאל, נאָך וואָס?
נאָך וואָס זינגסטו?
וועמען קלינגסטו
פון קליינעם הארץ ארויס, וואָס גליט,
דיין ליבעס-ליד, דיין ליבעס-ליד? —
נאָך וואָס?
פאר וועמען גיסטו דיינע טרעלן?
פאַרן נידריק-שטומען גראָז,
פאַר די גוססדיקע בלעטער,
טויבע מענטשן, שטאָלצע געטער?
וועמען שענקסטו דיינע פערל,
דיינע טרעלן?

2.

און דו, וואַסער, נאָך וואָס קוועלן?
וועמען ניצט דיין ווילדער טאנץ
אין אָוונט-גלאַנץ,
איבער שטיין און ביין?

נאָך וואָס נעקן?
נאָך וואָס וועקן?
נאָך וואָס רוישן, איבערשרעקן
וואלד און טאָל
און דאָס מידע גראָז?

און דו, שטיל באַהאַלטענע פּלאַנץ,
פּלאַנץ אָן נאָמען,
פּלאַנץ אָן קראַפט,
נאַקעט און גאָל...

ווען טויג דיין גאַנץ באַמיען,
נאָך וואָס ציען
פון דער ערד ארויס דעם זאַפט
און פאַרשפּרייטן זאָמען?

3.

אין דער בלאָער שטילער הויך,
פון ליבעס־קוואַל און לעבנס־קוואַל
ציטערט בלייך
א הימליש אויג —
און עס ציטערט, און עס שוועבט,
און עס פליסט, און שפּינט, און וועבט
פון הארץ ארויס א גאָלדענער שטראַל — — —
מען האָט דערפון א סך?
פון דעם אַלעם וועט נישט זיין —
אויף א הייזל — נישט א שטיין!
און קיין שינדל אויף א דאַך!
פאַר דעם, וואָס וואַנדערט אין דער פרעמד
אָפּגעמאַטערט, נאַקעט און גאָל!
און קיין פאָדעם אויף א העמד.
אויף תכריכים נישט צו מאָל!
און קיין קערנדל אויף ברויט,
קיין ארבעס־שויט!

4.

ציטער, זיסע פּלאַנצן־שוים!
פּלאַם און פּלאַטער, ווילדע רויז!

נאָר אייל דיך, אייל!
עס שטעקט זיך שוין א האנט ארויס
דיך אָפּצופּליקן!

זילבער־גלעקל, טייכל מיין!
וואָס טאנצסט אין אָוונט־גלאַנץ אליין...
זינג נאָר, קלינג נאָר, און דערציייל
אלע סודות, וואָס דו האָסט —
נאָר געשווינד!
עס גייט דער ווינט,
ער׳עטעמט קעלט, ער הויכט מיט פראָסט
ער וועט דיך דערשטיקן!

פּאַרזייע וויפל גאָלד דו האָסט,
שטערנדל־ריין, שטערנדל־פיין,
אין גאָלדענעם האַרץ!
נאָר היט דיך, היט,
א וואָלקן ציט,
גרימיק־שווארץ
און שלינגט דיך איין —
און א סוף פון אלע גליקן!

5.

נאכט. א הוילער בוים אין פעלד.
איינזאם, שטום און בלינד!
און א קלאָג־ליד אויף דער וועלט
בלאָזט אויף אים דער ווינט!
און אויפן בוים א שווארצע קראָ,
זיצט און לאכט,
און דאָס אלץ זאפּט אין זיך איין
די גראָע נאכט!

צוריק אין דער אַלטער היים

1.

קענסטו דאָס אָרט, ווו חלומות בליען, ווי רויזן,
ווו די שטערן טריפן סודות אריין אין דער נאַכט;
ווו העלע געזיכטער מיט שטראַלנדיקע אויגן
שפּינען ליבלעכע נעצן ארום דער נשמה,
ארום הארץ?
ווו דער טאָג־געררויש ווערט איינגעזאַפּט מיט פרייד,
און ליב און באַקאַנט איז יעדע מויער, יעדער שטיין,
און יעדער שאָטן, וואָס בייגט זיך ארום
צווישן טאָג און נאַכט פון יעדן שפּאַלט
דערציילט זיס־שווידערהאַפטע זאַכן אזוי ליב?

דאָס איז די היים,
די אַלטע היים.

2.

אומשולדיק־שטיל־היימישע נאַכט,
כ׳וויל מיך וואַשן ריין
אין דיינע שטיל־ציטערדיקע וועלן;
אין דיין שטיל־ציטעריקער זילבער־נעץ,
הויל מיך איין.
כ׳וויל צוריק זיין דיין אמאָליק קינד,
דיין אמאָליק ריין גלויביק קינד —
דערצייל עפּעס, דערצייל...

3.

דאָ בין איך, מאַמע,
צוריק דיין קינד,
דיין ריין, אומשולדיק, גלויביק קינד —
כ'וויל פאַרגעסן די גאַנצע צייט
פון אָפּגעריסנקייט פון דיר —

הינטער דיין טיר
האָב איך זי געלאָזן...
אין דיין שויס, מאַמע, וויל איך אַלץ פאַרגעסן:
די בלומען, וואָס האָבן פאַרבליט,
די דערנער, וואָס האָבן געשטאָכן...
די שלאַכטן, ווו איך האָב געזיגט
און די ווונדן, וואָס בלוטיקן, בלוטיקן...

ניין,
עס טוט גאָרנישט, גאָרנישט ווי...
אויף מיין קאָפּ ליגט דיין האַנט, און ער טוט נישט ווי...
ניין, ער איז נישט גראָ...
קרייזל מיר די לאָקן, מאַמע...
שוואַרצע לאָקן האָב איך, זעסט?
און די רויטע בעקעלעך בליען,
און ווי קליין איך בין,
און ווי ריין מיין שטימע קלינגט —
א זילבער־גלעקל, וואָס?

4.

געשלאָסן אויפן אַלטן, מעכטיקן שלאָס,
איז דער געשמידטער אייזן־טויער פון שיל.
אויף געבלענדטע, האַלב־קיילעכדיק גרויסע שפּאַקולן
קוקט זי מיט א שווערן אומעט
אין דער נאַכט אַריין.

פאַרשטומט די קינדער־פרייד,
די רוישנדיקע שוואַלבן־שאַר.
וואָס שלאָגט זיך גאַנצע טעג
אין די אַלטע, גרין־פאַרגאָלדטע שויבן־שטיקער,
און פלאָנטעט זיך אין רעגנבויגן־פאַרביקן שפּינוועבס,
רוען אין די נעסטן,
איינגעהילט אין שאָטן...
די שיל איז מיט מתים פאַרנומען,
מיט מתים פון מיין צייט און געשלעכט...

5.

אין דער שטילער נאַכט
גיי איך איינער אליין
אויפן אַלטן מאַרק אַרום.

ניין, נישט אַליין!
עס גייט מיין גאַנץ געשלעכט...
שאָטן רירן מיך אָן,
ווישנדיק זיך אָן מיינע קליידער
פון פאָרנט און פון הינטן,
און פון יעדער זייט.

עס גייט מיט מיר מיין גאַנץ געשלעכט...
און אַלץ, וואָס עס האָט איבערגעלעבט
פלאַטערט און שוועבט
אַרום אין דער לופט, ווי שאָטן
פון לאַנג־איינגעפאַלענע מויערן,
וואָס האָבן פאַרבלאָנקעט און פאַרוויקלט
און ציטערן אויסער דער צייט...

. . . .

6.

אַן עולם גייט...
אַ גרויסער, פריילעכער עולם;

מענער, פרויען, קינדער...
גלאַנצנדיקע קליידער — —
טראָגן זיי די מענער,
אטלאס, זייד, שפּאָגל נייע קליידער — —
בענדער, העל־פארביק־לוסטיקע בענדער
איבער ווייבער־קעפּ!
פון אונטער ברעמען שפּראָצן, שפּריצן
בליקן שטראַלנדיק־פרישע...

רויטע פאָנען טראָגן פרייד־געדוויטלטע קינדער —
היינט איז שמחת־תורה!

ביי מיר, אין פארבאָרגענעם
הייליקן ווינקל, אין הארץ,
אין קינדערישן קדשי־קדשים,
בליט דאָס הייליקע גליק
מיט הייליקן ווייראויך לייכט פארנעפּלט...

כ'זע!
צעפּלאָסן גאָלד, א שטראָם צעפלאָסן גאָלד
זענען אירע לאָקן — —
פאר אירע בליקן בלייכן זיך די פלאַמען
פון פאקל און הבדלות —
ווי א פלאַמענדיקער מאָן אין פעלד
איבער אלע זאנגען שיסט
מיין ליב ארויס,
איבער אלע קעפּ!

. . . .

7.

ע, ניין, קלעזמער שפּילן,
עטוואָס וואקלט זיך דער עולם —
פורים־שפּילער, שטעלצן־גייער,

אַלערליי שלוח־מנות־טרעגער
ווימלען רעכטס און לינקס.

הער, יינגעלע,
שטעל דיך. אַרעם יינגעלע
פון אחשורוש־שפּיל!
נאַ דיר, נאַ, אַ צענערל,
טרעט מיר נאָר דיין מאַסקע אָפּ
מיט דער רויטער נאָז...

— דאָס בין איך, מלכהלע,
שרעק זיך נישט...
גענען דיך נאָר,
זע, ווי גוט איך שפּיל...

. . . .

8.

עס מישן זיך די שאָטן דורך...
אָך, ווי שטיל דער עולם טרעט,
ווי מייסטערהאפט עס קלינגט:
צדקה תציל ממות...

וויין נישט, קינד...
זע, איך וועל דיר טאַטע זיין,
מאַמע זיין...

9.

שטיל האָט דורכגעשוועבט די נאַכט,
און שוועבנדיק,
אַ פענצטער נאָך אַ פענצטער פאַרלאָשן...

אַ פאַרחלומט זילבער־גרוי
שוועבט, קוים־קוים הערעוודיק,

איבערן סקווער...
אין די צווייגן
האָבן די מידע פייגעלעך
די קעפּלעך אונטער די פליגל
באהאַלטן...
טס...
יעדעס אָרעם גרעזל האָט זיין שלאָפגעטראַנק באַקומען —
זיין טראָפּן טוי...

אין פאַרחלומט זילבערגרוי
טריפט די לבנה שטיל
איר ליכט אריין...

אויף פייכטע, שטילע אונטער־פליגל
שווימען די זכרונות אָן:
קינדער־טעג,
נעפּלדיקע קינדער־שאָטן.

10.

ביסט אליין?
אין דער פינצטער אליין?
איך האָב עס געוווסט,
און דעריבער געקומען.

צינד נישט אָן קיין ליכט...
ניין, ניין!
זע מיך נישט, און גליב,
אז איך בין דער זעלבער —
וואָס אמאָל...

נישט געוונצלט איז דער שטערן,
גראָ — איז קיין איינציקע האָר...
און דאָס האַרץ איז ווי אמאָל —

זיי דו אויך אַזוי...
דו ביסט אַזוי? וואָס, ניין?

דאָ,
ווו מיר זענען אַמאָל געזעסן,
און צום לעצטן מאָל...
גיב מיר דיין האַנט,
דיין ווייסע שמאָלע האַנט...

דו רויטלסט זיך?
איך זע נישט, קינד,
פילן פיל איך עס...

און — וואָס קלאַפּט אַזוי?
שלאָגט אַ זייגער ווו?
פּיקט אַ פייגעלע אָן שטיין?
אָדער דיין האַרץ שלאָגט?
אָדער — מ י י נ ס?

.11

אין שאָטן פון אַלטן הויז,
שטייט אַן אַלטע באַנק...
איך זיץ, זי — נעבן מיר.
איר ווייס קלייד בליצט מיר פאַר די אויגן.
דער הייסער מאָן אין די שוואַרצע האָר...
און, ווי פון ווייטע, ווייטע וועלטן,
איר שטימע קלינגט:
— „איך וועל שוין לאַנג נישט לעבן...
און אויף מיין האַנט טריפט
אַ טרער נאָך אַ טרער...

. . . .

12.

זייט געזונט!
טרוימען רופט מען נישט צוריק...
און פארהילכט א טאָן,
קען ער נישט איבערקלינגען...
צוויי מאָל פליט דער זעלבער שאָטן נישט אדורך!..

צווייטע אָפּטיילונג

הומאָר

אַן איבערקערעניש

און די לופט איז פול מיט זיפצן,
פול מיט ברענענדיקע טרערן;
מיטן לעצטן גוסס־אָטעם,
פול חרמות און פארשווערן.

פול מיט אסכרה, קרופּ און מאָזל,
פול מיט טיפוסן פאר הונגער...
נאָר די קלאַווישן באַרירן
דיינע שמאָלע, לאַנגע פינגער —

אַן איבערקערעניש אויף אַלעם!
ווי די טענער טאַנצן, שפּרינגען...
און די לופט ווערט פול מיט לצים,
רויטע מיצלעך... און זיי קלינגען

מיט די קליינע זילבער־גלעקלעך,
העכער, העכער און געדעכטער...
שוין פארשווונדן אַלע צרות
און די וועלט איז פול געלעכטער!

שיכור טאנצן אַלע בלומען,
וועלדער, טייכער קאַנקאַנירן...
די לבנה ווינקט מיט ד'אויגן,
און די שטערן קאָקעטירן...

און די שטערן — דיינע אויגן!
הייב איך אָן מיט דיר צו זינגען,
און די גלעקלעך אויף די מיצלעך
קלינגען, קלינגען — נאָר זיי קלינגען.

אויספאַרקויפט

(אַ שפּאַס)

מיט אַ וואַרעם האַרץ געגאַנגען
איז ער צו דער וועלט;
ר'איז געפעלן! ס'האָט דער עולם
האַרץ ביי אים באַשטעלט.

האַרץ אויף ליטן, האַרץ אויף קווינטן,
וואַרעם האַרץ אַהער!
דאַמען קויפן פאַר אַ שמייכל,
מיידלעך — פאַר אַ זיסע טרער.

און פאַר קליין־געלט קויפן לעזער...
פאַר אַ גראָשן, פאַר אַ דרייער.
און עס שמעקט אַזוי דעם עולם:
אַי, דאָס האַרץ איז טייער!

און ער האָט געהאַט אַ מחיה —
גרויס געוועזן ס'פאַרלאַנגען;
ביז ער האָט פאַרמאַכט דאָס קרעמל:
ס'האַרץ איז אויסגעגאַנגען!

פאָלקס־מאָטיוו

שטיינערנע פּאַלאַצן,
אייזערנע באַלקאָנען,
טרעפּ פון ווייסן מאַרמאָר,
גאָלדענע סאַלאָנען.

קריסטאָל'נע זשיראַנדאָלן
בלאַנקען דורך די שויבן...
דאָרט וועט מיין געליבטער
זיך א כלה קלויבן.

זיך א כלה קלויבן,
שענער און געזינטער...
און איך וועל דאָ פוילן,
ווי א בלאַט אין ווינטער...

* *
*

איך — האָב געוואָלט זי שטודירן,
זי האָט געגאַרן געוואָלט;
איך האָב געמיינט — זי קאָן פילן,
זי, אַז מיין קייטל איז גאָלד.

אין לאָמבאַרד איז זי דאָך דערפאַרן:
מיין קייטל איז טאָמבאַק און הויל;
איך — אַז איך האָב מיך פאַרשפּעטיקט,
איר האַרץ איז פאַרבּרענט שוין אויף קויל.

מיר זענען זיך ביידע צעגאַנגען,
געזאָגט זיך אַ קאַלטן „אַדיע!"
פאַרשידענע וועגן גענומען, —
און דאָך טוט דאָס האַרץ אַזוי וויי!

מיש־מאש

דער יתום

איך האָב דיך, מיין טייערע לירע —
דערפון איז מיין לעבן נישט גרינגער;
מען וויל דיך נישט נעמען אין לאָמבארד,
כ'קאָן מיט דיר שטאַרבן פאר הונגער.

האָסט, לירע, גאָר זעלטענע סטרונעס,
טענער — אַ פרייד צו די אויערן;
דאָך זעלטן באַריר איך זיי ווינטער,
כ'האָב שטענדיק דיר פינגער געפרוירן.

און פרילינג־צייט — ווען ביי די בלומען
די זומער־פייגעלעך רימפּלען —
בין איך אַזוי עלנט פאַריתומט...
איך האָב נישט פאַר קיינעם צו גרימפּלען!

* *
*

קליינע מענטשן, דראָבנע מענטשן,
זייער שעלטן, זייער בענטשן,
זייער לויבן, זייער שרייען,
זייער פלאַמען, זייער שפּייען,
זייער בעטן מיט געוויין,
זייער קריצן מיט די ציין, —

אַלץ איז דרויב,
לייכטער שטויב,
פאַר דער שוואַכסטער פליג קיין לאַסט!
און די צייט אָן רו, אָן ראַסט
שוועבט אויף שטאָלערנע, ריזיקע פליגל...

אויגן און ליפּלעך

אירע אויגן, אירע ליפּלעך —
אויף דער וועלט צו רימען!
זענען פּיילכען דען און רויזן
נישט די שענסטע בלימען?

פּיילכען זענען אירע אויגן,
און זיי לייכטן, ווארמען...
דאָך די רויזן־ליפּלעך שעלטן —
זאָל זיך גאָט דערבארמען!

דער פּאָעט

דעם גאָרגל אַראָפּ אויף די לאַצן,
דאָס היטל פאַרשטופּט איבער ד׳אויערן
די הענט אין די ליידיקע טאַשן,
הונגעריק, דורשטיק, געפרוירן,

שפּאַצירט ער און פייפט זיך א לידל,
און קלאַפּט צו א צאָן אין א צאָן...
ב א ש ר, ער האָט נישט געגעסן?
פּי! ער באַגייט זיך דעראָן!

ראָק, הויזן, שטיוול — צעריסן!
באָבקעס! — אים שאַדט נישט קיין קעלט!
איי־וואָס, ער האָט נישט קיין דירה?
דער הימל, דער איז זיין געצעלט!

באַשר, פרעמד איז ער און עלנט?
זענ׳מיר דען אַלע נישט ברידער?...
אים אַרט נאָר דאָס שטופּן, דאָס לויפן,
דאָס יאָגן, דאָס ווילדע גערידער!

„וואָס רייסן דאָ איין די נאַראָנים?
וואָס איז דאָס געיעג, דאָס געשריי?
וואָס טרעטן זיי אויף די נאַגניאָטקעס?
וואָס מאַכן זיי שמוציק דעם שניי?"

נאָר, זיין כּפּרה — נאַגניאָטקעס;
דער שניי נאָר, דער שניידט אים ביים האַר —
„זיי טרעטן די ריינסטע בריליאַנטן,
און מאַכן זיי שמוציק און שוואַרץ".

טאָמער

צאָ, איך זאָל וויסן, אז ס'איז נאָר א חלום,
פון כוח־הדימיון געוועבט!
עס שרעקט זיך דאָס הארץ דאָך: און ווען, חס־ושלום,
הייסט שוין דאָס טאקע געלעבט?

עס דרייט מיר אין מוח דער „טאָמער”, די שטראָף,
דער עקבויר, דער „יחפּור בדקר”!
און טאָמער איז אמת פון אל”ף ביז תי”ו
דער ווילדער, דער נארישער שקר?

טאָמער איז אמת נאָר אַלץ, וואָס מיר הערן,
און נאָר וואָס מיר זעען, דאָס האָ'מיר?
און ס'וועט שוין אין אייביקייט בעסער נישט ווערן...
עס מאכט מיך משוגע דער „ט אָ מ ע ר”...

אמת און שקר

„שקר", שטייט, „אין לו רגליים" —
אָבער אמת? זי האָט פּיס!
פאַרט דער שקר אין קאַרעטן
און די אמת — גייט צופיס!

פון די פּיס דאָך פאַלט די אמת...
ווי בריליאַנטן — הינער־אויגן,
קוים זי שלעפּט זיך! און דער שקר
פליט זיך „נאַשפּיץ" — פייל פון בויגן!

און באַשפּריצט זי מיט דער בלאָטע,
און דערלאַנגט איר מיט דער בייטש!
און די גאַסן־יונגען לאַכן:
ווייס וואָס „נאַבאָק" איז די טייטש!

ברידער

ווייסע, ברוינע, שווארצע, געלבע —
מישט די פארבן אויס צוזאמען!
א ל ע מענטשן זענען ברידער...
פון איין טאטן, פון איין מאמען!

אויך — איין גאט האט זיי באשאפן,
און — איין פאטערלאנד די וועלט —
א ל ע מענטשן זענען ברידער,
דאס איז איינמאל פ ע ס ט ג ע ש ט ע ל ט!

* * *

א ל ע מענטשן זענען ברידער,
שווארצע, ווייסע, ברוינע, געלבע...
אנדערש זענען נאר די פארבן,
די נאטור איז — די זעלבע:

אומעטום דאס זעלבע פראלן,
כ'האב עס טויזנט מאל געהערט!
און פון זאגן ביז צו טראגן —
איז פון הימל ביז צו ד'ר'ערד!

. . . .

אלע מענטשן זענען ברידער:
געלבע, ברוינע, שווארצע, ווייסע...
פעלקער, ראסן און קלימאטן —
ס'איז אן אויסגעקלערטע מעשה.

אומעטום דער זעלבער מוסר,
אומעטום דאָס זעלבע ליגן —
מיטן מויל דער גאַנצער עולם,
די פּאָליטיקער מיט שווייגן!

. . . .

אַ ל ע מענטשן זענען ברידער!
און — זיי שפּילן זיך אין פּלישקעס,
די נשמות זענען ווערמלעך —
אינעם טאַביק פון שישקעס...

* *
*

א טעאַטער איז די וועלט,
גאָט איז רעזשיסער —
ס'שטיק איז פיין, — לײדער איז
דער טײוול דער סופלער —

די בודע איז דאָס שוואַכע האַרץ...
דער טײוול פעלשט דאָס שטיק!
און אויב מען זאָגט אַרויס אַ גרייז,
כאַפּט מען נישט צוריק!

. . . .

און מען קען דען היטן זיך,
נישט מאַכן קיין סקאַנדאַל?
עס איז מייסטערהאַפט דאָס שטיק,
די גרייזן — געניאַל!

און עס שטרויכלט דער אַקטיאָר —
און ווען ער דאַרף מיט גרויל
שמעטערן פון זיך דעם כּוס,
כאַפּט ער אים צום מויל!

פלאַמיק פּערלט זיך דער וויין,
און ער טרינקט אים אויס...
און דער דונער אײלט זיך נישט...
גאָטס געדולד איז גרויס...

* *
*

אך, מיין נשמה! דיך שטיקט דאס געוויין,
אך, זיי נישט פארזארגט און — באטריבט!
וואס שאדט דיר דער אמת? איך זאג דיר אליין,
איך האב שוין נישט איינמאל געליבט!

נישט איינמאל האב איך אויך פארבומלט א נאכט;
פון זינען אראפ גאנץ אפט...
געקניט, — אין די קניען מיר לעבער געמאכט...
געליטן, געקרענקט און געהאפט...

מיילעכלעך רויטע נישט איינמאל געקושט,
ביז ס'האט געקרייעט דער האן...
אבער מיין לעבן? דאס אלץ איז פארווישט —
היינט נאר ביסט ד ו מיין שיגעון!

דו בייזערסט דיך אויף מיר, און פרעגסט, וואס איך וויל,
קוק אויף מיר, נחת מיינס, גוט!
זאל אין די אדערן, רואיק און שטיל,
פליסן ווי שטענדיק דיין בלוט!

קוק אויף מיר ווארעם און הארציק ווי פריר,
גלייב — איך האב ריינע געוויסן!
כאטש די פארגאנגענהייט געהער נישט צו דיר,
די צוקונפט — די קאן איך נישט וויסן;

גרענעצלאז איז דאך מיין ליבע — מיין קרענק...
אומענדלעך מיין גליק און מיין לייד!
איך שווער דיר אומענדלעך. כאטש נישט אין דער לענג, —

וואס שאדט דען דיר, אז — אין דער ברייט?!

דאָס שניידערל

(פראַגמענט)

אויב לייבל דער חיים
קען נישט קיין פּיוט,
וואָס האָט ער צו ג'עם?
איז נאָר זיין שער און אייזן
אַן גרייזן
איז'ס שוין מכפּר אויף דעם.

דריטע אָפּטיילונג

ביטערקייט

מיין מוזע

נישט קיין בלימל איז מיין מוזע,
אויף דער ווייזע וואַקסט זי נישט;
נישט קיין שמעטערלינג, וואָס זוכט
אַלע בלומען אויף און קושט!

נישט קיין נאַכטיגאַל מיין מוזע,
האָט קיין טרעלן, האָט קיין זיסע...
ז׳איז א יידענע אַן אַלטע,
אַן איינגעשרומפּענע, אַ מיאוסע;

אַן עגונה מיט יתומים
און פאַרשפּרייטע אויף דער וועלט;
און אַן אביונטע אַ גרויסע,
און זי שרייט נאָר, און זי שעלט...

די נאַכט־וועכטער

(א נאָכגעמאַכט פרום־רבניש לידל)

א נאַכט — א מחיה! דאָס נעכטל איז טייער!
נאָר היט אייך פאר פייער! היט אייך פאר פייער!
נאָר נישט געקאָכט און געזאָטן!
פארשליסט נאָך די פענצטער און טירן און טוירן.
פארמאכט נאָך די אויגן, פארשטאָפּט אייך די אוירן,
און שנאָרכט אייך, ווי גאָט האָט געבאָטן!

און קענט איר נישט שלאָפן, נו, ליגט כאָטש בארוט!
און הערט זיך שטיל איין ווי פלעדערמויז פליט.
ווי שטיל, און ווי הארציק, און טייער!
און הערט איר גערייש, געשרייען, געלעכטער,
צי קללות — זייט רואיק, מיר זענען די וועכטער!
און היטן אייך אַלע פאר פייער!

פארשאָלטן זאָל ווערן, ווער ס׳רירט זיך און גייט
און צינדט אָן א פייער, צי רירט די טראָמפּייט
צום בלאָזן, צום וועקן ביינאכט!
מען וועט אין גיהנום די לייבער זיי דרעשן!
און דאָ וועל׳מיר לעשן, און לעשן, און לעשן,
געטריי וועל׳מיר דינען דער נאכט!

שלאָפט אייך! מיר דאַוונען, מיר בעטן און קניען
פאַר גאָט! דער ריבונו של עולם זאָל ציִען
א וואָלקן אויף אייך ווי א בליי!
א וואָלקן א שוואַרצן! אָ, גאָט וועט אונדז הערן,
ער וועט נאָך פאַרלעשן לבנה און שטערן,
און דעמאָלט — ווי אָטעמט זיך פריי!

און מיר וועלן רופן נאָך פעסטער, געטרייער:
היט אייך פאַר פייער! היט אייך פאַר פייער!
שאַ! קיין גערויש, קיין געלעכטער!
קיין ליכטל אין מוח, קיין פלעמל אין האַרץ!
פרום זאָל זיין! רואיק און טויטלעך, און שוואַרץ!
מיר זענען, מיר זענען די וועכטער!

מען זאָגט...

מען זאָגט: פאַלש איז שכל און חקירה
און אויף א האָר הענגט דער פרייער געדאנק,
„חכמות" וועלן חסידים שוין וויסן פון „צפירה"
און ווייטער אין „שטיבל" קוועטשן די באַנק.

מען זאָגט: דערדריקט וועט „יידל" שוין שטענדיק ווערן
פון זיין קרומען „צדיק", „גביר" און „יחוס",
און וואָלף ליכוויאַש וועט קיינמאָל אויפהערן
צו פרעסן, צו בייסן און וואָיען ביי סליחות.

מען זאָגט: צוליב א שטאָט אין מזרח־וואנט
פעטש ווי האָגל וועלן זיך אומעטום שיטן;
שיכורים... גבאים... נישט פארפעלן אין לאנד
און שעפּסן זיך לאָזן שערן מיט גיטן (גוטן).

און אויפן ברודער ישראל הער איך מען זאָגט:
דער גאַרנישט וועט שוין צו גאָרנישט טויגן,
שטענדיק זיין שוין געיאָגט און געפּלאָגט,
און קיינמאָל קענען אויפהייבן די אויגן.

מען זאָגט — נאָר דאָס זאָגט אַלץ חושך מיט שינאה...
מיין הארץ וויל פאר זיי קיין מורא נישט האָבן,
אין גאָט פון אברהם האָב איך ביטחון, אמונה,
די אַלע פּיאַווקעס וועלן ווערן באַגראָבן.

און חושך מיט שינאה וועלן אויך גיין אהין...
עס טרעט אָפּ די נאַכט, ווען אין מיזרח טאָגט;
דאָ וועט מען זעען, ווען עס וועט שיינען די זון,
אז אמת איז נישט אַלץ, וואָס מען זאָגט.

דאָס נײַע װיג־ליד

שלאָף, מײַן תכשיט, טײַער קעפּל,
װאָיװוע נישט, גענוג!
די לבנה שװימט אין הימל
און באַטראַכט דײַן װיג.

הערסטו! זי זאָגט דיר: לערן דיך שװימען
שטיל און אָן א שאָרך!
קומט א װאָלקן דיר אַקעגן —
גנבע דיך אַדורך!

זעסט איר פּנים, ס׳געלע פּנים? —
קופּער — קען איך שװערן!
װילסטו שװימען דורכן לעבן,
שאַף דיר אַזא שטערן!

דו װעסט שװימען, דו װעסט גליטשן,
האָבן געלט א סך!
שלאָף, מײַן תכשיט! זעסט, א קעצל
שפּרינגט אַראָפּ פון דאַך!

אײביק קאָן מען נישט דאָס מזל
האַלטן בײַ׳ן א לאַץ;
פאַלן מוז מען; דו װעסט קענען
שפּרינגען װי די קאַץ!

אריין אין בלאָטע מיטן פּנים
איז נישט גוט און מיאוס;
פאַלן וועסטו, וועסט דאָך בלייבן
שטענדיק אויף די פיס!

שלאָף, מיין תכשיט! הערסט: א הינטל
וועגשעט מיט דער נאָז
מיט א גדלות, ווייל ער פילט זיך
אויף זיין מיסט באַלעבאָס!

ד אָ ס מיסט האָט אים, גלייבט ער זיכער,
גאָט אליין באַשערט...
וואָס עס בלייבט אים, דאָס באַגראָבט ער
דאָרטן אין דער ערד!

וועסט דיך ערשט גליקלעך פילן
אויף דיין מיסט א ל י י ן;
הינטיש־העלדנמעסיק וועסטו
שיצן יעדן ב י י ן!

שלאָף, מיין תכשיט, טייער קעפּל,
וואָיוועע נישט, גענוג!
שטיל — דיין „שטילקייט" הייסט „עניוות"
און דיין „שווימען" „קלוג"!

און פאַר דיינס א „שפּרונג" וועט געבן
„בראַוואָ" יעדע האַנט —
אַזו דיין „וועגשען" הייסט „פּאַרזאָרגן",
ד י י ן מיסט — פּאַטערלאַנד!

* * *

וואָס גענאַרט איר בלאַנקע בליצן?
און דער דונער וואָס פאַרשאַפט?
ר'זייט דעם הימלס פוילע וויצן,
נישט זיין ליכט און נישט זיין קראַפט!

בליצט, — קאַטאַוועס טרייבט דער הימל;
ס'בלייבט די פינצטערניש אַן ברעג!
און עס שיינט דער אַלטער שימל,
און עס דריקט די אַלטע שרעק!

ס'האָט געדונערט! פעסט דאָך שטייען
ד'אַלטע תפיסות וואַנט אַן וואַנט!
אינעם סטעפּ דאָרט וועט עס דרייען
רערלעך גלעזערנע פון זאַמד!

פאַלשע דונערן און בליצן — —
נישט צעשטערט און נישט געשאַפט! — — —
ווייל איר זייט פוילע וויצן,
נישט דעם הימלס ליכט און קראַפט!

צייט־געדיכטע

.1

אך, פאַרוואָס האָסטו, גאָט, מיך פאַרשאָלטן,
מיין מזל זאָל זיין אַזוי שוואַרץ?
שטענדיק זאָל פוילן אין מיר די לעבער,
שטענדיק זאָל פּלאַצן דאָס האַרץ!

*

פאַרוואָס זאָל שטענדיק אין די אויגן מיר סווישטשען,
דעם שונאס לאָכן, פאַרשווערן;
אַ האַמער זאָל שלאָגן ביי מיר אין די שלייפן,
און זידן אין די אויגן די טרערן!

*

מקנא זאָל איך זיין דעם בעטלער, דעם בלינדן,
דעם דזיאַד מיט דער לירע אין טיר;
ווינטשן זאָל איך מיר ציגיינעריש זינגען, —
איידער צו דינען ביי דיר.

.2

רבונו של עולם, פון אלע די צרות
א קויל מאך און שים אויף אמאָל!
מיר וועלן שפּרינגען אין וואסער, אין פייער!
און — „שמע ישראל!”

*

קלייב זיי צוזאַמען און לאָז אויף אמאָל
א קלאַפּ נאָך א קלאַפּ!
קעם אונדז מיט אייזערנע ווידלעס, די אָדערן
עפּן און צאַפּ!

*

וואָס טויג דיר דאָס שטעכן מיט נאָדלען, מיט שפּילקעס?
א מעסער! קוראזש!
ווי א פּראָוויזאָר זייערסט דו טראָפּן?
גיס פון דער פלאַש!

*

ווען איינע א צרה, א גרויסע, א דונער,
פאַלט פון דער האנט נישט דיין פאָן...
נאָר דראָבנע... די טראָפּן, די לייזיקע צרות...
די גרינע גאל גייט זיך אָן!!!

.3

און אָקס א יונגער גים ראפּטום אין שטאַל
— „רבותים!" א הארציק געשריי;
„אָט האָט ער, דער קצב, ערשט נעכטן פון שטאַל
גענומען זיך אונדזערע צוויי!

*

— „ער האָט זיי ערנעץ פארטריבן, געקווילעט...
היינט, זע איך, שלעפּט ער נאָך איינעם,
רבותים, דער קצב, ער וועט אונדז אויסקוילען,
ער האָט קיין רחמנות אויף קיינעם!

*

— „שארף איז זיין מעסער, עס וועט דאָך נישט בלייבן,
רבותים, קיין קלאָ פון דער סטאדע"...
דאָס הערן און קרעכצן ביים זשאָלאָב די קעלבער,
די עקסעלעך מרוטשען: „אוודאי"!

*

עס שטייען פארצווייפלט, און בליפּען און קרעכצן
אָקסן און קעלבער און קי.
און דרייען זיך איבער צום שטיר־אָקס און פרעגן:
„רבי, וואָס זאָגט איר דערצו?"

*

די הערנער די גרויסע הויבט אויף דער שטיר־אָקס
(ווי ווייט עס דערלויבט אים דער שטריק):
„די יונגע לייטאלעך, ברומט ער ליצנות,
„זיי זענען גאָר היינט אן אנטיק!

*

„ליב האָבן זיי נאָר צו גריבלען, צו קלערן...
רבותי, צי פּאסט עס פאר קעלבער?
עס איז קיין נייעס נישט! די וועלט איז די זעלבע,
און איך אויך „שטיר־אָקס" דער זעלבער!...

*

איז שטענדיק דאָס זעלבע: מע' קוילערט לאחדים,
איינציקע זעט מען נאָר טרייבן;
דאָס מעסער ווערט שטומפּיק, דער שוחט וועט שטארבן
איינס נאָר — די סטאדע וועט בלייבן!

אַן אדום

(לויט היינע)

לאַנג שוין ליידן מיר זיך ביידע,
ווי עס פּאַסט פאַר ברידער פיינע,
דו ליידסט, נעבעך, אַז איך אָטעם,
און איך די — שגיונות דיינע!

לאַנג שוין ליידן מיר זיך ביידע —
טייל מאָל, פון מיין קרענק גערירט,
האָסטו מיר מיט פרומע הענטלעך
די געדערים מאַסאַזשירט!

איז אַ שווערע נאַכט געקומען,
האָסט די לעמפּלעך אָנגעצונדן
פון מיין חלב... און אויף קנייטלעך
מיינע אָדערן געשונדן...

אונדזער פריינטשאַפט ווערט אצינד שטאַרקער,
איך וועל אויך די קונץ שוין קענען;
איך ווער משוגענער פאַר דיר,
די געהירן — פיל איך — ברענען!

נאַט זאַגט...

די אומות העולם — זיי האָבן מזלות,
פאר זיי זאָרג איך נאָך נישט א קריש!
איינער א כראביע, דער צווייטער — א פריץ,
דער דריטער — געבוירן א סטריזש!

*

דעם צאָלט דאָס קריינדל און יענעם — די שליפּעס,
דעם גיבן די גיטער צו פרעסן;
דעם וועט דער בעזעם נישט קיינמאָל פארלאָזן,
כ׳מעג אָן זיי אלע פארגעסן!

*

כ׳דארף אויף זיי קיינמאָל קיין אויג נישט צוווארפן,
און דארף גאָרנישט פרעגן, ווי ס׳גייט׳ן...
אויסער אז איינעם עס טרעפט א שלימזל,
און — מען פארשיקט אים אין קייטן...

*

נאָר מיין בן־יחיד, מיין פאָלקל ישראל,
ד אָ ס איז אן אייביקע נגע!
עס טוט מיר, כביכול, שוין באנק דער הר־סיני,
וואָס האָט מיר געטויגט נאָר די פּגע?

*

דארף ער פּרנסה, אַ ־ האַ! קריעת ים סוף!
דארף ער אַ שידוך — גיי טראַכט!
מלמד־געלט דארף גאָר אַ שוסטער אַ וויסטער,
וועקט ער מיך אויף האַלבע נאַכט!

*

און קאָן זיך אָן מיר נישט קיין יארמעלקע קויפן,
און אָן מיר נישט קיין בגד פארלאַטען.
מחילה, די פלודערן, — מאַכט זיך אַ שפּעלטל,
הייבט ער אָן טאַטען און טאַטען.

*

און עסט נישט, און טרינקט נישט, און פאַסט נאָך תעניתים.
און גאָרנישט, ער האָט נישט קיין מזל!
און לויבט מיך: „כי הנה לא ינום ולא יישן"...
לאָזט מיך דען שלאָפן, שלימזל?!

* *
*

וואָס פאר א מין חיה, זאָג, ביסטו, ישראליק,
זע, זאָג מיר, איך בעט דיך, אליין!
ווי לאנג איך באטראכט דיך, אלס מעטאמאָרפאָזן,
א רעטעניש נישט צום פארשטיין!

*

אָט זע איך דיך פליען, עס דאכט זיך — אן אָדלער,
דו קריכסט שוין — צוריק ווי א קרעבס!
און דאר ווי א כארטל, און וועלפיש דיין הונגער,
און קומט א פגירה — א שעפס!

*

דריי טויזנט יאָר שוין ביסטו מעלה־גרה,
אן אָקס, און שוואך ווי א פליג!
א האָז אינעם לעבן, א פוקס אינעם האנדל,
קומט מען דיך מעלקן — א ציג!

*

פון תנועות — אן אף, דו צאפלסט — א פישל!
באגראָבן, דו לעבסט ווי א קרעט!
און ווי א הונט ביסטו דיין שלעגער געטריי
און פאלש ווי א קאץ ביי׳ן א גלעט!

געוואָרגן — אַ האָן און פּילסט דיך אַ טכויר,
און לײַדסט ווי אַן אייזל אינמיטן,
פּלוצלינג — אַ קליאַטשע! באַקומסטו נאָר בײַטשן,
קיין האָבער ווײַל קיינער נישט שיטן!

*

און — שטיל ווי אַ טייבל, מען הערט נישט דיין **פּאַרע**
און דאָך האָב איך פון דיר געלעזן...
דו האָסט געהאַט אַמאָל באַק־ציין און ווײַדל,
אַ לייב, זאָגט מען, ביסטו געוועזן!

דאָס געבעט פון שעפּעלע

ניִשט אין שיל און ניִשט אין קלויסטער
מענטשן־פרום, כאָטש סאנקילאָט1),
קניִט דאָס ווייסע פרומע שעפּל,
גיסט דאָס הערצל אויס פאר גאָט.

עס פארקרומט זיך מיט כוונה,
טרערן קאפּען צו צום „רימעל”;
שטעקט די פעדערשטע צוויי פיסלעך
גלייך ארויף צום בלויען הימל!

ס'ציטערן די ווייסע צויטן.
און איך הער זיי וויינען, טענהן:
גאָטעניו... זאָל כאָטש א רגע
אויף מיין קאָפּ דיין חסד שיינען!

שענק מיר דיין גענאָד א רגע,
גיב מיר קראפט אויף איין מינוט;
לאָז מיך אויך א מאָל פארזוכן
שאָפן־פלייש און שאָפן־בלוט!

עס מוז זיין א זעלטן מאכל...
פארוואָס קומט עס פון דור־דורות
נאָר דעם לייב, דעם גרויסן וויינער,
צי דעם בער, דעם אפּיקורס?

. . . .

1) אָן קיין קליידער.

פון יחזקאל

.1

גאָט זאָגט מיר אזוי צו זאָגן:
די „נביאים" וועל איך קלאָגן,
די שקרנים, די כזבנים,
מיטן אומפארשעמטן פּנים
און פארגלייסטע אויגן!

*

פונעם פינגער וויל זיי נאָגן,
ווייל זיי טראכטן אויס און זאָגן
אין מיין נאָמען נאָר דמיונות,
פאר מטבעות, פאר פדיונות,
נישט געשטויגן, נישט געפלויגן!

*

אויסגעטראכט און אויסגעקלערט!
נישט געזען און נישט געהערט,
און געזאָגט וואָס גאָט באַשערט,
וואָס איך קלער און טראכט...

*

נאָר געשפּינעץ, נאָר געוועבט!
נאָר געפּרעסן און געלעבט!
נישט קיין לאָך אין וואנט פארקלעבט,
נישט קיין צוים געמאַכט!

*

כלומרשט, א י ך האָב זיי געשיקט!
נאָר צו מיר ארויפגעקוקט,

און פון ציבוק אויסגעפּיקט,
גנעשיט נאָר און געשיט!

*

א י ך האָב זייער צונג געשארפט,
דעם רעשט שכל צו באַטייבן!
ווייניק פרעסן בערן, לייבן,
האָב איך פוקסן נאָך באדארפט?

*

ווייניק האָט מיין פאָלק געליטן,
דארפט איר נאָך זיין יאָך באַשווערן?
ווייניק בלוט נאָך, ווייניק טרערן? —
אויסגעריסן זאָלט איר ווערן

*

און פארטיליקט און פארשניטן —
איר זאָלט מיר נישט זיין אין מיטן!
אייער נאָמען מעק איך אוים
פון מיין הייליק בוך ארוים!

.2

גאָט האָט מיר געזאָגט אזוי:
„צו די הירטן גיי און זאָג...
איי די מערדער, איי די הירטן,
עם וועט זיין צו זיי א קלאָג".

*

איי די מערדער, איי די הירטן,
עס וועט קומען אייער שטראָף!
ווייל זיי האָבן זיך געפּאשעט,
ז י ך געפאשעט, נ י ש ט די שאָף!

*

נאָר די בעסטע וואָל געטראָגן,
און דאָס פעטסטע פלייש געפרעסן;
נאָר אום זיך אליין געקימערט;
אָן די שעפעלעך פארגעסן!...

*

נישט געשטארקט די אָפּגעשוואכטע,
און — נישט אויסגעהיילט קיין וונד;
די פארוואונדעטע און די קראנקע
נאָך געוואָרפן פאר די הינט!

*

נישט געזוכט גאָר די פארירטע,
א פארבלאָנזעטע — פארפאלן!
און געפירט זיי אין א מידבר
אָן א גרעזל, אָן א קוואלן!

*

און געיאָגט זיי אויף די בערגער,
ווו א שטיין און ווו א דאָרן;
ווילדע טירע, חיות רעות
זענען פון זיי זאט געוואָרן!

*

און פאר זיך אליין געקוילערט,
זיך געפּאשעט, נישט די שאָף...
אוי אייך שעפער, ווײ אייך הירטן,
עס וועט קומען אייער שטראָף!

.3

אויך וועל איך א חשבון מאכן
מיט די שעפּסן, מיט די טריקעס,
מיט די איינגעדרייטע הערנער
און די שארפע ווי די פּיקעס!

*

ווו ס'איז נאָר געווען א פּאשע,
אָנגעפּרעסן זיך גאָר מיאוס!
און די רעשט נאָך צו צעקנוידערט!
און צעטרעטן מיט די פּיס!!!

*

ווו א פּאשע איז געוועזן
האָט איר אייך געשווינד דערפרישט!
און די רעשט נאָך צו צ ע ק ל י ט ש ע ט,
מיט דער בלאָטע אויסגעמישט.

*

און געלאָזט די אויסגעדארטע —
אויסגעטרוקנטע פון ווייטן...
מיט די פּיס אוועקגעקאָפּעט,
אָפּגעשטויסן מיט די זייטן.

*

הערט, איר הירטן, הערט, איר טריקעס,
עס וועט קומען אייער טאָג!...
איך וועל מאכן אייער חשבון,
עס וועט זיין צו אייך א קלאָג!

4.

און עס הייבט מיך אויף א ווינט...
פון דער הייך זע איך א טאָל,
פול מיט ביינער, און די ביינער
זענען אויסגעדארט און גאָל!

*

נישט קיין פלייש און נישט קיין אָדער
ווי צעוואָרפן און פארפוילט!...
אויסגעמישטע טויטע ביינער!
ווי דער גרויער שימער גרוילט!

*

— „קען דאָס לעבן?" פרעגט א בת־קול,
און איך ענטפער: גאָט, דו ווייסט!
— „כאָטש זיי זענען טויט, צעוואָרפן?"
אלץ איז מעגלעך, ווען דו הייסט!

*

רופט דאָס בת־קול: זאָג די ביינער,
אז איך הייס אזוי און וויל!
קלויבן זיך צענויף די ביינער,
און זיי ווערן זאפטיק פול!

*

צענויפגעקליבן און געשלאָסן!
שוין סקעלעטן אויסגעשטרעקט!
און מיט פלייש ארומגעוואקסן,
מיט א הויט שוין אויך באדעקט!

*

— „הייס, די ווינטן זאָלן בלאָזן!"
הייס איך בלאָזן און איך זע:
ווי עס לעבן אויף סקעלעטן,
עס מאַרשירט שוין גאָטס ארמיי!

פון יחזקאל קאַפּיטל ל״ג

ס׳שלייכט צו׳ן א שטאָט ביינאַכט
די שווערד!
נאָר אויפן טורעם דער וועכטער וואַכט —
ער הערט!

און בלאָזט טראָמפּייט
און שמעטערט מיט מאַכט,
עס ציטערט די נאַכט
דאָס פאָלק דערוואַכט — —
דער שונא גייט, דער שונא גייט!
און עס פלאַקערט אויף די שלאַכט

אין הויף, אין גאַס
אויף מויער און וואַנט,
פאַר ווייב און קינד,
פאַר פאָלק און לאַנד!

פאַר רעכט, און פריי גייט אַלץ אין קאָן!

ווער זיגן וועט, דאָס ווייסט איין גאָט;
דער וועכטער האָט
דאָס זיינס געטון!
ער האָט זיין ערע נישט באַפלעקט,
ער האָט געוועקט!
ער האָט געדינט זיין פאָלק זיין לאַנד!

נאָר ווי דעם וועכטער, שפּאָט און שאַנד,
וואָס האָט ביינאַכט
אַן אויג פאַרמאַכט
און דערוואַכט
ערשט אין דער בראַנד!

כיסא שלומה

וואָס רוישט מיר אין מוח,
וואָס זעצט ווי'ן א מיל?
ש ל ו מ ה ה מ ל כ ס
גאָלדענע שטול!

עס לאָזט מיך די שטול —
די גאָלדענע פּראכט —
נישט רוען בייטאָג,
נישט שלאָפן ביינאכט.

עס מאַכן מיך טויב
די גאָלדענע בערן;
עס מאַכן מיך בלינד
בריליאנטן ווי שטערן;

עס רוישן די שפּארבער,
עס וואָרקען די טויבן;
עס בלענדט אלאבאסטער
און פּערל ווי טרויבן.

פייגל גינגאָלדענע
בלישטשען און פּראנגען;
עס סאפּען אופירענע
עקדישן, שלאנגען;

עם רוישן די אָדלער
מיט גאָלדענע פליגל,
עם בלאנקט די מנורה —
א גאָלדענער שפיגל;

און אָקסן און שטירן
בלעקן און וועקן;
עם קאפעט דער בוימל
פון גאָלדענעם בעקן.

* *
*

אויך וועקן אין הארצן
א זעלטן געפיל
דריי פרויען - געשטאלטן
פון איבער דער שטול —

און איך דערקען זיי
די פרויען - געשטאלטן: —
אין צאָפ אינעם גרויעם,
אין קאָפ אינעם אלטן

דערקען איך ד'אמונה,
אין דרייען געבויגן...
און פייכטלעכע, גרינע,
פארגלעזערטע אויגן.

פארגלייסטע צום הימל
מיט תפילות, כוונות —
נאָר הארט איז די שטימע!
קלינגט אָן רחמנות

פון ברוין־דארע ליפּן
נאָר חרם, נאָר אסור;

און, ווי די דערנער
שטעכעדיק מוסר!

די חכמה דערקען איך
אַן ברייטלעכן שטערן,
געקרייזלטע לאָקן
אויף ד׳אקסל צעלאָזט;

אויגן בריליאַנטן
לייכטן ווי שטערן,
לייכטן דאָך רואיק
און קאַלט ווי דער פראָסט!

און שטענדיק דורך ברילן...
א וואָג אין דער האַנט;
אַלץ וואָלט זי געוווּיגן:
דעם מעך אויף דער וואַנט,

די שטערן אין הימל,
דאָס קליינוואַרג אין טייך:
אַלץ דאַרף זי וויסן,
און אַלץ איז איר גלייך!

עס שטייט נאָך די אמת...
פון קאָפּ ביז די פיס
פאַרהילט אין א שלייער!
ווייל שרעקלעך און מאוס

איז נאַקעטער אמת!
מען האָט זי פאַרשטעלט;
ווער עס דערזעט זי,
גייט פון דער וועלט!...

* *
*

עס שמעקט און עס רוישט,
עס בלאַנקט און עס בליצט,
לײדער, נישט שלומה,
נאָר אַ ש מ ד אַ י זיצט

אויף כסא בן־דוד!
בן לילית רעגירט!
דאָס פּנים, דאָס שוואַרצע,
ריזירט, בלאַנשירט;

אין כתר מלכות
די הערנער פאַרשטעקט...
די הינערנע פיסלעך
מיט פּורפּור פאַרדעקט.

און טרעפט אַלע חדות
פון גוים און ײדן...
און שטעלט אַ־לאַ־שלומה
די װײבער צופרידן,

און שנײדט אַמאָל קינדער,
לעבעדיק צו טויט;
עס העלפן די חיות
אַרויס פון אַ נויט!

און שלומה! דער װאַנדערט
פאַרהונגערט, פאַרשמאַכט,
שרײט „אני שלמה", —
װער גלײבט אים? מען לאַכט!

„װער דען איז דאָרט קעניג?"
מען װײסט דאָך, מען הערט!
װער ברענגט פון מצרים
זיך װײבער און פערד?

ווער האָט די מלכּה
פון שבא־לאנד באַגליקט?
מען קרעכצט אויפ'ן: נעבעך,
דער מענטש איז פארוקט!

* *
*

עס שמעקט און עס רוישט,
עס בלאַנקט און עס בלענדט:
ס'האָט קיינער דעם שד
אויפ'ן טראָן נישט דערקענט.

אמונה — די קלערט נישט,
עס פסק'עט די צנועה
מלכותא דערעא
כּמלכותא דרקיעא...

און שטיל זיך געפּועלט
דערווייל א פּריקאַז:
פאר אומגעוואשן
כּאָטש שמייסן אין גאַס;

אפיקורסים הענגען;
און ווארפן אין טייך
פאר שניידן די נעגל
אָן עדות און גלייך...

* *
*

פיין איז דער רויזנאייל,
פּיזעם און נאָבּל, —
ס'שטינקט דאָך אין פאלאַץ
ס'גיהנום ווי סנאָבּל...

די חכמה דערפילט עס
און רעדט נישט א וואָרט;
פארבייסט זי די ליפּן
און שטייט אויף איר אָרט:

צי האָבן דען אלע
פינף חושים קיין טעות,
זי זאָל זיך פארלאָזן
אליין אויף דער נאָז?

מען פילט, עס איז אמת,
נו, ס'טרעפט זיך ביי לייט...
קוים, קוים זי רוקט זיך
אָפּ אין א זייט

און נעמט א שמעק טאבאק;
בארואיקט זיך באלד...
א נארישע אמת
דערפילט און — געוואלד!

אויף כסא בן־דוד
א פרעמדער פארשוין,
צים אָפּ דעם מאנטל,
רייסט אָפּ די קרוין!

ווערט אשמדאי צאַרניק,
ווערט אשמדאי שרעקלעך!
און גענעראלן,
כוהנים מיט גלעקלעך

מיט בלוט פון קרבנות
און חלב פארפעצט,
א צענדליק סריסים —
די האָט ער געזעצט

צו מישפטן אמת...
עס שווייגט דער „נאראָד"!
פיינט האָט מען אמת, —
און ווייט איז צו גאָט;

נאָר סוחרים און שענקער
שרייען: פארברענען
עס בעטן זיך ווייבער:
כאָטש אָדערן טרענען!

* *
*

מען ווייסט, אז אָן רחמים
וועט אויסגיין א פסק.
האָט שוין ד'אמונה
א טרער אויף דער באק.

דאָך קיינמאָל אקעגן
דעם מלכות געשטעלט:
אלמלא מוראה...
הפקר א וועלט!

און ווארפט אן עין־הרע —
א בליק צו דער זייט,
ווייסט שוין די חכמה,
וואָס ס'איינגל באדייט.

און זעט ווי'ן א שפּיגל
די אלערליי סחורות,
מיט וואָס זי וועט האנדלען
עד סוף כל הדורות...

זי זעט אינעם איינגל
אָט ווידלעס צו פלייש,

הבדלות — צו בורא
מאורי האש;

צוואנגען צו נעגל
און מעסער צו ברוסטן,
און קנאקער צו ביינער —
ס'טאָר זיך נישט גלוסטן!

און בלייבט פארשטיינערט,
קיין תנועה, קיין קלאנג...
עס האָט זי פארכישופט
די גיפטיקע שלאנג!

* *
*

און ס'רעשט זיך אין ציון,
עס יאָגן זיך מאסן,
מען לויפט אויפן ווונדער,
מען פויקט אין די גאסן;

קאסטרוי טרייבט מען אמת
עס קנאקט און עס קנאלט...
די אמת, געשמיסן,
אנטלויפט אין א וואלד;

דאָרט האָט זי געטראָפן
א לייב צי א בער...
זאָגט נאָך איר קדיש,
זי לעבט שוין נישט מער!

דיא געשמיסענע אמת

חד אמר מלך והדיוט

(גיטין, ס״ש)

וואס רוישט מיר אין קאפף אין זעצט וויא־ן א מיהל,
וואס האקט אין וואס קלאפט מיר ארוים אוים׳ן שטערען?
גאלדענע לייבען, אח, גאלדענע בערען —
שלמה המלך׳ם גאלדענע שטיעל!
מיט גאלדענע פייגעל, וואס בלישטשען אין פראנגען,
גאלדענע עקדיססען, גאלדענע שלאנגען,
ניש קרוין גאלד חלילה, ריין גאלד אין מאסיוו;
(אין פאלק׳ס־טאש האט שלמה דיא האנד געשטעקט טיעף!)
נאר איבער דער שטיעל, הויך איבער די חיות
זעה איך דארט שטיין דרייא פרויען געשטאלטען
אינ׳ם גראען צאפף, אינ׳ם קאפף אין אלטען,
אינ׳ם דארען פנים מיט ווילדע הויות,
אין די אייביג נאססע, אראב געלאסטע אויגען,
דער־קענן איך ד׳אמונה אין דרייען געבויגען...
ד׳ברוינע דארע ליפען שטענדיג פארביססען,
אח זיא וואלט נאר שטענדיג געהאקט און געשמיססען!

איך האב זיא פין הימעל נישט רעדען געהערט!...
אין שטרעקט אוים דיא האנד די הייליגע צנועה,
ווייזט זיא נישט געגן הימעל, נאר א ראב אויף ד׳רערד:
„דארטען אין גיהינם, דארט אין שאול תחתיה
„דארטען ווערט דער סאלדא אוים געצאהלט אין באארען

„אין קאריץ איז דאָס לעבען, איז נישט לאנג צו האארען,
„דאָרט טרייבט מען קאסטרוי, מען האקט אויף קאָטלעטען"
אין די פּרימע אייגעלעך בלישטשען באגנעטען!

* * * * * *

איך דערקענן דיא חכמה אינ'ם ברייטען שטערען,
אין די לאנגע האר אויף די אקסעל צילאָזט —
איהרע צווייא אויגען לייכטען וויא שטערען,
נאָר לייכטען רוהיג אין קאלט וויא דער פראָסט...
דאָרך דער פיין אויסגעפּיצטער ברילל אויף דער נאעז;
אין איין האנד א וואָג, אין דער צווייטער א מאָעס,
געמאסטען אין געוואָגען טאג אזוי נאכט,
אין שטענדיג פארקלערט, שטענדיג פארטראכט...

* * * * * *

מיט א לאנגען שלייער ביז צי דיא פיעס
שטייט נאָך דיא אמת, דאָס פּנים פאַרשטעלט,
אח, פון אייביג אויף נארט מען אב די וועלט
אז נאקיטי אמת איז שרעקליך אין מאוס...
אין אפשר בעדעקט זיך דיא אמת אליין,
פאר פאלשע טרערן, פאר פאלשע ציין,
פאר חלישען, שווערען, פארליערען פרנסעע...
אח, טויזענד ווייבער ציילט שלמהס פאלעע!...

* * * * * *

מיט שלמה'ס חכמה קלינגט הימעל אין ערד:
אלס האט באגריעפען זיין פלינקער פערשטאנד
פין דער גרויסער זונן, ביז'ן מעך אויף דער וואנד,
אלס אוים געפּריווט, אלס אוים געקלערט,
געקלערט אין געקלערט, ביז ער האָט זיך דער הארט,
נעקיממען איז אשמדאי אין האָט עם גענארט,
אין האָט עם פון טראָן, פון שטאדט פארטריעבען,
אין איז אויף זיין אָרט זיך מלך געבליבען!

פערלאכט אין פארטריעבען,מוטה לאז, געדריקט
וואנדעלט נעבעך שלמה פון הויז צי הויז —
שרייט „אני שלמה"! אין מ'לאכט עם אוים,

אין מיזאָגט: נעבעך, דער מענש איז פערריקט!...
דען מיווייסט אז שלמה איז אין ירושלים
אין ברענגט זיך ווייבער אין פערד פון מצרים
בדיל הדל מאכט ער דעם נאראד אין גאנצן
נאר אין זיין רוהם וועט עס אייביג גלאנצען!

אשמדאי ממזר, וואָס האָט איהר צו קלערען,
האָט דיא שווארצע קינץ פיין אבגעמאכט
וויא איז זיין פנים, וויא דיא שווארצע נאכט?
וויא זעננען דיא הערנער וואס וואקסען אין שטערען?
דיא היענערענע פיעסלעך, דיא שפּיציגע נאָעס?
פון הינטן דעם דאָס, וואָס וואקסט אויפ'ן דאָס —

אלץ דארכגעמאַכט, אלס אוים געפיהרט:
אין דער גאלדענער קרוין דיא הערנער פערשטעקט,
ווידעל אין פיעס מיט פורפור בעדעקט
דאס פנים רוזיערט, בלאנשיערט, געשמירט
אין געמאכט א מינע קליעג־צארט אין פיין —
א וויקאפּאנע שלמה מיט הויט אין מיט ביין!

אללע מאהל קוקט ער אין שפּיגעל אין קוועלט...
אטיודאנטען דיענער האט ער אב גענארט;
ווייבער פארפירט... אויף שלמה'ס אָרט
האט ער אללע טויזינד צי פרידען געשטעלט
אין קליעג געסאָנדזיט, אין בייא יעדער נויט
קינדער געשניטטען, לעבענדיג צי טויט!

שלמה האט געהאלטען קהלת אין דער מיט
דארט האָט ער קריטיזיערט פערשיעדענע זאכען:
אלץ איז צים וויינען, אלס איז צי לאכען,
אלץ האָט ער פערזיעכט, אלס איז נישט נישט
וויא בלענדע שאָפ בלאָנדזיט דער גייסט
אין קרעכטצט אין קלאָגט: ווער ווייסט, ווער ווייסט?

גליקליכע אמונה! שלמה איז נישט דאָ
אשמדאי ענדיגט אין צים סוף שטייט:
הכל נשמע, האלהים ירא!
דער כהן גדול טאַנצט שעור פאר פרייד,
כהנים, פּרושים, נזירים, בעלי טובות
יאכצען אין טאנצען מיט דיא נשים הצובאות!

(אויסגעבעסערטער וואריאנט:)

גליקליכע אמונה, שלמה איז נישט דאָ
אשמדאי ענדיגט, ער שטעלט צים סוף:
„הכל נשמע, האלהים ירא!"
דאָס גאַנצע גיהנום שטייט נאָר דארויף!
אין כהנים, פּרושים, נזירים, בעלי־טובות
זייא טאַנצען פאר פרייד מיט דיא נשים הצבאות!

אשמדאי גיט נאָך ארויס א פּריקאַז
מיר מלך הייסען נאָך מעשרן שטרוי
אפּקורסים הייסען מיר שמייסען אין גאַסס,
ווער ס'עסט אימגעוואַשען, דען טרייבען קאַסטרוי —
אין גליקליך צי מאַכען דאָס פאָלק שטעללען מיר צווייא,
נייע אינסטיטוטען: צענזאָר אין פּאָליצייא!

(אויסגעבעסערטער וואַריאַנט:)

דאָס פאלק צי באַגליקען מאַכען מיר צוויי
נייע אינסטיטוטען: צענזור, פּאָליצייא!

אשמדאי'ן האָט נאָר איין זאַך געקוועהלט:
די דרייא געשטאַלטען וואס שטייען אין דער הייך!
עס האט שוין אין פאַליץ פּערפּומעס פערפעלט,
עס שלאַגט פארט דארך פין סמאַלע דער ריח!
פיין איז דער רויזען איל, דער פּיזעם איז נאָבעל,
נאר גיהנום סמאַלע איז ערגער ווי קנאָבעל!

עס העלפּט נישט קיין ארביט, קיין מיה אין מאַטטער,
קיין קראַצען אין רייבען, מי פּיהלט גאַנץ פּאַסקינא,

נאר וואס קימט ארויס? דיא היילינע אמונה
האט פון אייביג אויף א חראנישען קאטאר!
מיט׳ן דלות צו זאממען וואהנט זיא נישט אימזיסט

אין אז די חכמה דער פיהלט שוין גאר באלד
דען ריח פין סמאלע דען גיהנום ריח
דער אלטיטשקער אפילו ווערד היים אין קאלט
אללערלייא קאליערען: רויט, גריען אין בלייך
זיא שטייט וויא ז׳איז געשטאנגען, אויפ׳ן אייגענעם ארט;
די חכמה האט שכל אין רעדט נישט קיין ווארט...

אין איהרע געוויססען שלעפט זיא אן געשווינד,
מיט סאפיזמען ליעדער: עס פאסט נישט פאר מיר,
לאקשען צו האפען, צו בייטלען דען ווינד,
איך מיז איבער קלערען, נאך דענקען פריער,
צו זעננען אללע חושים בעווארענט פאר טעות?
וויא קענן איך מיר פערלאזען אליין אויף דער נאעז?

ז׳האט אינטער דער ברילל דיא אויגען פערגלייסט:
עס איז דא דערינגען צו זאגען אין צו טענען,
מי פילט טאקי א ריח, נאר וואס איז, ווער ווייסט?
פערשיעדענע פערפומעס זעננען היינט פערהאנגען
פערשיעדענע מאדען אין סיראנגאטען,
אין איך האב נאך איין אנדערן תירוץ א גליאטען...

מידארף נאך צו פרעגען גאנץ אלטע לייט,
אין רייזענדער פרעגען, מעגליך איז אלץ...
אפשר אללע מלכים אז עס קימט דיא צייט
שטינקען פון . . . . . . פעטקייט אין שמאלץ?
אזוי קלערט דיא חכמה, אין מיניה וביה
האט זיא ערפינדען וואטט אללער לייא

מין פערשטעקט זיך דיא נאעז! וויא גער אין באלד
דיא בייזע אלטיטשקע האט זיך אב געקיהלט!!!

נאר דיא בידנע אמת, זיא האט נאר דערפיהלט —
האט זיא שוין געשריגען: יודען געוואלד!
אויף שלמה׳ס שטיעל א פרעמדער פארשוין
ציהט אב דען מאנטעל, נעמט אראב דיא קרוין!

אשמדאי הערט אין גיט א געשרייא
עס עפפענען זיך באלד דיא שווערע טהירען,
עס שטייען זאנדארען, עס שטייט פאליציא
„איהר זאללט זיא בינדען אין אין קערקער פיהרען"!
מי האט זי געבינדען ארים וויא קויל
פערבינדען דיא אויגען אין פארשטיפט דאס מויל!...

אין זיין רציחה אין אשמדאי שרעקליך,
אין א קריעגס געריכט האט ער באלד געזעצט
יענעראלען מיט טרעססען, כהנים מיט גלעקלעך,
מיט חלב אין בליט פון קרבנות פערפעצט,
זייא האבען דעם פסק ארויס געזאגט שטארק:
שמייסען מיט אייזערינע ריטטער אין מארק.

געוואלט האט מען הענגען, קעפען די שיעסען,
גאר מורא געהאט, אין חלילה פאר גאטט,
טאמיר וועט זיך ריערען דער פראסטע נאראד
טאמיר וועט א מלכות אין אויסלאנד פערדריעסען
גלייכער צי שמייסען אין אינטער דער ריט
קענן א זא נפש פערגיין אינם בליט!

. . . .

אח ארימע אמת, בעססער אין פיינער
פין אללע מדות טובות ביזט דיא פין לאנג —
נאר אויף דיר רחמנות האט דא נישט קיינער
וועמין קענסטי האארען, וועמין טהיסטי באנק?
אויף דיר זעננען בייז קליין אין גרויסע לייט
אין צים הויכען הימעל, אין צי גאטט איז וויט!

אוים כהנים׳ס גלעקליך האסט דיא געשפעט
אוים שווארצע קינסטלער חוזק געמאכט
אויף מיניסטארן האסטו גערעדט

אין אוים עאנוכען אין פויסטען געלאכט
דארך דיין שארף צינגעל האט יעדער גענעראלל
כאטש איין מאהל אין לעבען געשפיגען מיט גאלל!

פין וועגען אין מעסטען ווערען סוחרים פעט
נאכ־וואס האסטי זייא געקיקט אויף דיא הענד?
וואס גייט דיך גאר אן דאמען טואלעט?
רחמנותדיקע ווייבער וואלטען דיך פערברענד!
זייער קליינטשיק מעגעלע קענן דיך נישט פארטראגען
כאטש עס פארדייעט שטרוי א גאנצן וואגען!

אדוואקאטן דאקטוירעם אין אזוי גאר גליאטע
געלעהרטע פאטענטען האבין דיך וויינינ פיינד?
אז צי טשעפען מיזט דיא דאך יעדען א לאטע!...
אין דער פראסטער עולם?... דיא ווייסט דאך וויא היינט
האט קיינער קיין צייט; אויפ'ן שטיקל ברויט
מיז יעדער הארייוען, ארביטען צים טויט!

יעדער האט אין זינן פאדאטקעם, פראצענט,
וואס נאגען עס דעם מארך ארוים פין דיא ביינער...
שלמה, צי אשמדאי? אח, עס וואלט נישט קיינער
צווישן זייא ביידע קיין חלוק דערקענט...
אין א ווא שמייסען, א נייעס איז געשען
זייא האבען פאר שמייסען שוין ערגערס געזעהען!

וואס זאגען, אמת, דיינע חברתרין ?
פרים האט ד'אמונה דיא הענטעלעך צי שפרייט!
אח זיא האט רחמנות, נאך פאראיארען
האט זי דיר, אמת, אלס פראפעצייט;
עס רינגען איהר טרערען אויף דער דארער באק
גאר גערעכט איז מלך, ערליך דער פסק!

. . . .

דיא חכמה חאטש לאנגזאם, ערינסט אין פויל,
זיא האט לכתחלה געוואלט אפאניערען...

נאר ס'איז איהר געבליבען פארשטיינערט דאס מויל
דיא צינג פינ'ם גיעמען וויל זיך נישט ריערען!
זיא ווארפט זיך אימזיסט אהער אין אהין
דיא אמונה האט איהר א־ן עין הרע געטיהן!

זיא האט זיא מיט'ן גריענעם אייגעל אונגעקיקט,
מיט'ן גריענעם אייגעל פין טרערען נאך נאסס;
דיא חכמה איז געווארען וויא א טויטע בלאס
אין א קאלטער שווידער האט זיא דורך געציקט,
זיא וואנקט, דיא חכמה, זיא פאלט צוריק
וואס זיא האט אלץ געזעהען אינ'ם פינסטערן בליק! 1)

זי האט געזעהן רייסען מיט ווידלעם פלייש
מיט אייזערנע צוואנגען ציהען אדער אין ביין...
זיא האט געזעהן וויא שווארצע מענשעלעך שטיין
אין מאכען פרים: בורא מאורי האש —
אין דער בליק זאגט איהר: זעהסטי דיא דאס וואנדער
דאס איז פאר דיר און פאר דיינע קינדער!

אין גאנץ ירושלים איז צי זאממען געלאפען
אין מיהאט געשמיסען גאנץ שטילל אין פיין,
מיט מוזיק געשמיססען... אין אין א וואלד אריין
איז דיא געשמיסענע אמת אנטלאפען
דארט האט זיא געטראפען א לייב צי א בער...
„ברוך דין אמת" אין זיא לעבט נישט מעהר!

איהר ווילט א סוף? דעם אמת פערדייען
קענן נישט אפילו א חיה אין וואלד...
קאנוואלסיע קריעגט דער בער אין פאלט...
נאר אשמדאי דער... רעגירט נאך עד היום...

1) בא דער זייט פון דער דאזיקער סטראפע צוגעשריבן: „סלאבא"
(שוואך).

אין לעבט מיט דער אמונה נאָ וויארא נאך היינט
בסוד האט זייאביידע דיא חכמה גיט פיינד...

נאר בסוד סודות! זיא מאכט קיין גערייעדער
זיצט ווייטער אין קלערט, אין קלערט אין טראכט
זיא איז מיט אללע וויא שוועסטער אין ברידער...
נאר זיא חאפּט זיך אויף א מאהל אין דער נאכט
צינד אָן א לעמפּעל; מיט א שטעקען אין האנד
גייט זיא אין ציטטערט אין בלייך וויא דיא וואנד.

שלייכט זיא איבער שטאָט, דערפער אין פעלדער
דיא אמת זיעכט זיא... וויא נאר א לאנד,
אויף אללע וויעסטע וועגען, אללע פינסטערע וועלדער
אין הונטען גייט איהר נאָך שטילל א פּאָליציאנט
מיט א לאנגען שטריק... אין אין ליאדע מינוט
וועט מען ווייטער שמייסען, עס וועט ריננען בלוט!

דעם לייבס לוויה

(א הספד אויף אַלע צדיקים)

די וואַלד־אידייע די טראָגט דער לייב
דערהאבן, שטאָלץ און איידל!
ער פּרעדיקט זי מיט לייבן־קול
און בראָניעט מיטן ווידל.

פרעגט די שאָף אויף זיינע ציין,
ער האָט זיי נישט געקארגט.
און ביי אייזל, אָקס און קו
די וואַלד־אידייע געשטארקט...

די וואַלד־אידייע די טראָגט דער לייב,
איידל, שטאָלץ און פעסט;
חיות'ס הערצער שלאָגן הייס
אין די גרעסטע פּרעסט!

עס ציט זיך, ציט די וואַלד־אידייע
יאָרן גאָר א מענגע
דורך דער וואַלד־געשיכטע דורך,
ווי א רויטע סטענגע!

ציט זיך איבער טאָל און בארג
און פארבט מיט איר קאָליר

ס׳גרינע גראָז, דעם ווייסן שניי,
טייכער אָן א שיר!

* *
*

א בת־קול פליט אדורך דעם וואלד,
עס בלאָזט ווי פון א האָרן:
„דער לייב איז קראנק!״ עס גיט א שמאָך
די חיות ווי א דאָרן.

א תרועה פליט אדורך דעם וואלד:
„דעם אפעטיט פארלוירן!״
עס כאַפּט די חיות אָן א שרעק,
ס׳ווערט דאָס בלוט געפרוירן.

ס׳ציט א שברים דורך דעם וואלד:
„עס העלפט קיין גוטער ייד!
מען האָט אים פּיזעם שוין געגע׳ן,
און דער אלטער ציט —

אוי, ער ציט ארויס פון וואלד
צום טאטן און צום זיידן!
אוי, ער האָט זיך שוין פארבענקט
צום ליכטיקן גן־עדן!״

* *
*

ס׳פליען שברים דורך דעם וואלד,
א האָרן נאָך א האָרן,
און יעדער קלאנג, יעדעם קול
שטעכט — א שארפער דאָרן!

ביי די חיות שטארט דאָס בלוט,
און דער זאפט — ביי ביימער,
אין בערלאָגע גיסט דער בער
טרערן גאנצע איימער.

א שאקאליש וואָיען וואָיען יאָגט
פון צפון ביז קיין דרום,
און די צנועות — די היענעס
רייסן איין די קברים —

*　*
*

פלוצלינג, טס! פארשטימט דער וואלד!
הערט זיך איין אין שטילן:
ווידוי זאָגן דארף דער לייב,
עס הייבט שוין אָן צו ברילן!

און ער ברילט די ווידוי אוים
מיט יאָמערלעך געוויין,
און קלאפט על־חטא; אין אלטן בויך
קלינגען שטיין אוןביין!

גראָבע, פרומע טרערן פאלן
אויף די אלטע בעק,
אויפן מעבר־יבוק ווערט
פון איטלעכער א פלעק!

ביימער שאָקלען מיט די קעפ,
טרויעריק רוישט דער וואלד...
און דער פרומער אלטער לייב
גוססט אָפּ און — — פאלט!

*　*
*

יאָמער קלאָגן אלע ביימער:
דעם זכות ווער וועט האָבן,
פון זיך אן אָרונדל צו געּ׳ן,
דעם צדיק צו באַגראָבן?

ס׳הייבט זיך אויף פון וואלד די קלאָג
פייערדיק און פלאם,

וועקט אין מידבר אויף דאָס זאמד,
פעלדזן ביי דעם ים!

און עס הייבט זיך אויף דאָס זאמד,
יאָגט פון אלע עקן
פון דער וועלט אין וואלד אריין,
דעם צדיק צו באדעקן.

און די עלצטע פעלדזן קרעכצן:
אוי, ווער וועט דערלעבן
און פון זיך דעם אלטן צדיק
א מציבה געבן?

* *
*

און דעם יאָמער, דאכט זיך, טראָגן
רוחות, אָדער כישוף,
איבער וועלדער, סטעפּעס, ימים,
און דערגרייכט צום ישוב.

א געפּלאצעריי אויף קייטן,
ס'ווערן טעפּ צעפלויגן,
ז'ווילן אלע גע'ן דעם צדיק
שארבאנעס צו ד'אויגן.

און פון פלאקס אויף אלע פעלדער
פליט צו גאָט וויכוחים:
פארוואָס קומט זיי נישט די זכיה
אים צו גע'ן תכריכים?

ברזשאָזעס זיפצן, דעמבעס קרעכצן,
אז עס פּלאצט די קאָרע,
אין די ווינטן, דאכט זיך, וואָיען
הינט א גאנצע סוואָרע...

אויבן ציען שווערע וואָלקן,
דאָרטן צווישן זיי
שווימען „אחרי־מות־קדושים״ —
ח י ו ת אַ ל ע ר ל י י...

אַלטע דורות, פרומע דורות
בלייערן און בלייך...
און עס טריפן זיי׳רע שווערע
טרערן פון דער הייך;

און זיי פאַלן אויף דער מיטה,
און עס קלינגען פּישקעס...
און אַ פּיקסל זאָגט אַ הספּד,
אַז עס שניידט די קישקעס...

ער און זי

(1)

(אַן אַלט-הישפּאַנישע פאַבל)

עס איסט איינע אַלטע געשיכטע,
אונד בלייבט דאך איממער ניי...
(ה י י נ ע).

מאי — נאָר ער איז אין טאָלעדאָ געוועזן,
און דאָרט איז נישט היימלעך די נאכט...
עס ציטערט דער הימל; לבנה און שטערן
שווימען דערשראָקן, פארשמאכט —

מאי — נאָר ער איז אין טאָלעדאָ געוועזן
ווו פרעכע מארמאָרענע ריזן
שטעכן מיט חוצפה דעם הימל דעם בלאָען
מיט גאָלדענע, קרייציקע שפּיזן —

מאי — נאָר עס זינגען קיין פייגל, עס ווערן
נאָר קירכן-געזאנגען געהערט,
געמישטע מיט קרעכצן, געשרייען און שלוכצן,
עס דאכט זיך — פון אונטער דער ערד!

מאי — נאָר עס סודען זיך נישט קיין בלומען,
די גלאָקן, זיי מאכן זיי טויב!...
עס טראָגט דער זעפיר נאָר אש פון נישרפים,
פון אויטאָ-דע-פעען דעם שטויב!

עס שטעבן די שפּיזן, עס קלינגען די גלאָקן,
די קירכן־געזאַנגען — זיי וועקן
פאַרכישופטע הייזער, סטאַטועז, פּאַלאַצן,
— עס דאַכט זיך — מיט בלוטיקע פלעקן!

דאָך אונטער טאָלעדאָ דאָרט ליגט אַ גן־עדן
מיט בליטן, און בלומען, און בלעטער —
און דאָרט אין גן־עדן — עס דאַכט זיך — רעגירן
פיל בעסערע, מילדערע געטער...

מאַי — און ער איז אין גן־עדן געוועזן,
אַ וואַרעמע ליכטיקע נאַכט!
ווי אין אַ ים אינעם הימל אין בלאָען
שווימט די לבנה פאַרטראַכט!

עס בלאַנקען די פריילעכע, לוסטיקע שטערן,
אין גאָרטן איז פריש אַלץ און גרין;
עס בלאָזט זיך אַ שטיליטשקע ווינטל און טראָגט
די דופטן פון בעז און יאַשמין;

זיס ערגעץ טרילערט אַ פויגל פון ווייטן,
און גיסט אויס זיין האַרץ אינעם ליד
פון בענקען און טריישאַפט, פון ליבע און גלייבן,
און טרילערט, און ווערט גאָר נישט מיד.

עס טרילערט דער פויגל, עס סודען זיך בלומען,
באַגאָסן מיט הימלישע טרערן...
מאַי אין גן־עדן! — און „ער" און „זי" זיצן
פאַרכישופט, פאַרחלומט און הערן.

עס וועקט אים איר טרוימהאַפטע שטימע: — „אָ, דיכטער,
פאַרצייל מיר פון דיינע מאָטיוון!"
דער דיכטער דערוואַכט ווי פון חלום און ציטערט,
ענטפערט אין שטיל: „אין וועל פריוון"...

—„טייל גרויסע—פארצײלט ער—קושט גאָט ביים שטארבן,
די אויגן — זיי ווערן דערפילט
מיט נחת מיט שטילן, מיט ליכט פון גן־עדן,
די שמערצן — אינגאנצן געשטילט.

דעם גאל־טראָפּן לאָזט דער מלאך־המוות,
דעם טראָפּן, דעם מוזן זיי ניפּן!
גאָטס קוש איז דאָך זיס, און עס ווערט פונ׳ם טראָפּן
נאָר האָניק אויף זייערע ליפּן.

מיין העלד פון דער פאבל איז גרעסער געוועזן,
פריער נאָך האָט גאָט אים באגליקט,
און זיין נשמה געקושט נאָך אין — א ו צ ר,
ווען ר׳האָט אויף דער ערד זי געשיקט״...

„צווישן די גרויסע געוויילטע
איז ער געשטאנען גאנץ הויך:
פון גאָטס קוש איז הייליק געוואָרן
יעדער געדאנקען אין מוח!

פון גאָטס געפיל איז הייליק געוואָרן
יעדעס געפיל אין דער ברוסט;
יעדערער לעזט אויף זיין שטערן:
גאָט אליין האָט אים געקושט.

אים שפּאלט זיך דער הימל אין ד׳אויגן
זיין יעדעס וואָרט איז א ליד — — —
— „הערסט, ווי די נאכטיגאל טרילערט,
און טרילערט און ווערט גאָרנישט מיד...

עס קען זיין, אז זי איז זיין גילגול...
מיט אים איז גאָר זעלטן געשען —

ער האָט דאָס גיהנום טאָלעדאָ,
ער האָט הישפּאניען געזען!

. . . .

הישפּאַניען זעט אוים ווי א שלאַכטהויז...
ער זעט זיינע ברידער ווי שאָף;
שטרעקן דעם האלדז אוים צום מעסער,
לויפן אַקעגן דער שטראָף!

פאַרדאַרט און פאַרברענט זענען ליפּן,
פּנימער — בלאַסער פאַר קרייד,
און גוסען און שטאַמלען נאָר ווידוי,
און שטאַרבן פאַר שרעק פאַר דער צייט.

טייל קושן דאָס מעסער ביים שטאַרבן,
טייל דאַנקען נאָך גאָט פאַר דער שטראָף —
ער זעט זיינע ברידער פאַרלוירן,
פאַרכישופט אין לעמער, אין שאָף!

האַרץ־בלוט פאַרגיסט זיי די אויגן,
שיכור און דול פון דער נויט;
און אַך! אויף די פינצטערע שטערן
ענגט זיי אַן אויפשריפט: „צ ו ם ט ו י ט!"

. . . .

פינצטער קוקט ער אויף די זייטן —
קיין מיזרח, קיין מערב, קיין צפון,
קיין דרום — ער הערט נאָר א כראַפּען,
א כראַפּען — טייל גוסען, טייל שלאָפן!
און ווי היינט איז זיך געשטאַנען

. . . .

א וואַרעמע ליכטיקע נאַכט.
מאַי — אין א ים, אין א בלאָען,
שווימט די לבנה פאַרטראַכט.
עם בלאַנקען די לוסטיקע שטערן,
זיי בלישטשען און ווערן נישט מיד.
און זעפיר מיט בעז און יאַשמינען...
די נאַכטיגאַל טרילערט איר ליד...

. . . .

דאָס בילד האָט געמוזט אים אויף אייביק
דאָס בלוט אין די אָדערן סמען,
פאַריאָגן די גאָלדענע טרוימען,
אָנצינדן בלוטיקע פלאַמען...

פאַרווישט שוין גאָטס קוש פון די ליפּן,
עס ברענט שוין אַ קללה אויף זיי,
פייער און פלאַם איז זיין קללה —
עס הערט זיך זיין ווילדער געשריי:

„פּראָטעסט קעגן שאַף, קעגן לעמער פּראָטעסט,
וואָס זאָגן נאָך ווידוי, וואָס קניען...
פּראָטעסט קעגן גוסען און שטאַרבן פאַר שרעק.
פּראָטעסט קעגן שלעפער, וואָס רוען".

„פון בליץ פונעם חלף ערוואַכן זיי ערשט,
און באַלד צו פאַרגיין אינעם בלוט...
פּראָטעסט קעגן הימל, וואָס בלאַנקט אַזוי בלאָ
און שמייכלט אַקעגן דער רוט!"

פּראָטעסט אויך דער ערד! וואָס זאַפּט זי דאָס בלוט?
און ע ר דאָרט — וואָס מאַכט ער אַ שווייגן?!
דער פויגל פאַרשאָלטן, וואָס זינגט ער זיין ליד,
זיין ליבעס־ליד אויף דעם צווייג?!"

. . . .

און גאָטס קוש האָט גאָרנישט געהאָלפן
פאַרשווינדן חלומות און גליק,
עס ברענט אינעם מוח נקמה,
גיפטיקע מעסער — אין בליק.

פאַרסמט איז זיין בלוט אין די אָדערן,
פאַרשאָלטן דאָס לעבן, די וועלט —
פאַרשאָלטן דער אָרעמער פויגל, —
ער לויפט אין די גאַסן און שעלט!

אוּן ווו ער קומט, זידן־אויף הערצער,
דער כישוף — פארשווונדן, פארווישט — —
מען הערט שוין די ווידוי פון מענטשן
מיט קללות, חרמות געמישט.

עס הייבן זיך הענט אויף און דראָען,
אַלץ ווייטער לויפט ער און וועקט...
די האָר צעפלויגן ווי שלאַנגען,
פון בלוט זיינע קליידער געפלעקט,

פון האריץ מיט א בלוטיקער ראַנע,
טריפט און צייכנט זיין וועג,
און ווו נאָר עס דונערט זיין שטימע,
שניידט אין די הערצער א זעג.

עס׳זעגט אין די הערצער זיין שטימע,
א בלוט־רויטער פאָן אין דער האנט...
עס ציטערט טאָלעדאָ, הישפּאַניען!
נאָר לײדער —
— „דער סוף איז באַקאַנט״,

ענטפערט זי טרוימעריש טרויריק,
„עס קלינגען מיר קייטן אין ד׳אוירן...
אויפשליסן — הער איך — פארשליסן — —
עס סקריפּען די אייזערנע טוירן...״

ער ענטפערט איר פינצטער: „נאָך ערגער״
— „ווו וועסטו דיין העלד נאָך פארפירן?״
זי כאַפּט אים די האנט אָן דערשראָקן:
„צי וועסטו אים לאָזן מ ע ר ט י ר ן! ״
„דו לאָזט אים פארברענען?״
„נאָך ערגער.״
— „נאָך ערגער? וואָס קאָנסטו דען מען?״

א שמייכל פארקרימט זיינע ליפּן:
פיל ערגער, נו הער!

— „וואָס העכער דער מענטש איז ביי גאָט —
מער מישט זיך דער טייוול אריין;
קומט אויף זיין וועג אָנגעפלויגן
פון ווייטן א צויבער־רידוואַן.

געשפּאנט איז דער וואָגן מיט מענטשן,
מיט מענטשן פארכישופט אין פערד;
זיי פליען און שפּריצן מיט פייער,
און — רירן קוים לייכט אָן די ערד...

אין וואָגן דאָרט זיצט א מכשפה,
מיט א שפּיצרוט אין דער האנט,
ליליען־בלאס איז איר פּנים,
נאָר אין די אויגן די בראַנד!

אַך, טיף ווי ס׳גיהנום די אויגן,
און אין זיי גן־עדן —א תהום...
זיי שפּריצן מיט שטראַלן, און זעלן
זאפּן זיי איין ווי א שוואָם...

און ליפּן, אַך, האָט זי — צוויי רויזן,
האלב־אָפן, אָט־אָט — דאכט זיך — פליט
פון זיי אוים די הייליקסטע פּאָרמעל,
א צוזאָג, א מאגנעט, וואָס ציט

מיט צוואנגען אוים הארץ און געדערים;
און קושן, וואָס גיפטן, פארסמען
דאָס בלוט אין די אָדערן, גיסן
אין הארץ אריין פינצטערע פלאמען...

• • • • • • • • • • • •

„און „ער" איז געבליבן פארשטיינערט,
פארוואונדערט אויך קוקט אויף אים „זי",
און שטיין איז דער רידוואַן געבליבן;
און ער איז געפאלן אויף די קני"!

ער שווייגט און זי מאַנט זיך די רעשט —
ער זאָגט איר: דער סוף איז באַקאַנט,
פארכישופט אויף אייביק, מיין העלד,
ער פליט שוין אין רידוואַן געשפאַנט!

ער פליט שוין און שליידערט מיט פונקען,
גלייך אַלע באַצויבערטע פערד —
און שטיל שוין און אוים פּראָטעסטירן — — —
שטיל שוין אויף הימל און ערד!

פון ווייטן נאָך רוישן די רעדער,
פערד אמאָל הערט מען נאָך סאַפּען,
שטיל מערב און מיזרח, און צפון,
און דרום — מען הערט נאָר א כראַפּען.

טייל שלאָפן, טייל גוסען, טייל שטאַרבן,
טייל לויפן אַקעגן דער שטראָף,
עס שטרעקן שוין ווייטער די העלדזער
די מענטשן, פארכישופט אין שאָף;

מען ברענט און מען קווילערט, נאָר ש ט י ל ע ר
און אַך — ווי אַ שוואָם איז די ערד!
דאָס בלוט, וואָס וויל זידן און קאָכן,
זאַפּט עס פון אונטער דער שווערד...

און שטיל איז דער הימל דער בלאָער —
עס בלאַנקען לבנה און שטערן,

בעז און יאשמין אינעם ווינטל,
דער פויגל לאָזט ווייטער זיך הערן...

— „שויעריק — זאָגט זי — איז דיין פאבל!...
עס ווייזט זיך א פינצטערע פלאַם
אין זיינע אויגן. ער זאָגט איר:
„עס איז נישט קיין פאבל, מאדאם..."

„פאַר מיינע אויגן — טאָלעדאָ!
דאָך שוואך איז די דיכטער־נאַטור!
און ריידנדיק פיל איך ווי ס׳רוקן
פון קאָפּ מיר אויף ד׳אקסל די האָר..."

און שטייף ווערט די הויט מיר גאָר זעלטן!
איך פיל מיך גאַנץ פערדיש, מאדאם!
און סאפּע און לויף איבער וועלטן...
מיר דאכט זיך אזוי, מן־הסתם!"

ער און זי

(2)

ווען ער איז געווען אין גוטן הומאָר,
(עס האָט זיך שוין לאַנג נישט פּאַסירט;
אַלץ דורכן חורבן... און אפשר — ווער ווייסט?
ווי אַלץ פון וועלט־שמערץ געריירט!)

נאָר ווען ר'איז געווען אין גוטן הומאָר,
האָט ער, כביכול, געלאַכט;
און, שפּילנדיק, נייע נשמותלעך צוויי
פון הימלישן זעפיר געמאַכט!

איינע — פול שיינהייט, פול איידלמוט, גוטע...
מיט זיסע חלומות באַשיט;
די צווייטע — פון אמת, פון יושר און משפּט...
באַקוקט און געשמייכלט: ס'אי'גיט!

און נעמט זיי און וואַרפט זיי אַריין איז אַ זעקל,
ווו אַלע נשמהלעך ליגן;
„זיי וועלן דאָרט אונטן זיך זוכן, געפינען" —
— שמייכלט ער מיט פאַרגעניגן —

„און קוים וועט די וואַרעמע זון אויף זיי שיינען",
„וועט פון זיי ווערן שוין לייט!"
ער נעמט און צעמישט די נשמות אין זעקל,
און וואַרפט עס אַוועק אין אַ זייט.

דאָס וואַרפֿט ער פֿאַר כּעס, — געקומען מלאכים
אונ בוקן זיך, בייגן און שפּרינגען...
און „קדוש”, און „קדוש”, און נאָכאַמאָל „קדוש”, —
וויטער דאָס א י י ב י ק ע ז י נ ג ע ן.

און ווען ער פֿאַרציט דאָרט אין הימל די ברעמען...
נו, פֿירט דאָ דער טייוול די וועלט;
א י ם האָט ער אין מ י ז ר ח געוויזן זיין שטערן,
א י ר ן אין מערב געשטעלט!

ער האָט זיי פֿאַרשידענע וועגן געוויזן,
און וואָס אמאָל ווייטער פֿאַרפֿירט
אין אייביקן זוכן און בענקען און קרענקען...
אַזוי האָט דער טייוול רעגירט!

דערנאָך ערשט אין הערבסט, ווען אָן בלומען, אָן זון,
איז קויטיק פֿאַרגאָסן די וועלט,
האָט ער זיי ביידע צוזאַמענגעפֿירט,
אין זומפּ אַריין ביידע געשטעלט!

זיי האָבן זיך ביידע שוין גאָרנישט דערקענט,
גערעדט שוין גאָר אַנדערע שפּראַכן!
צוגאַנגען, אַפֿילו די הענט נישט דערלאַנגט;
דער טייוול, דער פּלאַצט שיער פֿאַר לאַכן!

פרילינג

דו זעסט, די ערד האָט זיך באפרייט
פון שלאָף — פון פראָסט און שניי!
דו זעסט, די ערד האָט זיך באנייט
און לעבט און אָטעמט פריי;

ווי מיט דער שטאָר־פארהאסטער פעל
האָט לייכט געמאכט אן עק
דער בלאָער טייך! און אויף דער שטעל
טרייבט ער שוין זיין וועג!

אָפגעשאָקלט האָט דער וואלד
דעם שניי און בליט און שפראָצט,
און אויך דאָס שוואכסטע גרעזל שפאלט
זיין „אונטער דר׳ערד" און גלאָצט.

און זוכט די זון, די פרייע וועלט,
און ציט און זייגט זיין גליק!
און הערסט ווי איבער בערג און פעלד — —
„ציריק! — ציריק! — ציריק! —"

„ציריק — איך לעב, איך שטרעב, איך וויל...
איך שלאָף שוין נישט, אָ, ניין!"...
נאָר מיין פאָלק איז פויל און שטיל,
נישט געוועקט נאָך, ניין!

* *
*

אמאָל,
אין א גאָלד־באַפלאָסענעם טאָג,
מיט גאָלדענער יוגנט באַשטראַלט,
האָב איך דעם בוים געפלאַנצט.
און אין זיין קארגן שאָטן
זיץ איך גאַנץ איינזאַם אַצינד,
אונטער דער אייגענער לאַסט געבויגן,
פון בלייערן־שווערע געדאַנקען נעדריקט...

ע ר בליט...
ווער האָט מ י י נ ע בליטן־חלומות געריסן?
מ י י נ ע בליטן־חלומות צעשטרייט אויפן ווינט.
און אויסגענאָגט מיין הארצן־זאפט מיט דורשטיקע ליפּן?!

ער בליט...
פון הינטן — הינטער מיר פארנעם איך טריט
רוישן פייגל אין דער לופט
אָדער — דיין מאנטל, ליבסטע?!

עמעץ גענענט זיך שטיל,
נעמט מיר דעם קאָפּ ארום פון הינטן.
צוויי קאלטע הענט פארשטעלן און דריקן מיר די אויגן צו...
— איך בין דער טויט!
איך גיי אַצינד נאָר פארביי,

איך וועל קומען צוריק.
פארזינגלען וויל איך דעם קוואל, פון וועלכן דו טרינקסט,
פארלעשן די פארבן פון וואלד און פעלד,
פון זאנג און בלוט, אויף וועלכע דו קוקסט,
און פון הימל און שטערן,
און פון אויג, און געזיכט...
און די פרוכט פון בוים דיר פארגיפטן — — —

— ווי קאלט זענען דיינע הענט, טויט,
ווי פראָסטיק דיין אָטעם איז, —
מיט מיר טו זיין ווילן,
נאָר לאָז צורו מיין בוים...

יוכבד

איך שטיי ביי דיין וויגל,
איך שטיי און איך קלער...
אויף דיין בלאס פנים
טריפט מיין טרער.

מיין ביטערע טרער...
קינד מיינס, דו נייגסט
צו מיר צו דיין קעפל;
דיר חלומט — דו זייגסט...

נאָר זאָג מיר, מיין קינד,
וואָס זייגסטו ביי מיר;
וואָס שטעקט אין דער מילך,
וואָס האָסטו פון איר?

זייגסטו מיטן גיפט,
וואָס אין דער מילעך פליסט?
זייגסטו מיטן סם?
צי דיין מאַמע ניסט

נאָר מילך פון דער ברוסט,
צי פיאָלון פון קוואַל?
צעגייט אין דיינע ליפעלעך
דאָס ביטערקייט, די גאַל?

איבער דיין וויגעלע
שטיי איך איינגעבויגן;
שטראַלן שוואַרצע, פינצטערע
שיטן מיינע אויגן.

ראָזיק־דין דיין הייטעלע —
זיי דרינגען דורך די הויט...
קינד, זאָג, וואָס וועט זיין פון דיר...
איך שרעק מיך, אַך, מיך גרוילט...

וואָס שלאָפט דאָרט אין דיין מוחעלע?
ווייסטו, ווער דו ביסט?
ביי דער אַרבעט שטייען מיר...
דרייסט אוועק פון בריסט

דיין קעפּל צו דיין טאַטן דאָרט,
וואָס שטייט אונטער דער רוט
נאַקעט, פון דער זון פאַרברענט,
באַפּלעקט פון אייגן בלוט...

איבער זיין אַקסל פייפט,
שווישטשעט ווי אַ שלאַנג...
און די פרענגעס פון דער בייטש
שטייען לאַנג, אָ, לאַנג!

דרייסט אוועק דעם קאָפּ פאַר שרעק,
צוריק שוין ביי דער בריסט...
זייגסטו אויס פון איר דעם סם?
ווייסטו, ווער דו ביסט?

און אַז פרעהס טאָכטער גלעט,
לאַכסטו מן־הסתם!
פרעהס טאָכטער איז דיין מאַמע
און איך — בין דיין אַם?

איך זיינג דיך מיט מיין בלוט, מיין קינד,
זיינג דיך טעג און נעכט...
צי זיינג איך אויס א פרייען מענטש,
צי זיינג איך אויס א קנעכט?

וועל איך צו די טויזנטער
נאָך א קנעכט דערציען?
וועסט פאר פרעהס געטער נאָך
און פאר פרעהן קניען?

אונדז וועט טרעטן פרעהס פוס,
לעקן — דו זיין שטויב?
ניין! זאָל בעסער זיין דייב לייב
ווילדע פייגלס רויב!

איך וויל אליין דערשטיקן דיך!
ווארפן אין דעם ניל!
שלינגען זאָל דיך בעסער איין
דאָרט די קראָקאָדיל!

און אפשר דריקט די קנעכטשאפט שוין
די שמאך אין דיינע אויערן;
קייטן קלינגען הערסטו שוין —
ביסט אין זיי געבוירן!

אפשר זאמלען זיך שוין היינט
אין הארץ ביי דיר די סוואלן,
און עם דרינגען דורך די הויט
די פינצטער־שווארצע שטראלן?

אפשר פילסטו דאָם געיאָמער,
וואָם פארפילט די לופט...
און באהאלטסט ביי דיר אין הערצל
אלע טראָפן גיפט...

און דו פילסט שוין!... מיינע לידער
האלטן זיך ביינאנד
מיטן שווישטשען פון די בייטשן
אין דעם מיצרים האנט...

און עס מישט זיך אלץ צוזאמען,
אלצדינג אין דיין מוח...
און דו וועסט א העלד אויסוואקסן,
דו וועסט קריגן כוח...

און דו וועסט די יאך צעברעכן...
און באפרייען ברידער...

. . . .

סם איז, קינד מיינס, אין מיין מילעך,
סם אין מיינע לידער...

די שול־קאַלינע

פינצטער איז אין אונדזער גושן,
פינצטער, ווי אין ארון־קודש...
דורך די הויכע שינדל־דעכער.
איינער גייט צום פרנס־חודש,

און דער צווייטער צום בעל־טאַקסע;
דעם בעל־טובהס שטייט נאָך העכער.
פון פּראָצענטער און מסירות
וואַקסן ריזיק־הויכע דעכער,

אויך פון קמיעות און פּידיונות...
ליכטלעך ציען קליינע קינדער,
און עס וואַקסט ביים זייפן־זידער
אויך א דעכל, גאָר א ווינדער!

און אינמיטן, איינגעהויקערט
(טויזנטיעריק איז דער גאַרב!),
אָנגעשפּאַרט, ווי אויף א קריקע,
אויף א קרומען גרינעם שקאַרפּ,

שטייט ווי אין א שרעק פאַרגליווערט
ד'אַלטע, דורכגענעצטע קלויז;
און פון שקאַרפּ, וואָס האַלט זי אונטער,
וואַקסט א קאַלינע אַרויס...

צווישן ריזיק־הויכע דעכער
וואַקסט זי פינצטער און באַהאַלטן;
ציט פון אַלטן שקאַרפּ חיונה,
אַלטע שטיינער מוז זי שפּאַלטן!

און עס קרענקט דאָס שוואַכע ביימל,
שטענדיק אויסגעדאַרט און בלייך...
מיטיק... תּמוז! און עס בעטלט
קוים אַ שטראַל אויס פון דער הייך!

קוים אַ שוואַכע שטראַל, אַ מאַטע, —
אַך, עס פרירט אַזוי דאָס בלוט!
ווען די גרויסע שינדל־דעכער
גלאַנצן, ווי מיט גאָלד באַשיט!

. . . .

ווי אַ גייער אויף אַ טייבל —
פּלוצלינג שיסט אַראָפּ די נאַכט
אויפן אָרעם ענגען גושן —
און די קאַלינע פאַרשמאַכט!

הייבט זיך מיט די לעצטע קרעפטן
צו דעם הימל אויף און בעט
נאָך אַ שטראַל, נאָך איין סעקונדע
וואַרעם ליכט! — אַך, שוין צו שפּעט!

ווערט שוין פול די קלויז מיט מתים
און זיי „דאַווענען" און „ליינען"...
פול תּכריכים, פול סקעלעטן —
און זיי שאָקלען זיך און וויינען...

אַלטע בכיות, אַלטע תּפילות,
ס'אַלטע ברעכן זיך די הענט...
און דער פוילער מתים־אָטעם
שלאָגט אַדורך די נאַסע ווענט —

אונ צעשפּרייט זיך אינעם גושן,
און עס שרעקט אזוי, און גרוילט;
און פון שרעק און מתים־אָטעם
דאָרט די קאַלינע און פוילט.

און עס ווייכן אַלע פייגל
די סוכאָטניצע אָן לינגען;
קיינער וויל זיך דאָ נישט נעסטן,
קיינער זעצט זיך דאָ נישט זינגען!

פליט אדורך אמאָל א פויגל,
זעט זי פוילן דאָרט אין עס, —
רייסט זיך פלוצלינג אָפּ זיין לידל,
און ער פליט פארשטומט אוועק!

אך, עס פילט דער פרייער פויגל
צו דעם פרייען פרישן פישן,
ווו געזונטע ביימער וואקסן,
און די גרויסע פייגל שוועבן...

ווו דאָס לידל פליסט פון הארצן
און עס הייבט זיך העכער, העכער.
און עס פערלט זיך די משקה
אין געגילטן לעבנס־בעכער...

און דעם טאָג האָט זון און הימל,
און די ליבע הערשט ביינאכט...
און די קאַלינע פון קלייזל
בלייבט דאָ עלנט און פארשמאכט!

זאַמאָשטשער פּאָזשאַנדיק

.1

אָרעמעלייט הי שטאַרבן פאַר הונגער,
שרייען גוואַלד און בייסן די פינגער:
28 גראָשן פלייש א פונט,
און א פונט, אוי! א גרויסע קלאָג,
שטיינער און ביינער און א פאַלשע וואָג —
און א שטשערווע פון א געפּגרטן הונט,
מעל, קאַרטאָפל זענען טייער,
א שלעכטע צייט, עס איז נישטאָ קיין דרייער,
מען אָכט דעם טאָג מיט דעם ווינט.
עס זאָל אַמאָל א שטשור האָבן א טעות
און זאָל אויפעסן דעם רמ׳אם הגהות,
און דעם רב זאָל טרעפן דער פּיוט „אש, אש”.
א דונער זאָל טרעפן דעם שוחט דעם עניו
און דער קצב זאָל גיין קיין יאַנעוו,
דאַמאָלט וועלן מיר אפשר האָבן פלייש!
נאָר ווען דאָס וועט זיין, ווייסט דער רוח,
אפשר קומט אַמאָל משיח,
דערווייל רייסט מען פון אונדז אָפּ דאָס פלייש!

.2

אין דעם בית־המדרש א שיינער פּאָזשאַנדיק:
שמוציק, בלאָטיק, רויכיק, סוואָנדיק,
צי־שניצטע שטענדערס און צעהאַקטע בענק.

זומער נוצט עס נאָר אויף קאָרטן,
ווינטער נאָר אויף קאַרטאָפליעס בראָטן,
און דערלעבן ביי דער שמשטע א שענק!
מען קומט נישט מער נאָר פרעסן און זאָפן,
בייסן פּופּקעס און טרינקען בראָנפן.
א פייג דאַוונען, און לערנען א קרענק.
לאָמיר האָפן אויף להבא,
מען וועט אונדז מאכן א נייעם גבאי,
ארויס די שענק מיטן גאַנצן טאַראַראַם,
אויף מיכלס קבר וועט וואקסן גראָז,
אז שיניצקי וועט זיין באַלעבאָס,
דעמאָלט וועט פּאָזשאָנדיק זיין מן־הסתם.
נאָר ווען דאָס וועט זיין, ווייסט דער רוח,
אפשר קומט אמאָל משיח,
דערווייל גייט אויף (?) אונדז פאָר דער כוח־הדם.

3.

פון דעם הקדש — אויף מיין וואָרט —
איז נאָר א וועג אויפן הייליקן אָרט,
דער לאָמער זלמן מאכט די רפואות,
דער רופא איז ביי זיך א גרויסער פּריץ.
מען זאָגט: ברוך מרחם על הארץ
און נישט: ברוך מרחם על הבריות.
א סך פּאַדאַטקעס נאָר מען נעמט,
די קראַנקע בלייבן אָן א העמד,
עסן גיט מען קדחת און רביעית,
אָן ראַובנען און אָן שימחהן לאָמיר פאַרגעסן,
לאָזן די קראַנקע האָבן צו עסן
און דער רופא זאָל קיין פּריץ נישט זיין,
און יונגע משגיחות, וואָס האָבן צייט,
נישט קיין אַלטע, פוילע לייט,
דעמאָלט וועט אוודאי א פּאָזשאָנדיק זיין.
נאָר ווען דאָס וועט זיין, ווייסט דער רוח,

אפשר קומט אַמאָל משיח,
דערווייל קאָן קיין ערגער הקדש נישט זיין.

.4

אויף דעם גיט מיר נאָר א תקווה —
זיבן יאָר בויעט מען א מיקווה,
מען טוט נישט מער, נאָר מען רייסט און מען נעמט,
דער שמוקלער איז דער גאַנצער פירער,
די „באָק" — א מאַכער, דער רב — קאַסירער,
צו די הוצאות איז גאָר קיין גרונט.
צי איז נישט גלייכער, פרעג איך אייך,
א וואַנע אום ווינטער און זומער א טייך,
איידער די אַלע נאַרעשקייטן הערן?
נאָר אפשר אַמאָל, איבער הונדערט יאָר,
וועט דער עולם ווערן קלאָר,
וועט מען דאָס אַלץ נישט באַגערן.
נאָר ווען דאָס וועט זיין, ווייסט דער רוח,
אפשר קומט אַמאָל משיח,
דערווייל פירט מען אונדז אַרום ווי די בערן.

.5

עס ווייסט דערפון שוין יעדער באַזונדער —
מען מוז לערנען, דערציען קינדער,
א שקאָלע דאַרף מען נייטיק, כ׳לעבן,
אַלע שבתים און אַלע ימים־טובים,
קומט נאָר אַרויף צום דאַווענען אויבן,
וועט איר הערן אַלע פּלענער געבן,
נאָר דער יום־טוב גייט אַוועק,
פון דער שקאָלע איז שוין אַן עק,
ביז מ׳וועט ווייטער יום־טוב דערלעבן.
עס איז נישטאָ קיין אַנדערע ברירה,
נאָר צו וואַרטן אויף א גזירה,

פון פעטערבורג א נייער אוקאז,
מען זאָל די עלטערן לערנען אליין,
זאָל, שפּעטער מוזן פארשטיין,
אז מען מוז קינדער שיקן אין קלאַס,
נאָר ווען דאָס וועט זיין, ווייסט דער רוח,
אפשר קומט אמאָל משיח,
דערווייל האָדעוועט'ס קינדער אין גאַס.

.6

אויף חסידים איז קיין הוה־אמינא —
זיי פארזאָרגן נאָר די שכינה.
אונדז נעמט דאָס גרינע טישל צו די צייט,
פינף קאָרטן, קליידער, וואָס נאָר געפעלט,
זע'מער רייך און האָבן געלט
אויף דורות (?) בעלער, אטלעס און אויף זייד,
אויף עפּעס רעכטס, אז עס קומט דער פאַל,
פאר דער שטאָט לטובת הכלל:
די הענט — אייזן, דאָס הארץ ווערט א שטיין,
מען קאָן נישט געבן, נישטאָ קיין דרייער,
מען קאָן נישט טון, די צייט איז טייער,
דעריבער מוז צו גרונט אלעס גיין.
צי וועט זיין בעסער, ווייסט דער רוח,
אפשר קומט אמאָל משיח,
דערווייל, ברידער, שטייען מיר גאנץ געמיין.

איך זאָל גאַרנישט זיין

(מיטן ניגון פון „קין")

.1

מיט הונגער דורכגעלעבט די וועלט,
אוועקגעריסן פון מויל,
א גראָשן איז ביי מיר שוין קיין געלט,
צו ארבעטן נישט פויל.
מאך איך דאָך אמאָל פארמעגן
און וויל פארגעניגן האָבן —
„זשיד" שרייט מען מיר אנטקעגן,
א ייד דארף מען באגראָבן.

.2

אפשר טראכט איך עס פון האנדל,
נישט ערלעך פאָרט דאָס געלט,
עס גייט ביי מיר געשווינד דער וואנדל,
איך זוך און קויף א פעלד, —
„פראָטש"! שרייט מען, זאָלסט אנטלויפן,
קיין נחלה איז דיר באַשערט,
קיין ייד קיין נחלה טאָר נישט קויפן,
אונדזער איז די ערד.

.3

„דו ביסט א שונא" זאָגט מען מיר,
האלסט דיך פון אונדז גאנץ ווייט,
באָן־זשור, מאָסיע, איך קום צו דיר

האָב מיך אויך נישט פיינט!
„וואָן זשידזשע"! שרייט מען מיר,
ווו שטופסטו דיך, נאַכאַל?
ארויס פלי איך, און די טיר
פאלט צו מיט א שטארקן פראל.

4.

איר זענט נישט, יידן, רעליגיעז,
ניהיליסטן זענט איר אלע,
נוט, איך האָב צווייערליי געפעס,
איך באק אויף שבת חלה.
פלוצלינג הער איך נייעם אצינד,
וואָס זאָל פון מיר בלייבן?
פון שקאָלע טרייבט מען ארויס מיין קינד,
ער זאָל אום שבת שרייבן.

5.

מיין עלטערער זון אין יידישע קליידער —
עס איז א פעלער, איך הער.
דער צווייטער זעט נישט פאר זיך דאָס חדר,
ער איז א דאָקטאָר אין מיליטער,
מען שיקט אים אהיים מיר אצינד:
צופיל יידעלעך דאָרט,
מען דארף נישט נאָר 5 פראָצענט,
און מיין זון בלייבט אָן אן אָרט!

6.

זאָגט מיר אלע, זאָגט מיר היינט,
וואָס האָט איר פער מיט מיר?
זאָגט מיר, שונאים, גוטע־פריינט:
וואָס זאָל זיין פון מיר?...
איר שווייגט, נאָר אָן אייערע רייד
פארשטיי איך אייך גאנץ פיין,
איר ווילט פון מיר א קלייניקיים:
איך זאָל גאָרנישט זיין...

די נשמה־יתירה

(מיטן ניגון פון „המבדיל")

.1

איך דאנק דיר, טייערע נשמה־יתירה,
כ'האָב אַ טאָג געלעבט, גערוט,
געשלאָפן, געגעסן, אין צרות פאַרגעסן
און אין דעם שונא, וואָס קאָכט און זידט.
געלעבט זיך פריילעך ווי אַ מלך,
אין בגדי מלכות ווייב און קינד.
איצט פליסטו צוריק, איז אוים מיין גליק
אָ! דו פליסט מיר צו געשווינד.

.2

איך הייב שוין אָן זאָרגן, וואָס וועט זיין מאָרגן,
אין די זעקס וואָכן־טעג.
פאַר מיר איז פאַרשטעלט די גאַנצע וועלט
און פאַרגראָדזשעט יעדער וועג.
וואָס העלפט מיר מיין מוח, וואָס העלפט מיר מיין כוח,
אז מען האָט מיך ארומגעקרייצט
אין בלוטיקע ווונדן, געקאָוועט, געבונדן.
אך! ווי לעבט מען איבער די שלעכטע צייט...

.3

איך בעט דיך, טייערע נשמה־יתירה,
דו פליסט ארויף צו אים אצינד,
וויין דאָרט און קלאָג, דערצייל אים און זאָג,
וואָס דאָ לײדט זיין אָרעם קינד,
וואָס פארלאָזט ער מיך?... זיי צווישן זיך
האָבן זיך צעטיילט מיט זיין גאנצער וועלט,
אפשר וועט ער מיר פאָרט אויך זען אן אָרט,
וו ס׳זאָל שטיין מיין אָרעם געצעלט.

דאָס וויג־ליד

.1

שלאָף, מיין בידנע, אָרעם קינד
איך זינג דיר אַ ליד.
ווי איז דיר, ווי און ווינד,
ביסט געבוירן אַ ייד.

.2

וועסט אַמאָל דערוואַקסן ווערן
און דיינע צרות מיט,
פון אַלע זייטן וועסטו הערן
„זשיד, פּאַרכאַטי זשיד".

.3

שלאָף מיין בידנע, אָרעם קינד,
שלאָף מיין קינד, מיין נויט.
דער הימל ווייסט וואָס באַטייט,
וואָס איז פייער־רויט.

.4

הערסט דאָס שרעקלעכע געדודער,
וואָס עס ברענגט דער ווינט?
דאָרטן ברענען דיינע ברידער,
איוואַן גולייעט אַצינד.

.5

זייער בעטגעוואנט ווי שניי
באַדעקט די גאַנצע שטאָט,
דערנאָך וועט קומען פּאָליציי,
אַצינדערט פעלט זי גראָד.

.6

אז עס וועט נישט זיין צו ראבעווען וואָס,
וועט מען ארעסטירן,
אויך וועט קומען מיליטער
און וועט זיך דאָרט מושטירן.

.7

שלאָף, מיין בידנע, אָרעם קינד,
דאָס הארץ וויינט איר מיר.
ווי אזוי זאָל איך דיך דערציען?
וואָס זאָל זיין פון דיר?

.8

ווען האנדלען, איז נישט גוט,
גנבה הייסט דיין געלט.
מ'שרייט, דו צאפּסט ביי יעדן בלוט,
עקספּלואטירסט די וועלט.

.9

לערנען איז די צרה גרעסער —
דיר קיין אָרט פאַראַן.
דו פארשטייסט און דו קאָנסט בעסער,
די שטעלע קריגט איוואַן.

.10

שלאָף, מיין בידנע, אָרעם קינד,
צרות דארפן כוח,
דיינע שונאים וואכן צינד,
ברעכן זיך דעם מוח.

.11

נאָך קליין זענען דיינע ווונדן,
האָסט נאָך ווייניק קלעפּ.
נייע קייטן דיך צו בינדן
זוכן גרויסע קעפּ.

.12

נייע צרות, נייע גזירות
הערט מען אלע שרייען,
איוואן וויל האָבן טויזנט ברירות
דיר אין פּנים צו שפּייען.

פערטע אָפּטיילונג

פון דער אַרבעט

דריי גיטאַרנס

די אויגן רויט, די ליפּן בלאָ,
קיין טראָפּן בלוט אין באַק נישטאָ,
דער שטערן בלאַס, באַדעקט מיט שוויים!
דער אָטעם אָפּגעהאַקט און הייס — —
עס זיצן דריי מיידלעך און נייען!

. . . .

די נאָדל — בלאַנק, די לייוונט — שניי
און איינע טראַכט איך ניי און ניי.
איך ניי בייטאָג, איך ניי ביינאַכט,
קיין חופּה־קלייד זיך נ י ש ט געמאַכט!
וואָס קומט אַרויס, איך ניי?

נישט איך שלאָף און נישט איך עס...
איך וואָלט געגעג׳ן אויף מאיר־בעל־נס,
אפשר וואָלט ער זיך געמיט:
אַ אַלמן כאָטש, אַ אַ ל ט ן ייד.
מיט קינדערלעך אַ שאָק!

. . . .

די צווייטע טראַכט, איך ניי און שטעפּ,
און שטעפּ מיר אויס גאָר גראָע צעפּ!
דער קאָפּ — דער ברענט, די שלייף — זי האַקט,
און די מאַשין קלאַפּט־צו צום טאַקט:
— טאַ־טאַ, טאַ־טאַ, טאַ־טאַ!

איך פארשטיי דאָך יענעמס ווינק!
אָן א חופּה, אָן א רינג,
וואָלט געווען א שפּיל, א טאנץ,
א ליבע אויף — א יאָר א גאנץ!
נאָר דערנאָך, דערנאָך?

. . . .

די דריטע שפּייט מיט בלוט און זינגט:
איך ניי מיך קראנק, איך ניי מיך בלינד.
עס צוויקט די ברוסט ביי יעדן שטאָך...
און ער — האָט חתונה די וואָך!
איך ווינטש אים נישט קיין שלעכטס!

עט, פארגעסן וואָס אמאָל!...
תכריכים וועט מיר געבן קהל,
אויך א קליינטשיק פּיצל ערד,
איך וועל רוען אומגעשטערט,
איך וועל שלאָפן, שלאָפן!

וואָס טראַכטן און קלערן

(גאָכאַמונג)

וואָס טראַכטן און קלערן
גערונצלטע שטערן,
ווען ס׳ווערן אין ד׳אויגן
פאַרבאַקן די טרערן?
וואָס טראַכט און וואָס חלומט
די שטומפּיקע קוואַל?
צי בליצט דאָרט כאָטש איינמאָל
אין לעבן די שטראַל,
וואָס לייכט אונדז ביים זוכן
אין פינצטערע טעג,
דער אָרעמער מענטשהייטס
פאַרלוירענעם וועג?

וואָס טראַכטן, וואָס קלערן
די אַלע, וואָס שטופּן
די טאַטשקע פון צרות?
צי שיינט אויף די ליפּן,
וואָס שיילן זיך, ברענען
פון אייביקע זאָרגן
אפשר זאַמלען זיך שוין היינט
כאָטש איינמאָל א שמייכל —
אַן אָפּגלאַנץ פון מאָרגן,

פון גליקלעכן מאָרגן,
וואָס אונדז מאַכט באַקאַנט
דעם פינצטערן הימלס
פאַרגאָלדעטער ראַנד?

וואָס טראַכט זיך דער הונגער
אין קעלער פאַרשמאַכט?
דער שלאָף וויל נישט קומען,
און שטיל איז די נאַכט;
צי הערט ער אין שטילן
דעם אייזערנעם קלאַנג — —
דעם טריט פון די צייטן,
פון דורות דעם גאַנג...
צי שפּאַלט זיך דער הימל
ביי גאָט אין דער האַנט?
צי זעט ער דעם דונער?
צי וויים ער, ס'אי, קראַנט?

דאָס געבעט

(נאָכאַמונג)

רבונו־של־עולם!
נאָך ווייניק געליטן?
ווען וועסטו, ריבונו־
של־עולם, פארשיטן

דעם אָפּגרונט, דעם טיפן,
וואָס טיילט דיינע קינדער
אויף שטאַרקע און שוואַכע,
אויף לעמער און שינדער?

און ברייט איז דער אָפּגרונט,
און טיף ווי א תהום,
און זאַפּט אין זיך איין
אונדזער בלוט ווי א שוואָם!...

עס ווערן אין אָפּגרונט,
— ווו ס׳מעסער נאָר בליצט, —
מיט בלוט אויך די ריינסטע
אידעען באַשפּריצט...

עס ציטערט פון דאָרטן
דער וויטיק — געוויין,

דאָרט ליגט די נקמה
און קריצט מיט די ציין...

דאָרט ליגט די פאַרצווייפלונג
דערשראָקן, פאַרבליפּט,
מיט ליפּן ווי קוילן,
ביים בעכער פון גיפט...

ריבונו־של־עולם!
נאָך וויניק געליטן?
ווען ווערסטו דעם שרעקלעכן
אָפּגרונט פאַרשיטן.

דאָרט ברעכן די פליגל
די אָדלער די גרעסטע;
דאָרט ווערן פאַרשטיינערט
די הערצער, די בעסטע...

ריבונו־של־עולם,
צי שפּראָצט דען דיין לויב
פון פינצטערן, פוילן
אין בלוטיקן שטויב?

• • • • • • • • • • • •

לידער

(נאָך מאַריאַ קאָנאָפּניצקאַ)

כ'האָב געזען לידער! טייל ווייסע ווי שניי,
און שיין און באַשמעקט, ווי די בלומען אין מאי,
און ריין ווי דער בלאָלעכסטער הימל ביינאַכט,
דערביי — ווי דער טרויעריקסטער מלאך פאַרטראַכט —
זיי האָבן ליבע געזונגען!

דערנאָך איז געקומען די צייט מיט דער קאַסע.
זי האָט זיי געשניטן ווי היי מיט ראָסע;
עס האָט זיך א לופט פון גן־עדן פאַרשפּרייט;
עס טראָגט זיך דער ריח גאַנץ ווייט און גאַנץ ברייט —
ס'איז דאָך קיין ברויט נישט געווען!

אַך! האָב איך אַלערליי לידער געזען
פון טייל איז אין הארצן גאָר וואונדער געשען!
עס רייסט זיך פאַר בענקשאַפט און ס'בליט אָן אַן עק,
ס'פאַרגייט שיער פאַר שרעק און ווי זיס איז די שרעק...
זיי האָבן באַלאַדן געזונגען!

דערנאָך איז געקומען די צייט! אויפן שטערן
האָט זי אַ ברענענדע זון, און עס ווערן
וואָלקן און נעפּל צעשווימען, צערינען...
איך קאָן פון די לידער קיין זכר געפינען;
גלייך מיט די נעפּל פאַרשוואונדן!

קלאָג־ווייבער־לידער האָב איך אויך געקענט.
ווי ערד איז דאָס פּנים, געבראָכענע הענט.
געלעבט אין בית־עולם, געלויבט און געוויינט,
קרענץ פאַר די קברים געפלאָכטן, געקריינט
מצבות געקושט און געהאַלדזט!

דערנאָך איז געקומען די צייט און געשניטן
אויף שעטשקע פאַר קעלבער די קרענץ און די בליטן;
גענוצט די מצבות צו הייזער אַלס שטיינער,
און צוקער געלייטערט אויף הייליקע ביינער —
קלאָג־לידער זענען פאַרשוווּנדן!

אויך לידער, וואָס האָבן געדינט דער מינוט,
געחנפעט דעם שטאַרקן, געשמייכלט דער רוט;
ביי רייכע געבעטלט, פאַרהייליקט דעם רויב,
פון רינשטאָק געטרונקען, געגעסן דעם שטויב —
זיי האָבן אָדעם געזונגען.

די צייט איז געקומען — זי בלאָזט אויפן האָרן
אוועק־ליד! עס זענען פאַרזאַמלט געוואָרן
דיכטער און זינגער פון נאָנט און פון ווייט.
זי האָט זיי געמוסטערט... די קרעציקע לייט
אַרויס פון דער מחנה פאַרטריבן!!!

. . . .

ביים פרעמדן חופּה־קלייד

(א סצענע פון ווארשעווער לעבן)

אין א מאָדע־מאַגאַזין. פּערזאָנען: מאַדאַם, צוויי מאַדיסטקעס און האַנט־מיידלעך.

מאדאם:

היינט ווערט געשטעפּט און גענייט,
היינט וועט מען ליידיק נישט זיצן!
טוריי — טוריי — טוריי!
זעט נאָר די גאַזן, די שפּיצן!
זעט, ווי דאָס זיידנס וועט בליצן!

א שלעפּע וועט זיין גאָר א מורא!
אוודאי צען איילן די שלעפּ!
היינט נאָך — בריליאַנטענע קנעפּ!
זעט — מען געטרויט אַזא סחורה!

האַנט־מיידלעך (כאָר):

אָט האָט איר א וווּנדער,
כ'לעבן, קיין שפּאַס!
צי הייסט דען נישט „פּאווע" —
יאָ פּאווע — די גאַס,

ווו ס'שטייט זיך א מויער
גאַנץ געלבלעך און בלייך,

דאָ פּעסט ווי א פעלדזן,
דריי שטאָק אין דער הייך;

די פענצטער — אין אייזן,
די טויערן — פארמאכט...
עס גייט נאָך א זעלנער
ארום אויף דער וואכט!

אוי, דאָרטן צו ווינען
איז טרויריק און באַנג!
עס שלאָגט דורך די מויערן
דאָס קייטן־געקלאנג...

עס קלינגט אזוי טרויריק
דין־דאָן... דין־דאָם!
אָ, רירט נישט דאָס זיידנס,
נישט טשעפּעט, מאדאַם!

די ערשטע מאָדיסטקע:

סאַטען־דע־ליאָן... און שפּיצן, און גאזן,
עס פעלט נאָך בריליאנטן צום רימל...
דיוואנען און בלומען, און לאָמפּן... די כלה
וועט אויסזען — א מלאך פון הימל!

האנט־מיידלעך (כאָר):

נישט קיין גראָשן, פאר דער דירה
און אין מויל קיין ביסן!
כ'וויל ביים מלאך פאָרשום בעטן!
ניין, זי וויל נישט וויסן!

מלאך, גיב פאָרויס א רובל!
ניין, זי גיט נישט פריר!
כ'וויל פארציילן איר פון הונגער, —
ווייזט זי מיר די טיר!

אוי. עס זעצט מיר אין די שלייפן,
דאַכט זיך מיר, אַט פאַל איך.
„נאָר אָן קונצן, נאָר אָן פאַקסן!"
לאַכט מיך אויס דער מלאך!

. . . .

אוי, מיך האָט דעם מלאכס לאַכן
ביז אהיים געהעצט!
און איך האָב דעם מלאכס זיידנס
אויף א ברויט פאַרזעצט!

און עס איז אַראָפּגעפאַלן
פּלוצלינג, ווי פון הימל,
אוי, דער מלאך מיט א לאַפּאַץ,
טאַקע ווי צום רימל!

און מיך האָט פאַרזאָרגט דער מלאך
אויף די גרויסע פרעסט,
אוי, אויף גאַנצע דריי חדשים
מיט קוואַטיר און קעסט!

די צווייטע מאָדיסטקע:

בלאַס איז דאָס זיידנצייג, פּונקט ווי מיין פּנימל,
דורכזיכטיק־דין, ווי מיין הויט...
רירט מען עס, קרעכצט עס „אוי"!, פּונקט מיינע ביינדעלעך,
דאָס הייסט א גליקלעכע מויד!

דערצו ווערן קומען בריליאַנטענע קנעפּלעך,
גרויסע, ווי אָרעמע טרערן!
נו, אייל דיך, רעדעלע! אייל דיך, טרעקאָטשע,
כ'זאָל מיינע ביינדלעך נישט הערן!

טראַך ־ טראַך ־ טראַך, ביינדעלע! טור ־ טור ־ טור, רעדעלע!
שלאָג'מיר דאָך גלייך מיטן זייגער...

טראך - טראך - טראך,ביינדעלע! טור - טור - טור, רעדעלע!
ווען וועל׳מיר רוען, א שטייגער?

האנט-מיידלעך (כאָר):

עס איז פאראן א שטיבעלע
אויף א שטילער גאס!
ס׳האָט קיין טיר, קיין פענצטערל —
אייביק שטיל און נאס!

כאָטש מען צאָלט קיין דירה־געלט,
ווארפט מען נישט ארויס!
דאָרטן רוען אויף אייביק שוין,
די ביינדעלעך זיך אויס!

פון קיין שטעפּן ווייסט מען נישט,
עס ווערט שוין נישט גענייט...
צום שטיבעלע קומט איטלעכער
אויף אייביק שוין באַקליידט!

די צווייטע מאָדיסטקע:

שטעפּ, נאָדל, שטעפּ די בראבאנדערנע שפּיצן —
פאר איר, פאר איר!
תכריכעמלעך וועסטו גיך און באלד שטעפּן —
פאר מיר, פאר מיר!

עס בליצן בריליאנטן, עס שמייכלט די כלהשע —
שיין אזוי, ליב!
ווען וועט א שמייכל מיין פּנים באַשיינען?
אין גרוב, אין גרוב!

ער וועט זי טוליען, צעקנייטשן די שפּיצן
אין הארציקן שטורעם!
דיך ווער וועט גלעטן, און פּיעשטשען, און טוליען?
א ווורעם, א ווורעם!

„לוסטיק - לעבן"

(אַ יונג האַנט־מיידל)

וואָס פאַרסמט איר מיר דאָס לעבן?
זינגט נישט אַזוי שרעקלעך!
כ'האָב קיין סאַמעט און קיין אַטלעס —
נאָר די רויטע בעקלעך!

כ'האָב קיין שפּיצן, קיין בריליאַנטן, —
ווייס איך, וואָס זיי טויגן!
כ'האָב אַ האַלדז — אַן אַלאַבאַסטער,
צוויי בריליאַנטן - אויגן!

כ'דאַרף קיין פּערל — זעט די ציינדלעך,
אַך, ווי זיי געפעלן!
און די יונגע, פרישע ליפּלעך
זענען מיינע קרעלן!

פעלט מיר גאָלד דען? זעט די לאָקן!
און וואָס גליק איז — ווייס איך!
לאָזט מיך לאַכן, לאָזט מיך לעבן —
„לוסטיק לעבן" הייס איך!

האַנט־מיידלעך (אויסער לוסטיק־לעבן):

אויף יעדער גאַס, אין יעדן הויז
שטייט אַ קאַסטן מיסט!
קלייבן לאָזט מען פראַנק און פריי
שמאַטעס גאָר אומזיסט!

און — ווערט „לוסטיק לעבן" אַלט,
ווייסט איר, וואָס איר גליסט?
מאַכט אַ שטעקעלע זיך פיין,
גראַבלט זיך אין מיסט!

די ערשטע מאָדיסטקע:

יונגערהייט א העזעלע,
געשפּרונגען און געקישט;
אצינד האָט עס קיין נעזעלע,
און קיין גומען נישט!

די צווייטע מאָדיסטקע:

זי וועט זיצן צווישן בלומען
אויף א דיוואן — רייך!
און מיר מאַכט אויף דר'ערד א ביסל
שטרוי נאָר גלייך!

זי דאַרף שפּילן, זשיראַנדאָלן,
לאָמפּן אַלערליי;
מיר צוקאָפּנס — גראָשנדיקע
ליכטלעך צוויי!

אָן מוזיק אויך פירט מיך לייגן,
ווען אויך היינט ביינאַכט...
ווילט איר דווקא — וויינט אביסל,
ווילט איר — לאַכט!

מאדאם:

שטילער, שטילער, שטילער,
שטיל אַן אויגנבליק!
טוריי—טוריי—טוריי!
אָט דאָס הייסט מוזיק!

וואָס האָט איר פון די לידער?
דריקעניש — נישט מער!
עס ציטערן די ברעמען,
אָט, אָט, פאַלט א טרער...

און אז טרערן פאַלן
פון דער שווערער נויט —
אויף די ווייסע קליידער
ווערט א פלעק אויף טויט.

טוריי—טוריי—טוריי!
אַט דאָס הייסט מוזיק —
איר האָט נישט קיין אייגנס,
זינגט פון פרעמדן גליק!

א ל ע (כאָר):

עס איז געווען א מיידעלע,
א מיידעלע א פּראַכט —
עסן עסט עס יעדן טאָג,
שלאָפט זיך יעדע נאַכט!

ליפּלעך האָט זי רויטינקע,
רויטינקע, וואָס נישט?
נאָך נישט קיין צעביסענע,
נאָך נישט אויסגעקושט!

און זי האַלט דאָס קעפּעלע
חנעוודיק און שטאָלץ!
זאָרגט עס אויף א ברייטעלע,
קוילן, אָדער האָלץ?

און אייגעלעך — פאַרחלומטע,
בלימעלעך געננוי!
בלימעלעך און כלה־חן
ליגט אויף זיי ווי טוי!

אצינד נייען מיר דעם מיידעלע,
צו מזל און צו גליק,

א זיידן חופּה־קלײדעלע,
א קלײדעלע א שיק!

מען װעט איר גע'ן א מאַנעלע,
אײ, דעם יונגען בלוט...
כאַ־כאַ־כאַ! דאָס מאַנעלע
דאָס קאָנען מיר דאָך גוט!

מ א ד א ם :

אוי, נאַרעשע קנאה!
איך קאָן דיך פון לאַנג,
איך קאָן אויך דײן צינגל —
די גיפטיקע שלאַנג!

אוי, נאַרעשע קנאה!
די נאָל איז דײן הארץ —
גאָלד װאָס איז? בלאָטע!
דער שנײ איז דיר שװאַרץ!

די זון האָט דאָך פלעקן,
די שטערן — צו קלײן!
מײנט — זי פרעסט יענעם,
און פרעסט זיך אלײן!

א ל ע (כאָר):

עס איז געװען א מאַמעלע,
א מאַמעלע א פײנס!
זי האָט געהאַט א טעכטערל,
א טעכטערל א קלײנס!

און עס האָט דאָס מאַמעלע
דאָס טעכטערל געקישט,
געקושט, געהאַלזט, געװאָרנט עס:
„זײ קײן נאַשער נישט!

„קוק נישט אויף קיין איינגעמאַכטס,
ד׳אויגן האַלט פאַרגלייסט!
טו נאָר, וואָס דער טאַטע וויל,
און וואָס די מאַמע הייסט!”

„און וואָס גוטע, פרומע לייט
עס ראָטן דיר, מיין קינד!
זעסטו נאַשן, קוק אוועק!
בעסער — מאַך דיך בלינד!”

„זאָגט מען, חס־ושלום, דיר:
„איינגעמאַכטס איז זיס!”,
זאָלסטו ווערן פייער־פלאַם,
טופּען מיט די פיס!”

„פאַר דאָס וועל איך שפּעטער דיר
קויפן אויפן מאַרק,
אם־ירצה־השם, אַ ניסעלע, —
ווייסט, איך בין נישט קאַרג!”

פאַר אַ גאַנצן גראָשן געלט —
אַ ניסעלע פון גאָלד,
פאַר דיר אַליין אַ שפּילעכל,
וועסט עס האָבן האָלד!

פאַר אַ גאַנצן גראָשן געלט,
און נאָר פאַר דיר אַליין...
און דו וועסט עס קושן פריי,
און קנאַקן מיט די ציין!”

און עס פאָלגט דאָס טעכטערל,
וואָס טאַטע־מאַמע הייסט;
און זי האַלט אַ גאַנצן טאָג
די אייגעלעך פאַרגלייסט!

רייטלט זיך, אַז איינגעמאַכטס!
זאָגט מען איר — איז זיס!
ס'צאַפּלט איר דאָס יונגע האַרץ —
זי טופּעט מיט די פיס!

עס קומט די צייט, דאָס מאַמעלע
האַלט איר וואָרט, נישט קאַרג!
פאַר אַ גאַנצן גראָשן געלט
קויפט זי איר אין מאַרק

אַ פאַרגאָלדעט ניסעלע.
אוי, ס'איז מלא חן!
מיט ציטערדיקע הענטעלעך
כאַפּט ז'עס אויף די ציין!

כאַפּט עס אויף די ציין און קנאַקט —
איי! די נוס איז פול!
עס שפּייט און שפּייט דאָס ווייבעלע —
טאַבאַק פול אין מויל!

— מאַמע, ווײַנט דאָס טעכטערל,
די יאַנדערע ווו איז?
„מאַמעשי" און „מאַמע־קרוין",
איז דאָס דער טעם פון ניס?

דאָס האַרץ טוט וויי דעם מאַמעלע;
דאָס פּנים מאַכט זי גלאַט: —
„עס איז אַזוי! דיין מאַמעלע
האָט אויך אַזוינס געהאַט"!

מ א ד א ם :

נישט דאָרט איז גליק, וווּ צירונג בליצט,
וווּ איידלשטיין מיט פונקען שפּריצט;

נישט אַלץ איז גאָלד, וואָס בלאַנקט און גלאַנצט,
נישט דאָס איז פרייד, וואָס לאַכט און טאַנצט!
עס מיידט גאַנץ אָפט דאָס גאָלד'נע בעט
דער שלאָף; דעם גרויסן זאַל — די זעט,
ווי אויך דאָס גליק דעם זאַק מיט געלט, —
דאָס ווייסט שוין לאַנג די גאַנצע וועלט!

די ערשטע מאָדיסטקע:

אמאָל איז געווען, נאָר ווו? מן־הסתם
דאָרט ערגעץ אין בויבערג, אויף יענער זייט ים
נאָר — צי איז געווען? איר פרעגט נאָך, איר קלערט?
איך האָב עס אַליין פון מיין באָבען געהערט!
די מאַמע — געשטאָרבן, דער טאַטע — אוועק,
די טרויעריקעווינטער־נאַכט האָט גאָר קיין עק!
די פענצטער — פאַרשמידט, די טיר איז פאַרשנייט,
און ס'רייסט זיך דער ווינט ווי א הונט אויף דער קייט!
הורורו—הורורו—וואָיעט און קלאָגט.
דאָס האַרץ איז דערשראָקן, עס ציטערט, עס נאָגט...
„באָבע!" זי הערט נישט, נאָר „דיא־דיאַם־דיאַם!"
די טויבע פאַרציילט מיר פון יענער זייט ים!

אלע:

געננוג שוין הקדמות,
נישט פלוידער, נישט קווייל;
פארגעס אָן דער באָבען,
די מעשה פארצייל!

די ערשטע מאָדיסטקע:

אויף יענער זייט ים איז געשטאַנען אמאָל
אויף הינערנע פיסלעך א הייזל אין טאָל,
געשטאַנען זיך איינפאַך, אָן עזות, אָן שטאָלץ,
אָן פוצעכץ, אָן צירונג — פון ליים און פון האָלץ!

א פענצטער א פּיצלס, נאָר חנעוודיק האָלד!
די זון זי באשיט עס טאָג־טעגלעך מיט גאָלד!
לבנה און שטערן
פארהאלטן זיך גערן
און מאָלן מיט זילבער די שויבן.

דאָס האָט דער הימל די ליבע באַלוינט!
עס האָבן אין הייזל צוויי ברידער געוווינט!
עס האלטן צוויי הערצער צוזאמען געטריי,
שווער איז די ארבעט, נאָר ס'ארבעט זיך פריי!
ווייס איז דאָס מעבל, מיט קלייען דאָס ברויט,
נאָר אַלץ איז צוזאמען — די פרייד און די נויט!
עס האָט זיך געלעבט,
די צייט האָט געוועבט
איר לאַנגען, איר כשרן פאָדעם!

נאָר איינמאָל באַווייזט זיך א גאסט אויף דער שוועל,
פון גינגאָלד, שמאראגדן, עס פינקלט זיין פעל;
די שלאנג איז געקומען מיט גלאנץ און מיט פּראכט;
דער עלטערער ברודער דערזעט זי און טראכט:
עס איז אויף דער וועלט דאָך רייכטום פאראן!
ווען איך האָב א שמאראגד, איך אָרעמער מאן,
כ'פארקויף אים, וואָס נישט?
ז'וואָלט אויפן יריד
געקויפט מיר צו מעלקן א קו!

די שלאנגען — זיי ווייסן, וואָס ס'טראכט זיך ביי לייט;
זי ווינקט אים און רופט אים אוועק אין א זייט,
און זאָגט אים: „איי, ברודער, וואָלסטו נאָר געוואָלט,
שיטסט דו דיר אָן פעסער פון גאָלד,
קרעלן דיאמאנטן, בריליאנטן א וועלט,
און אַלץ, וואָס מען קען נאָר באַקומען פאר געלט!"
איך מאך נישט קיין שפּאַס,
פאראן אזא סוד,
איך קאָן אים דיר זאָגן אין וואלד!

די שלאַנג איז אַוועק, און דער יינגערער קלערט:
ווי גאָט האָט זיך יעדן זיין שיינקייט באַשערט;
גיי פרעגן: דער גלאַנץ און די שיינקייט וואָס טויג?
די ליידנשאַפט פלאַמט שוין אין עלטערנס אויג:
קרעלן, דיאַמאַנטן, בריליאַנטן — אך, גאָט!
זי זאָל נאָר נישט נאַרן און זאָגן דעם סוד!
קוקט ער צום וואַלד,
און גנבעט זיך באַלד
פון ב ר ו ד ע ר ארויס צו דער ש ל א נ ג !

די זון גייט שוין אונטער, פאַרגאָלדט נאָך די זוים
פון וואָלקן אין הימל; און אונטער א בוים
זיצן שוין ביידע, — דער מענטש און די שלאַנג;
זיי זיצן צוזאַמען און שמועסן שוין לאַנג.
ער ציטערט און ווייסט נישט — פאַר פרייד צי פאַר שרעק?
זי וויקלט דאָס האַרץ אים ארום מיטן עק,
און רעדט פון דיאַמאַנטן,
קרעלן, בריליאַנטן,
„אלץ וועסטו האָבן גאָר גרינג!"

„באַטראַכט נאָר דיין ברודער, דאָס איז א פאַבריק
פון קרעלן, בריליאַנטן, דיאַמאַנטן און גליק!
עס טרעפט זיך, ער אַרבעט, און וואונדערלעך היים
ווערט אים, דער שטערן באַדעקט זיך מיט שוויים,
עס טריפן די טראָפּן!... ער ווישט מיט דער האַנט;
לאָז נישט! דער טראָפּן דאָס איז א דיאַמאַנט!
נאָר אַרבעטן היים!
קלייב אויף דעם שוויים!
שיטסטו אָן פעסער דיאַמאַנטן!"

„עס טרעפט און אים פאַלט פון די ברעמען א טרער;
מיינסטו, דו נאַר, עס איז וואַסער נישט מער,
און טרייסטן, און האַלדזן, דו האַלסט עס נישט אויס,
און קושט אים די טרערן פון די אויגן ארויס!

פֿאַרשווענדסט דיין פֿאַרמעגן, דו נאַרישער קאָפּ!
לאָז וויינען, לאָז טריפֿן! און קלייב יעדן טראָפּ!
א טרער, האָב פֿאַרשטאַנד,
דאָס איז א בריליאַנט, —
רייך וועסטו זיין ווי א קעניג!"

„דערנאָך — האָט דיין ברודער אַן איידעלע פֿעל,
א שטאָך מיט א נאָדל — דו האָסט שוין א קרעל!
בלוט — זאָגסטו — איז עס, בלוט — זאָגסטו — א קאָפּ?
דו נאַר! עס איז קרעלן, דו צאַפּ נאָר און צאַפּ!
זאָל ער נאָר בלוטן און בלוטן נישט קאַרג!
אָנשיטן וועסטו שוין קרעלן א באַרג!
דו האָסט א פֿאַבריק,
און מאַך דיר דיין גליק,
ביסט ש ט א ר ק ע ר און ו י ס ט שוין דעם סוד!

די ליפּן פֿאַרביסן, די פֿויסטן געבאַלט,
גייט שוין דער עלטערער ברודער פֿון וואַלד,
די אויגן, זיי ברענען און זיימען זיך שוואַרץ,
דאָך צאַפּלט די ליבע צום ברודער אין האַרץ,
ער טרייסט זיך: „איך וועל דאָך נאָר מאַכן אַ פּרווו,
א שטאָך וועל איך געבן א קליינעם, נישט טיף;
מיין ברודער? איך ווייס!
נאָר טרערן און שווייס,
זענען בריליאַנטן, בריליאַנטן!"

עס הערט די לבנה נאָך ד׳איינציקע נאַכט,
ווי ס׳האָט איינעם שטיבל געוויינט און געלאַכט.
עס קוקן די שטערן אין פֿענצטער אריין:
ווי לאַכט עס א ברודער ביים ברודערס געוויין?!
די זון האָט צומאָרגנס געוווּנדערט זיך שטאַרק:
ווי שלאָגט עס אַ ברודער דעם צווייטן אין קאַרק?
עס וווּנדערט צוגלייך

דעם וואלד און דעם טייך:
וואָס איז עס אין שטיבל געשען?

א ל ע (כאָר):

מען שלאָגט זיך, מען רייסט זיך,
טראך־טראך, טראך־טראך! —
נאָר וואָס איז געווען
דער סוף פון דער זאך?

דער סוף פון די ברידער
פון שרעקלעכן הויז?
פארצייל שוין און ציי נישט
די הערצער ארויס.

ד י ע ר ש ט ע מ אָ ד י ס ט ק ע:

אוי, ס׳איז געווען א שרעקלעכע נאכט!
איך ליג ביי דער באָבען אין שוים און איך טראכט:
„וואָס לייגט זיך דער שאָטן, אזוי לאנג, אזוי ברייט?
וואָס רייסט זיך דער ווינט ווי א הונט אויף דער קייט?
וואָס ברעכן די מויערן, וואָס רייסט זיך דער דאך?
צי הער איך די באָבע, צי בין איך נאָך וואך?

איך ליג ביי דער באָבען אין שוים און איך טראכט:
„צי זע איך אין חלום די שרעקלעכע נאכט?
צי הער איך א מעשה? צי בין איך דען וואך?
ווו ברעכן די מויערן? ווו רייסט זיך דער דאך?
ווו רייסט זיך דאָס הייל אוועק פון זיין אָרט?
הורורו—הורורו—דאָ אָבער דאָרט?”
שטענדיק געקלערט
און קיינמאָל געהערט
דעם סוף פון דער שרעקלעכער זאך!

א ל ע , א ו י ס ע ר מ א ד א ם :

דער זייגער שלאָגט! איי, צען שלאָגט,
נעענדיקט שוין די מי!
אהיים, ווער נאָר א היים פארמאָגט,
אהיים ביז אין דער פרי!

אין בעט אריין, א בעט ווער ס׳האָט,
נאָר שלאָפן גייט, געדענקט אָן גאָט!
שלאָפן דארף די נויט!

מ י ידל ע ך :

שלאָפן איז א פיין געשעפט
מען רוט זיך אוים! און טיילמאָל טרעפט
עס חלומט זיך — א ברויט!
אך, צען שלאָגט, צום עק די מי —
גוט־נאַכט, מאדאם —

מ א ד א ם :

קומט מאָרגן פרי!

פינפטע אָפּטיילונג:

געמישט

ירמיהו׳ס בריוו

(אגרת ירמיהו — כתובים אחרונים).

1.

און אין בבל וועט איר וווינען,
צווישן פרעמדע פעלקער לעבן,
דאָרט, ווו גאָט האָט אייך פאַרטריבן,
ביז עס קומט די צייט!

דאָרט אין בבל וועט איר וווינען,
צווישן פרעמדע פעלקער לעבן,
און וועט פרעמדע זיטן זען,
פרעמדן גלויבן, פרעמדע געטער, —
שרעקט אייך נישט פאַר זיי!

דאָרט אין בבל וועט איר זען,
אויף די אַקסל געטער טראָגן,
שיין געשניצטע, פיין געקליידטע —
גאָלד און זילבער־געצן!

זיי פון פאָרנט לויפט אַן עולם,
הינטן לויפט זיי נאָך אַ מענגע;
אַלטע, יונגע, מענער, פרויען, —
שוויַיגן מוזט איר, נאָר אין האַרצן
לאַכט אייך אויס פון זיי!

זעט, די צונגען ביי די געצן
האָט א מייסטער אויסגעשלאָגן,
אויסגעשניצט און אויסגעקינצלט
פון דעם ריינסטן גאָלד!

נאָר פארגעסן האָט דער מייסטער
אויסצעלערנען די געשמידטע
צונגען, כאָטש א וואָרט!

און געשמאק האָט אויך דער מייסטער!
אויסגעפּוצט האָט ער די געטער,
ווי א כלה צו דער חופּה, —
קרוינען אויף די קעפּ!

דאָך פארגעסן האָט דער מייסטער
און די קעפּ אריינצושלאָגן
שׂכל, כאָטש א פונק!

גאָלד און זילבער האָט דאָס געטל;
עס באַשטעלט אים דאָך דער פּריסטער
און פארשווענדט זיין גאַנס פארמעגן,
זיינע קליידער אין די הייזער,
וווּ ער דארף נישט זיין!

און וואָס העלפן זיי די קליידער,
גאָלד און זילבער־פיין געשטיקטע,
אז זיי קאָנען זיך נישט ווערן
פאר דער קלענצטער מילב!

אז מען טוט זיי אָן די קליידער,
נעמט א פעדערוויש דער פּריסטער,
רייניקט דאָס געטער־פּנים,
ווישט זיי אָפּ די נעז!

שטאָלץ שטייט מאַנכער, ווי א ריכטער,
אין דער האַנט — א בינטל ריטער, —
מעגסט דאָך שפּייען אים אין פּנים:
שמייסן קען ער נישט!

אַי, נאָך שטרענגער איז דער צווייטער:
אין דער האַנט א שווערד א שאַרפע
צי א שווערע האַק!

ליידער, קען ער זיך נישט שיצן
פאַר א גנב, איבערשרעקן
אויף דער וואַנט א פליג!

אַז זיי זיצן אין די טעמפּל
און די געצנדינער קומען,
און זיי בוקן זיך און קניען,
ווערט דערפון א שטויב;

שפּעטער פאַלט דער שטויב אַרונטער
און פאַרשוואַרצט דאָס געטער־פּנים,
און פאַרבלענדט די געטער - אויגן,
און באַשמוצט די קרוין.

פאַר גנבים מוז דער טעמפּל
זיין פאַרמאַכט אויף שלאָס און ריגל;
נישט די געטער שיצן מענטשן,
מענטשן שיצן זיי!

אָט עס קומט די נאַכט און פּריסטער
צינדן ליכטער פאַר די געצן;
העל־באַלייכטע געטער שיינען, —
עס איז נאָר גאָלד און זילבער גלאַנצן —
דער גאָט אַליין איז בלינד!

און עס הייבן פון דער ערד זיך
אויף די ווערעמלעך, און זיי קריכן
אויף די קליידער פון די געטער,
פון די קליידער אויף די לייבער, —
און זיי שטייען אומבאהאָלפן
קעגן קליינע ווערעם!

און עס פליען דורך די פענצטער
פלעדער־מייז אַריין אין טעמפּל,
און ווי פראַנק און פריי זיי פליען,
פון א געטער־קאָפּ צום צווייטן,
ס'יאָגט זיי נישט אוועק!

און די זון זעט יעדן מאָרגן
פלעדער־מייז־פאַרשמוצטע געטער,
און זי זעט אויך, ווי עס קומען
און עס וואַשן זיי די פּריסטער,
און זיי פּוצן, און זיי שוויצן,
ביז דער גאָט ווערט ריין!

.2

טייער זענען דאָך די געצן,
ווייל עס שטעקט אין זיי פאַרמעגן:
זילבער, גאָלד און מייסטער־אַרבעט —
נאָר קיין לעבן נישט!

מאַכט א קריג זיך: פרעמדע פעלקער
ווילן לאַנד און פאָלק באַצווינגען;
וועלן שיצן זיי די געטער?
וועלן געבן הילף?

ניין! עס כאַפּן זיי די פּריסטער
און אַנטלויפן, און באַהאַלטן

זיך צוזאַמען מיט די גענצן
ערגעץ אין אַ הייל!

טרעפט, עס ברעכט אַרויס אַ פייער
אינעם טעמפּל און די פּריסטער
רעטן אייליק זיך דאָס לעבן,
און די געצן ברענען.

ווי אַ מענטש פון שטרוי קען היטן
פאַר גנבים פעלד און שייער,
אַזוי שיצן אויך די געצן
פעלקער, לענדער, שטעט!

ווייל די געטער, כאָטש זיי זענען
פון דעם ריינסטן גאָלד געגאָסן,
מיט די קליידער און די קרוינען —
ווייל די געטער, כאָטש עס קניען
פאַר זיי מאַסן און געגענען
זיי קרבנות — ווייל די געטער
איז קיין קלענצטער וואָרעם מקנא,
ווייל זיי לעבן נישט!

ווי פאַר טויטע שטעלט מען פאַר זיי
עסן, טרינקען, פעטע פליישן;
דאָס באַגנבענען די פּריסטער
און פאַרקויפן, און די ווייבער —
זיי פאַרזאַלצן און באַהאַלטן
אויף אַ שלעכטן טאָג! —

ר׳ חנינא בן דוסא

(א תלמודישע זאגע).

.1

א ווייב האָט געהאט רב חנינא בן דוסא,
זיין זכות זאָל אונדז ביישטיין, הלוואי!
הערט איר, א רייטערקע, אָבער א גרויסע,
עס זאָל איר נישט זיין צו קיין גנאי!

עס פליען די קללות פון מויל איר ווי פייגל:
„חנינא, גיב עסן, גיב שיך!"
וו זאָל ער נעמען, עס פלאמט שוין איר אייגל,
עס פליט שוין „א רוח", נאָך „א רוח"!

„וואָס טויג מיר דיין תורה? דו לערנסט גאָר א וווּנדער
וועסט קריגן דאָרט שליפּעס און טרעסן!
שלינג און שלאנג גיי איך ארום מיט די קינדער,
חנינא בן דוסא, גיב עסן!"

אצינדערט געדענקען עסביידע אין פריידן,
זיי זיצן און קוועלן און לאכן!
און ר׳ חנינא פארציילט אין גן־עדן:
„זי פלעגט עס גאָר קונציק צו מאכן!"

.2

דאָס קען מען נישט זאָגן, ליב האָט זי געהאַט אים,
זי פלעגט אים אין ד׳אויגן צו לעזן!
זי האָט געוווסט שוין, דאָס טויג אים, דאָס שאַדט אים —
נעבעך, א קראַנקער געוועזן!

ער איז געוועזן איר דאגה די גרעסטע,
געפוצט און געלאַטעט זיך בלינד!
אים און די קינדער דאָס שענצטע, דאָס בעסטע,
כאָטש זי דאַרף זייגן א קינד!

און זי וואָלט געטרונקען זיין ברוד פון די פיס,
די פאות — געגעסן פאַר ברויט!
קוים גיט חנינא בן דוסא א הים (הוסט),
ווערט זי שוין בלאַס ווי דער טויט...

און שטיל ווי א טייבל, זי קוועלט פון זיין צורה!
עס לייכטן איר די אויגן די גרויע...
פעלט אָבער עסן, צי פעלט אויף א דירה,
ווערט זי א חיה נוראה!

הייבט נאָר אָן פישטשען א קינד, עס וויל עסן,
קוים הייבט עס אָן הוסטן פאַר קעלט,
האָט זי שוין אין אלעם, אין אלעם פאַרגעסן,
און שרייט שוין, און רייסט זיך און שעלט!

און ציפט ביי די לאַצן: „חנינה בן דוסא!״
„הערסט?! און ווייזט אים א האַנט...
א רייטערקע איז זי געווען א גרויסע,
עס זאָל איר נישט זיין צו קיין שאַנד!

3.

„דער קורצער פּרייטיק, הערסטו, איז מאָרגן,
„דאָנערשטיק איז היינט, דו הערסט!
„נישטאָ ווו צו לייען, נישטאָ ווו צו באָרגן, —
„חנינא, וואָס טויג מיר, דו קלערסט?

דו קלערסט קיין פּרנסה! ס'איז פינצטער מיין מזל;
דיין תורה, דאָס ווייס איך, איז טייער;
אָבער וואָס העלפט עס דו ביזט א שלימזל,
און קענסט נישט פאַרדינען א דרייער!

אומזיסט איז געוועזן מיין שעלטן און פלוכן
דו ביסט נאָר א בריה אין קלויז!
און איך האָב צו טראָגן, און איך האָב צו זייגן,
דאָס פּערטע וויל אויך שוין ארויס!

בין איך דיר מוחל, וואָס כ'האָב שוין געליטן,
נאָר אצינדערט, חנינא, גיב ברויט!
הערסטו חנינא, איך בעט דיך מיט גוטן,
שטעל דיך פאַר אונדז אין דער נויט!

דו קענסט דאָך צום הימל, צו גאָט אלע וועגן,
דו האָסט אלע שליסל אליין!
טוסט אויס א שוך, דאָס ווייסט מען, גייט רעגן
דעם צווייטן — דער הימל איז ריין!

פאַר דיינע אייגענע וועט דיר זיין גרינגער,
פאַרקרים דיך נאָר, לאָז נאָר א טרער!
מי'וועל'מיר דאָך שטאַרבן אום שבת פאַר הונגער...
אויף שבת! וואָס וויל איך דען מער?

זעסטו, חנינא, איך בעט דיך פריצייטיק,
וואַרף פון די פיס נאָר די שקראַבעס;

מאָרגן איז פרייטיק און קורץ איז דער פרייטיק,
וועסט האָבן א פינצטערן שבת!

עס וועט דיר נישט העלפן דיין קנאַבל, דיין קידוש!
חנינא, דיין סוף וועט זיין מיאוס!
איך רעד פאר פייער, פאר וואסער. קיין חידוש — —
חנינאשע, בעט כאַטש א פוס!

.4

ער קוקט אויף דער טיר, זי האָט זי פארשלאָסן:
„דו גייסט אָן א פוס נישט אוועק!"
זי שווערט אויף נאמנות, א קינד האָט גענאָסן,
ער מוז, זעט ער, מאַכן אן עק!

פארגלייסט ער די אויגן: „גאָט, טראכט ער, דו ווייסט,
קיין עצה קיין ראָט האָב איך נישט"...
און קוים האָט חנינא די אויגן פארגלייסט,
עס ליגט שוין א פוס אויפן טיש!

.5

א נאכט איז געווען א לאנגע, א גרויסע,
דער פרייטיק דער קורצער שוין טאָגט!
טאַפּט זיך אויף גרינע: „חנינא בן דוסא"...
זי פאלט צונ'ם צו און זי קלאָגט!

„אוי, כ'האָב געזינדיקט, אצינד פיל איך די זינד
א נארעשער יידענעס מויל!
דעם קאלב־פוס גיב אָפּ דעם הימל געשווינד.
עס האָט מיך געחלומט — א גרויל!

דיין שטול אין גן־עדן האָב איך געזען,
מיין בענקעלע אונטער דער שטול.

פון גינגאָלד, חנינאשע, איז זי געווען,
מיט טייערע שטיינער גאָר פול!

ז'איז צווישן ד'אבות'ס שטולן געשטאנען,
און צווישן די אמהות מיין אָרט;
איך זאָל מיך נישט קענען גאָר רירן פון דאנען,
זאָג איך דיר ליגנט א וואָרט!

נו, הערסטו, חנינא, וואָס מיך האָט געקוועלט
כ'בין שיר געשטאָרבן פאַר שרעק:
דיין כסא, הערסט, האָט א פיסל געפעלט.
מיין איך, אז ס'איז שוין מיין עק!

די אמהות קוקן מיט רחמים און שווייגן,
די שיפחות נאָר שמייכלען גאָר מאוס,
און בלהה און זלפה, זיי ווייזן מיר פייגן:
„ווי פרעסט מען עס אויף א פוס!"

דו ווייסט דאָך, חנינא, וואָלט איך, דען געגעסן?
דו און די קינדער!... נאָר שוין,
גיב אים צוריק, כ'וויל אלצדינג פארגעסן, —
נאָך איינמאָל פארקרים זיך, מיין קרוין!

זאָל מען נישט טייטלען אויף מיר מיט די פינגער,
א טרער לאָז, אָ, מאך נאָר דיין שפיל!
זאָלן מיר אלע דאָ שטארבן פאַר הונגער,
און דאָרט זאָל נישט לאָמען דיין שטול.

דער יידישער קוועסטאַר 1)

(א לעבעדיק בילד פון ווילדאָ)

מען זעט אים טאָג־טעגלעך שוין א דרייסיק יאָר
מיט זיין טרויעריק פּנים און די פייכטע אויגן,
מיט זיין שלאַנקן וווקס, קיילעכיק געבויגן,
און דער לאַנגער באָרד מיט פארגרויטע האָר;
מען קען גוט זיין קאַפטאַן, איין גאָט ווייסט, ווי לאַנג
ר'איז זיין צווייטע הויט, האַלט זיך ווי עס איז;
און מען קען זיין טריט, זיין וויגן זיך אין גאַנג,
אויף זיינע, האַלב באָרוועס, געראַניעטע פיס —
ער גייט — נישט פאר זיך, אַנדערע — זיין ציל,
כאָטש מען זאָגט שוין לאַנג: א ייד איז אָן געפיל!

אויף אַלע אונטערגאַסן איז ער גוט באַקאַנט, —
פון א בלאָטע ארויס אין א בלאָטע אריין,
מיט א בלעכענע גרויסע פּושקע אין דער האַנט,
ער קלינגט מיט איר: „א האַלבן גראָשן ווארפט אריין!"
דאָך פון גרויסע פּריצים האַלט ער זיך גאָר ווייט,
ער האָט קיין העזה נישט צו בעטן זייער גאָב;
פאר ג ע מ יי נ ע לייט ביי ג ע מ יי נ ע לייט
בעט ער האַלבע גראָשן; קיינער זאָגט נישט אָפּ.
יי ד ן ווארפן גראָשן, ער רעדט מיט זיי נישט פיל,
כאָטש מען זאָגט שוין לאַנג: א ייד האָט קיין געפיל!

1) קוועסטאַר — א זאַמלער פון נדבות.

נאָכדעם זעט מען אים אויףביידעם און אין קעלער,
ווו ד'אָרעמע נדבות — ער אָרעמע צעטיילט! —
ווו נאָר דלות וווינט, ווו עס קרענקט א פּעלער,
קינדער וויינען ברויט, ווו נאָר הונגערט ווײלט,
אַן אלמנה שטרעקט נישט פאר בושה אויס די האנט,
ווו דער לעצטער פונק פון פרייד איז שוין פאַרלאָשן,
ווו מען דאַרף יתומים מציל זיין פון שאַנד, —
דאָרטן איז ע ר דאָ, טיילט שוין האלבע גראָשן.
ער הערט נישט אויס קיין דאנק; רעדט מיט קיינעם פיל,
כאָטש מען זאָגט שוין לאַנג: אַ ייד איז אַן געפיל!

נאָכדעם זעט מען אים פון טיילן גיין צוריק.
אַרבעט זוכט ער צינד, זוכט זי ביי קבצנים;
און ער אַרבעט שווער, ס'רינט דער שווייס פון פּנים,
צי ער שטייט ביים מיעך, צי ער דרייט א שטריק,
צי שטייט ע ר איינגעבויגן אין דרייען ביי די פּרעסן
אין דער אָלעאַרניע, ביי קאַפּאַרן קלעמען —
און אַזוי פאַרדינט ע ר זיך אַליין זיין עסן;
פון פּושקע, חס-ושלום, וועט ער קיינמאָל נעמען!
פון זיין אַרבעט לעבט ער, ער אַרבעט שווער און פיל, —
כאָטש מען זאָגט שוין לאַנג: אַ ייד האָט קיין געפיל!

מען זעט אים נאָך דערנאָך נאָך האלבער נאכט
אין שענק ביי'ן א ספר געבויגן איז דער קאָפּ;
ביין א האלב ליכטל, קייט זיין ביסל באָב,
ער קוקט זיך גאָרנישט אום, וואָס דער עולם לאַכט.
שיכור איז דער עולם, חוזק מאַכן לייט,
און טרויריק איז זיין פּנים, און די אויגן בענקען!
נאָר נישט פון דעם לאַכן; ר'איז פון דאַנען ווייט...
ווייט פון די שיכורים, ווייט פון אַלע שענקען,
ווייט פליט זיין נשמה, ציון איז איר ציל,
כאָטש מען זאָגט שוין לאַנג: א ייד איז אַן געפיל!

מען זעט אים יעדן טאָג, עס קען אים קינד און קייט;
י י ד ן קוקן נאָך, ווייסן ווער עס גייט!

און איבער „הונדערט" יאָר וועלן זיך אַלע שלאָגן,
ווער עס זאָלט די מיטה אויף די אקסלען טראָגן.
און עס וועלן לויפן שווארצע, גראָע בערד,
אַלע וועלן וויינען, אַלע גיסן טרערן,
און מען וועט אים שיטן ירושלים־ערד,
און עס וועט א נייע שורה היילקע ווערן.
מען וועט דאָרט פאר א קבר צאָלן זייער פיל,
כאָטש מען זאָגט שוין לאנג: א ייד האָט קיין געפיל!

פריי אוים נאַדסאָן

1.

קום שוין, קום, אָ, נביא! מיט דער גאַנצער קראַפט
פון אומגליק און פון ליבע רופן מיר צו דיר!
קוק, ווי שוואַך מיר זענען, מיד און אָפּגעשלאַפט,
ווי שטאַרק עס איז דער פיינט, ווי אומבאַהאָלפן — מיר.

עס איז די לעצטע צייט. אָ, ראַטעווע פון שאַנד!
דאָס געוויסן שלאָפט, די נאַכט איז אָן א שטראַל;
פאַרלאָשן שוין די בושה, פאַרבלאָנדזשעט דער פאַרשטאַנד,
און די מיטלמעסיקייט פרעדיקט איבעראַל!

2.

ביסטו מיין פריינט,
אהער גיב דיין האַנט!
מיר וועלן שטרייטן
און ליידן בייגאַנד!

אויב פיינט, שטעל דיך
פריי און פעסט אקעגן!
נאָר אראָפּ פון וועג,
אויב ס'איז דיר נישט געלעגן!

3.

מיט פערל פון טוי
צירט זיך אויס די נאַכט...
(אָ, שרעקלעכע געדאַנקען
לאָזט א רגע אָפּ!)
אַט א פויגל רירט זיך
אין די צווייגן זאַכט...
און א פיצל שטערנדל
ציטערט, פאַלט אראָפּ!

(אָ! שרעקלעכע געדאַנקען,
א רגע זייט געלאַסן!)
דער לבנהס שטראַלן
ציען זיך און ציען
אויפן שטילן טייכל
און לייגן זיך אין פאַסן —
(טרויעריקע געדאַנקען,
לאָזט א רגע רוען!)
ווי שטיל זיי זיך באַוועגן,
רירן אויף און אָפּ...
(אָ! שרעקלעכע געדאַנקען,
לאָזט א רגע אָפּ!)

4.

זאָגט נישט, אז ר'איז טויט,
ניין, ער לעבט, ער לעבט!
אָפּגעפּליקט די רויז,
נאָר איר אָטעם שוועבט!
צעבראָכן איז די האַרף,
ס'ווײנט דאָך דער אַקאָרד!
צעבראָכן דער אַלטאַר,
ס'פייער ברענט נאָך פאָרט!

5.

מיר האָט זיך געחלומט:
מיט א גרויסער מענגע
גיי איך דאָך באזונדער...
גיין גייען מיר לאנג!
פינצטער איז די נאכט...
אונטן איז א תהום,
און דאָס וועגל — קרימט זיך,
דרייט זיך ווי א שלאנג

אויפן גלייכן פעלדזן,
ווי א שארפע שמאָל —
און די פלאקער ברענען.
רייסן אוים אמאָל
פון פינצטערניש א פּנים;
עס איז רוי און קאלט
און, צום שארפן בליק,
די ברעמען איינגעצויגן;
צי א יונגע ס אָ ס נ ע
אויפן תהום געבויגן
מיט די גרינע צווייגן,
דאכט זיך — אָט זי פאלט!

צי א שפּאלט אין פעלדזן,
מאָך־באוואקסן, שווארץ...
און קיין שאָרך, קיין אָטעם,
שטיל! עס ווייסן אלע,
אַז א פאלשער טריט נאָר
שמעטערט מען פון פעלדז
אריין אין טיפסטן תהום...
דאָך רואיק איז מיין הארץ,

און מיין טריט איז פעסט!

. . . .

6.

כ'האָב נאָך געזען א חלום:
א שטאָק־טויבע נאכט,
און א ווילדער פעלדזן
וואקסט אין וויסטן לאנד;
און די שטומע נעפּל
אויפן פעלדזנס רוקן
גלייך ווי ברייטע ימים
גיסן זיך ביינאַנד...

אויפן פעלדזן שטיי איך,
אונטן איז אַ תהום,
און מיין שארפער בליק
גרייכט נישט ביז צום גרונט...
נאָר דאָרטן איז נישט לער,
דאָרטן רוישט און זידט —
און שטימען אלערליי
טראָגט אַרויף דער ווינט!

עס הערן זיך אינמיטן —
הייזעריקע שרייען,
שוואכע הארפן־טענער,
זיפצן פון א גוסס...
עס גיסן זיך צוזאמען
ווונדערבארע שטימען,
אַט עס קלינגען שווערטן,
קייטן באלד און בעכער...

נישט רואיק איז מיין הארץ,
און איך שטיי פארשטאַרט.

. . . .

7.

גנעפּערלעכער אַלס צרות,
חרמות און געיעג,
שרעקלעכער פאר קייטן,
גזלנים און געשלעג
איז די לוסט צום שלום,
עס העלפט נישט קיין פארשטאנד, —
רייס אוים פון הארץ דעם פיינט
מיטן הארץ ביינאנד!...

עס טוען ווי די ק י י ט ן,
דריקן דריקט די יאָך,
בלומען דאָך אין גאָרטן,
אויף וויזן, אויפן פעלד;
און אויסער פרייען ווילן,
פילסטו, קען מען נאָך
זיך א גליק געפינען
אויף דער בלומען־וועלט!

8.

נאָר טרויריקע לידער,
טרויריקע געדאנקען,
צי בין איך דען שולדיק?
ס'איז אזוי מיין לעבן!
עס בליען מיר קיין רויזן,
און קיין שטערן בלאנקען —
מען האָט מיר אויך קיין גוטן
חלום נישט געגעבן!

*

איך וואָלט פריילעך זינגען אפשר אויך געקענט,
נאָר אין מיין קרענצל שטעקט א שטעכעדיקער דאָרן;
אים האָט איינגעפלאָכטן מיט אייזערנע הענט
מיין מזל, און פון אלעם איז שטעכעדיקס געוואָרן.

דער בעכער

(פון פרוג)

זאָג מיר, מאַמישי, איך בעט דיך,
איז דאָס אמת, וואָס עס האָט
מיר פאַרציילט דער אַלטער זיידע,
אַז אין הימל דאָרט פאַר גאָט,

אַז פאַר גאָט דאָרט שטייט אַ בעכער, —
און ווען מיר קוועלן זיך דאָ שווער,
האָט דער גרויסער גאָט רחמנות,
לאָזט אין כוס אריין אַ טרער?

— אמת, קינד מיינס!

אַך, מאַמע, מאַמע
איז אויך אמת, איז אויך זעכער,
אַז משיח, דער וועט קומען,
קוים וועט ווערן פול דער בעכער?!

— אמת!

און דאָס קינד פאַרקלערט זיך,
ווארט אַ רגע טרויריק־שטיל,
פרעגט דערנאָכטן: אָבער, מאַמע,
וועט דער בעכער זיין שוין פיל?

און ער הייבט די בלאָע אויגן
טרויריק צו דער מוטער אויף:
„צי איז אָן א דנאָ דער בעכער,
וואָס מיר לײדן אָן א סוף?

ווי־לאנג מיר לײדן שוין אין גלות,
און דער כוס וויל פול נישט ווערן!
אפשר טריקענען דורך די יאָרן
אינעם בעכער אוים די טרערן?

און צערודערט בלייבט די מוטער
איבערן פרומען קינד געבויגן,
און עס ציטערן די ברעמען...
פון די מוטערלעכע פייכטע אויגן,

פאַלן טרערן — צוויי בריליאנטן
אויפן קינדס פארקלערטן שטערן!

. . . .

גאָט אין הימל, האָב רחמנות,
נעם אין כוס אריין די טרערן!

אַ סצענע

(אויס היינע)

(די זון, דער דיכטער, אַפּן, פּרעש, מויל-וורפּן און אַ גלי-וואָרעם)

די זון:

וואָס גיי'ן מיך דיינע אויגן אָן,
אַז איך טו מיין רעכט?
שטראַלן מוז איך, יאָ — איך מוז!
אויף הער און קנעכט!

וואָס גייען מיך דיינע אויגן אָן?
דו — טו אויף דיין זאַך! —
נעם אַ ווייב דיר, האָב אַ קינד,
מיך נאָר לאָז געמאַך!

שטראַלן מוז איך, יאָ, איך מוז,
כ'קאָן נישט גיין צוריק! —
און וואָס אַרט דיך, אַז איך וואַרף
אַמאָל אַראָפּ אַ בליק?

דער דיכטער:

אָט מיט דעם האַלט איך מיך גרויס,
וואָס איך לייד דיין בליק!

שיינהייט זע איך נאָר אין ליכט
און אין פלאַמען — גליק!

צינדערט בין איך, לײדער, שוואַך,
האָסט מיך מיד געמאַכט!
אויף די מידע אויגן פאַלט
שווער אַראָפּ די נאַכט!

ד י אַ פ ן

(כאָר):

מיר אַפן, מיר אַפן,
מיר קוקן און גאַפן
אַרויף צו דעם ברענער צום אַלטן!
ער קען אונדז נישט שטערן,
ער קען זיך נישט װערן,
ער קען זיך פאַר אונדז נישט באַהאַלטן.

ד י פ ר ע ש :

אין װאַסער איז נאַס
און גוט, אָן אַ שפּאַס!
עס לעבט זיך דאָך בעסער און פרייער!
װער װייסט פון אַ קװאַל?
עס דעמפּט זיך די שטראַל,
עס קילט זיך דאָס העלישע פייער!

נישט מיט אַזאַ כּוח
שלאָגט דאָ שוין אין מוח
דער מערדער, דער הימלישער ברענער.
שטיל לעבט זיך און — שאַ!
קװאַ — קװאַ, קװאַ — קװאַ!
אין זומפּ איז בעסער און שענער!

דער מויל־וואָרף:

לא היה ולא נברא! אין הימל זאָל ברענען
א גאָלדענע שיסל!
טיילמאָל דערפיל איך אביסעלע ווארעם
און קראַץ מיך אביסל!

דער גלי־וואָרעם

זע נאָר די גריים! ווי זי פלאַמט אינעם ראָד!
און ברענט אין די אויגן, מען שוויצט ווי אין באָד!
זע נאָר דאָס גרויסקייט, די פראַכט!
פיש! איך בין אויכעט א ליכטיקע זאַך,
און ברען נישט די אויגן, און פראַל נישט קיין סך,
און לייכט מיר גאָר שטיל ביי דער נאַכט!

אַ ליטעראַטור־סצענע

(געווידמעט טייל יונגע דיכטער)

(אַ וואַלד. אַ שטיבל ביים וואַלד. אַן אויסגעשטערנטער זומער־אָוונט. אויפֿן הימל מעג זיך באַווייזן אַ וואָלקן, אפֿילו אַ שוואַרצער, נאָר פֿון אַ זייט, פֿון ווייטן. עס באַווייזן זיך: פרוי פּובליקום און דער יונגער פּאָעט, די איינציקע פּערזאָנען פֿון דער סצענע. דער פּובליציסט, כאָטש פרוי פּובליקום רעדט פֿון אים, באַווייזט זיך נישט. פרוי פּובליקום גייט פֿון וואַלד אַרויס צום שטיבל מיט אַ פֿולער שירץ שלאָף־עפּל. פֿון אַ זייט, גייענדיק צום וואַלד, קומט אָן דער יונגער פּאָעט. זיי זעענען ביידע פּאַרטראַכט און זעען זיך נישט, ווי דער שטייגער איז אויף דער סצענע. צו דער רעכטער מינוט וועלן זיי זיך דערזען.)

פרוי פּובליקום

(מיד):

ס'פֿלעגט זיך שלאָפֿן גאָר נישט שלעכט
גאַנצע נעכט!
און בייטאָג
פֿלעגט זיך כאַפּן אויך אַ דרימל —
נא דיר, נאַ! — אַ שטראָף פֿון הימל,
אַ נייע פּלאָג!
כאַפּט זיך אַריין אין קוימען אַ גריל, —
קיין רגע שטיל! —
גרילט און וועקט,
פּישטשעט, שרעקט:

גנבים ביים שלאָס.
גזלנים מיט העק אין די הענט
ברעכן איין די ווענט!
אָדער גאָר: עס ברענט!...
אזא פאַרדראָס!
און ווי דאָס הייסט!
„פּובליציסטן־גריל!"
און פרעג זי, וואָס זי וויל,
אָסור, אויב זי ווייסט!
און עס העלפט קיין מיטל!
ווי איך בין נישט אָרעם,
צום גוטן ייד א קוויטל,
אויף מאיר בעל־הנס אויך א גילדן צוויי,
היינט פון אַפּאָטייק פּולווער אלערליי —
און אַלץ אומזיסט!

(שלאָגט זיך אָן מיטן פּאָעט, שפּרינגט אָפּ)
און דו ווער ביסט?

ד ע ר פּ אָ ע ט

(שפּרינגט אויך אָפּ)

פאַרדאָן! איך — דער פּאָעט!

פ ר ו י פּ ו ב ל י ק ו ם

(בייז):

„פאַרדאָן איז א לאָקשנברעט!...
וואָס איז דיין געשעפט? ענטפער, נאָר פלינק,
צי ביסטו נישט קיין גריל?

ד ע ר פּ אָ ע ט :

איך זינג!

פרוי פובליקום

(באַטראַכט אים נייגעריק, בארעמהערציק):

און שלעפּט זיך ווי א שאָטן,
אין דער האנט די האַרף...
און די גרויסע אויגן
ברענען ווילד און שאַרף.
און דער קאָפּ — צעשויבערט,
די ליפּן — בלאָנע־בלאָ — —
וואָס האָט עס דיך געטראָפן
אין א בייזער שעה?

צי האָסטו נאָך קיין ביסן
אין מויל געהאַט די וואָך?
זאָג, איך בין קיין מילדע,
העלפן קען איך דאָך!
כ'האָב אין שטוב א ברייטל,
קום און ביים אריין...

דער פּאָעט

(שטאָלץ)

הם... איך לייד קיין הונגער...

פרוי פובליקום:

ביסט נישט הונגעריק? ניין?
נו, האָט דיך א מיידל
געווים געמאַכט צו שפּאַס...
דעריבער קלעמט דאָס הערצל,
און דאָס אויג איז נאַס.
קאָנסט אָן איר נישט לעבן,
דאַכט זיך דיר אצינד...
הונדערט רויטע בעקלעך;

דו ביסט פארבן־בלינד!...
איינע איז געווען...
עס איז דאס הארץ פארלאפן...
וואס? שאקלסט מיטן קאפ
ניין? נישט געטראפן?
וואס דען־זשע, זאג, באטייט
דיין פנים מיטן חורבן?!
וואס דען איז געשען? —

(נאך ווייכער):

איז דיר ווער געשטארבן?
א פאטער צי א מוטער? —
אלץ נאך — ניין און ניין?
אפשר א געליבטע?

(דער פאעט גיט דעם זעלבן צייכן אויף **נישט**. —
פרוי פובליקום בייזערט זיך)

דאך נישט דו אליין?!

(מעסיקט זיך, גיט זיך א קלאפ אין **שטערן**):

אהא, נו, איך פארשטיי!
דו ביסט פון יענע לייט!
אויך א נייער פויגל
פון דער נייער צייט!
מיט א ניי געזאנג,
א ביטערס ווי די גאל...
צי באוויינסטו זיך,
צי באקלאגסט דעם כלל?
צי די זויערע ארבעט
מיטן שווארצן ברויט...

(שטארקער געריידט)

און אפשר גאר די יידישע
טאפלט שווערע נויט?!

ניין?
אַלץ נאָך ניין און ניין!

(בייז):

צו אַל־די שווארצע יאָר!
האָסט גלאַט געגעסן כריין,
אָדער ציבעלעס א פּאָר?
און גאָר...
און דאָס רינען דיר די אויגן...

ד ע ר פּ אָ ע ט

(באַליידיקט):

נישט געשטויגן, נישט געפלויגן...

פ ר ו י פּ ו ב ל י ק ו ם:

(אויסער זיך):

וואָס דען? מיט דער צונג ארויס, נאָר פלינק!
ס'איז פון דער הויט צו שפּרינגען...

ד ע ר פּ אָ ע ט

רעדן קען איך נישט, נאָר זינגען —

פ ר ו י פּ ו ב ל י ק ו ם

(פאראינטערעסירט):

מהיכי־תיתי, זינג!

ד ע ר פּ אָ ע ט

(דעקלאמירט):

צי דער טאָג איז העל,
צי די נאכט איז שווארץ,

שאַרפע נעגל האָב איך,
קראַץ איך מיר אין האַרץ!
קראַץ מיר ווונדן אויס —
די נעגל זענען שאַרף...

פרוי פובליקום:

אָבער נאָך וואָס? צו וואָס?

דער פּאָעט:

מען באַדאַרף.
(דעקלאַמירט ווייטער):
עס רינט דאָס בלוט פון האַרץ,
פאַרבט די וועלט מיט רויט —
און איך זינג מיין ליד,
מיין בלוטיק ליד פון טויט!
עס קרעכצט מיר צו דאָס האַרץ —
קרעכצן מיר ביינאַנד...

פרוי פובליקום:

משוגע צי מטורף?
צי גאָר אַ קאָמעדיאַנט?

דער פּאָעט

(באַליידיקט):

דיר איז דאָס לעבן זיס,
מיר ווי פּיאָלון ביטער —
הער מיין שרעקלעך ליד,
אַלטע, הער און ציטער!
(גייט אָפּ אין א זייט, מאַכט אַ טראַגישע מינע,
די ריכטיקע פויזע און דעקלאַמירט):
פּלאַץ, הימל, פּלאַץ,

צוזאמען מיט דיין שיין,
מיט לבנה, שטערן!
צעשמעטערט זאָלט איר ווערן
דאָ אויפן פּלאַץ!
און אויך צעשטערט
זאָל ווערן די ערד! —
מיט אַלץ וואָס לעבט
און שווימט און שוועבט,
איבערגעקערט!...
אַלץ וויל איך פאַרדארבן,
צעברעכן ווי שאַרבן —
ווייל איך וויל שטאַרבן...
שטאַרבן, שטאַרבן!

פרוי פּובליקום

(צאָרניק):

הא! דאָס איז שוין געמיין!
(רופט אים נאָך):
העך נאָר, יונגער שנעק!
ווילסט שטאַרבן, שטאַרב אליין,
דאָ אויפן פלעק!
נאָך וואָס שרייען, שעלטן?
וואָס אַרן דיך די וועלטן? —

דער פּאָעט:

שטאַרבן, שטאַרבן, שטאַרבן!

פרוי פּובליקום

(אויסער זיך):

נאָר ברעך ווי א שאַרבן,
פּלאַץ ווי א באַניר, ווי א זייפן־בלאָז!...

וועלטן שמעטערן נאָך וואָס?

(אפגעקילט, איראניש):

בא, אז איך האָב קיין נאָז
צו דעם געשטאַנק!
עס טוט מיר באַנג
די צייט, וואָס כ'האָב פארבראַכט,
א האלבע נאכט...
טפוי...

גייט אַריין אין שטוב, פארפראַלט די טיר. דער פּאָעט פארשווינדט אין וואלד, עס הערט זיך — די גריל.)

* *
*

איך גיי ארום אין פרעמדן וואלד.
עס לייכט די זון, דאָך מיר איז קאלט.
זינגען וויל איך, מיין געזאנג
ווערט פארשטומט אָן ווידערקלאנג!

עס איז קיין פרייע ליבע וועלט,
עס גרינט און בליט דאָס פרעמדע פעלד;
איך רייס א בלום און לייג אין שויס, —
אַך, מיך שטעכט די פרעמדע רויז!

* *
*

וואָס איך וויל פון דיר?

אין די וויסטע לאַנגע נעכט,
ווען דער גראָער וואָלקן
טריפט מיט פייכטער קעלט
אויף דער גראָער ערד...

און די נשמה — גראָ,
מיט פייכט־גראָע שאָטן דורך און דורך געוועבט,
אין פוילן פיבער פאַרציטערט,
קען זיך קיין ליכט נישט דערמאַנען,
און קיין הימל, קיין צעשמייכלט בלאָען...
ווען ס'דאַכט זיך: אויף אייביק שוין
איז די זון פון אונדזער וועלט פאַרשוווּנדן,
און פון לעבן,
און פון חלום איבער לעבן,
בלאַסע קינדער וועקן זיך
פון קראַנקן שלאָף,
ליגן מיט שטאַר־געעפנטע אויגן און פרעגן: —
מאַמע, איז ווירקלעך געווען אַמאָל אַ טאָג,
האָט ערגעץ ווירקלעך אַמאָל אַ זון געשטראַלט?
אָדער דו האָסט עס אויסגעטראַכט,
אַ מעשהלע פאַרציילט...

גאָט האָט קיינמאָל קיין זון נישט באשאפן,
און עס איז קיינמאָל קיין טאָג נישט געווען...

אָ, דעמאָלט קום
און הייב די שווערע ברעמען אויף;
און גלויבן גיב
אין ליכט, אין טאָג.

* *
*

וואָס איך וויל פון דיר?
ווען דער טויט פארשפרייט
זיינע ווייסע פליגל איבער בארג און טאָל...
די אויסגעבלייכטע נשמה, אָן קלאנג, אָן פארב,
אָן האָפנונג, אָן פרייד,
פרירט ביזן טיפסטן און ציטערט...
און פארשנייטע הערצער קלאפּן שטיל, שטיל,
שטערבלעך מיד און ווי פארסמט...
און דאָס בלוט אין ד'אָדערן קילט;
און שווער ווי בליי פאלן די ברעמען
איבער מידע ווייס־אָנגעזאפטע אויגן,
און בלאַסע, ווייסע ליפּן ציטערן, פרעגן:
האָבן ווירקלעך ב ל ו מ ע ן אמאָל געבליט?
האָבן ווירקלעך ר ו י ז ן אמאָל געשמעקט?
און גרינע גרעזלעך האָבן געשפּראָצט?
און אונטערן בלאָען הימל
גאָלדענע זאנגען זיך געוויגט?...
אָדער דיכטער האָבן איינגעוויגט,
מיט חלומות וועגן פארבן,
און מיט טרוימען וועגן בליען
די הערצער מיד...

. . . .

אָ, דעמאָלט, דעמאָלט קום צו מיר,
זאָל דיין אָטעם אָן רויזן דערמאנען...

און איך וועל פילן און גלייבן,
און גיין ארוים צו דער וועלט מיט א בשורה:
פאראן! פאראן!

* *
*

און אין מיין לעצטער מינוט...
אָ, דעמאָלט קום צו מיר!
איידער עס ברעכט דאָס אויג,
דיך וויל איך די ל ע צ ט ע זעען,
און נעמען מיט אהין דיין בילד
אויף אייביק שוין...

פון ישעיהו

פון אדום ווער קומט עס,
פון בצרה ווער גייט,
מעכטיק די טריט,
געררייטלט דאָס קלייד!

— איך דער פארגעלטער
און העלפער אין נויט!

— וואָס איז דיין קלייד אזוי
פלאַמענדיק רויט?
האָסטו געטרעטן
וויין אין א קעלטער?

— געפארבט איז מיין קלייד
פון בלוטיקן וויין;
אין קעלטער געטרעטן
און — איינער אליין!

פול איז דער קעלטער,
און איך בין נאָר איינער;
די פעלקער גערופן,
געקומען איז קיינער!

האָב איך מיין אָרעם
צו הילף מיר פֿאַרבעטן,
מיין גרימיקן צאָרן, —
און פעלקער געטרעטן,

ווי טרויבן אין קעלטער,
איך איינער אליין!

און ס'טריפן די קליידער
מיט בלוטיקן וויין!

זעקסטע אָפּטײלונג

מ אָ נ י ש

איר ווייסט — מן־הסתם —
די וועלט איז א ים,
מ י ר זענען פיש;
(טייל זענען העכט,
שלינגען ניש׳־שלעכט...
זאָגט, אפשר ניש?)

די וועלט איז א ים,
ברייט אָן א שיער;
די פיש זענען מיר,
די פישער איז ס״ם 1)

* *
*

ער האָט זיך אַלס פישער
ביים לעבן געשטעלט!
די תאווה — דאָס ווערמל! —
פירט איבער די וועלט?

עס כאַפּט ווייל די אנגל
א פיש נאָך א פיש;
עס דאַכט זיך א ווערמל —
א בליק נאָר, א קיש...

---

1) ס״ם: ראשי־תיבות (איניצאַלן) פון סמאַל, דעם שר פון גיהנום.

נאָר באַלד נאָכן ווערמל
גייט — האַקן און שטריק;
געעקט מיטן לעבן,
אַ סוף פונעם גליק!

* *
*

און יעדערער ווייסט עס,
און יעדערער קען אים,
דעם שמדניק, דעם שטן,
דעם שר פון גיהנום;

און זעלטן איז עמעץ
באַשירמט און באַהיט...
אָט, אייך צו וואָרענען,
זינג איך מיין ליד!

א.

ס'איז געווען אַמאָל אַן עילוי,
נ י ש ט געקענט די וועלט אפילו
נ י ש ט געווען אין קלאַס,
פרום דער טאַטע, פרום די מאַמע,
די מישפּחה — לומדים סאַמע,
נאָר פון עקסטן פאַס!

סאַמע גאונים און למדנים,
מיט אַן „אַלף־בית רבנים",
ס'קלינגט מיט איר די וועלט;
און מבינים גרויסע זאָגן:

זיי וועט אַלע איבעריאָגן,
מאַניש אונדזער העלד!

מאַניש איז אַ ווילער יונג,
ר'האָט אַ קעפּל פייער פלינק,
אָנגעפילט מיט תורה!
טרעפט אויך באַלד אריין אין קאַרב,
מעג דער רמב"ם זיין ווי הארב,
און דערצו נאָך אַ בעל־קורא!

און אַ שיינער יונג — אַ פּראַכט.
שוואַרצע לאָקן ווי די נאַכט,
קאַרמען־ליפּן — רויזן צוויי!
שוואַרצע ברעמען ווי די בויגן,
ווי דער הימל בלאָע אויגן,
און אַ פייער ברענט אין זיי!

יעדעס ביינדל אין אים לעבט,
און ער גייט נישט, נאָר ער שוועבט;
אָנצוקוקן איז אַ פרייד!
מיידלעך ווערן רויט און בלאַס,
אַז ער ווייזט זיך אויף דער גאַס,
אַז דער שיינער מאַניש גייט!

ד'יונגע רביצן אין חדר
זיצט אַ גאַנצן טאָג כסדר,
הערט, מכלומרשט, ווי מע קנעלט!
ס'לויפט די יויך, די מילעך ברענט,
און זי זיצט פאַרלייגט די הענט,
קוקט אויף מאַנישן און קוועלט!

און דער שכנה — שיינע האָדל,
פאַלט פון האַנט אַרויס די נאָדל,

לאָזט זיך אונדזער מאַניש הערן!
עס פאַרפעלט איר אָטעם, דאָכ'
און עס גיט אין האַרץ אַ שטאָך,
און — עס קאַפּען הייסע טרערן...

* *
*

דאָך — ווי גאָלד איז אונדזער מאַניש,
פון דעם אַלעם ווייס ער גאָר־ניש';
שטן, ביסט געפּלעפט!
ער האָט ליב אַ בלאַט גמרא,
ער האָט חשק צו'ן אַ סברא,
„שור שנגח את הפרה",
דאָס איז זיין געשעפט!

געלעבט האָבן דעמאָלט
נאָך ד'אַלטע באַלעבאַטים,
מיט מעשענע ברילן
און זילבערנע בתים.

גאָלד'נע עטרות
און אייזערנע מוחות;
אַנדערע יאָרן
גאָר אַנדערע כוחות.

פול ס'בית־המדרש
מיט קאַרפּענע קעפּ!
מען לערנט נאָך אין פּאָליש,
מען זיצט אויף די טרעפּ,

עס ווערט נישט פאַר חצות
קיין ליכטל פאַרלאָשן;
און פראָזשבעס צו רענדלעך:
און תורה מי'גראָשן!

און דעמאָלט האָט מאָניש
אַלס עילוי געשמט;
די גרעסטע רבנים,
פון ווייט, פון דער פרעמד:

דער פּטיש 1) פון לאָשטשעוו
דער „סיני" 2) פון קאָזיץ,
דער מאור הגדול 1)
פון קליין - מאָזעלבאָזיץ 2)

זיי קומען אַמישנע
פאַרהערן דעם עילוי!
און טאַנצן פאַר שׂימחה:
„אתחלתא-דגאולה" 3)

— „וויל איז דעם טאַטן, וואָס האָט אַזאַ זון,
וויל איז דער מאַמען, וואָס וועט'ן ערצי'ן,
וויל איז דעם דור, וואָס אים פאַרמאָגט!
אין משיחס צייטן ווערט אַזוינס געבוירן!
אָ, ירושלים, עפן דיינע טוירן!"
דאָס האָבן אַלע רבנים געזאָגט!

ב.

אויפן בארג אררט,
אויפן הויכן בארג,
וואָס טראָגט דעם אייביקן
שניי אויפן קאַרק.

1) אַ האַמער. 2) דער באַרג סיני.

1) דער גרויסער לייכטער — די זון. דאָס אַלץ זענען טיטולן פון גרויסע רבנים. 2) „מאָדלע־באָזיצע" אַ פּויליש שטעטל.

3) משיחס צייטן.

אויפן בארג אררט —
לויט עס איז באשריבן —
איז מיט דער תיבה
נוח שטיין געבליבן.

און איז ארויס פון קאסטן
מיט שם, חם און יפת,
און מיט אלע חיות,
בהמות און עופות...

און זיי אלע זעען
מיט ד׳אייגענע אויגן,
ווי ס׳הענגט אין הימל
גאָטס פאלענבויגן!

און הערן גאָטס שבועה:
„דאָ שווער איך דיר, וועלט!
עס וועט דיר נישט פעלן
קיין היץ און קיין קעלט!

כאָטש רצחע און הרגע,
כאָטש גנבע און מסר,
איך וועל דיך נישט טאָפּיען
שוין קיינמאָל אין וואסער!"

געטאנצט האָבן חיות,
חם האָט געלאכט,
נוח האָט די ערשטע
כוסע געמאכט.

געשטאָרבן שוין אלע...
א פעקל מיט יאָרן!
עס שטייט דאָך די תיבה
ביז היינט לזיכרון

דאָרט אונטער די שנייען.
און ס'הענגט אויף דער וואנט
עד־היום דער צוהר,
דער גרויסער בריליאנט.

און דאָרט, אין דער תיבה,
אין שנייען און פרעסט,
דאָרט האָט זיך ס מ א ל
געפלאָכטן א נעסט.

און קעגן דעם צוהר
קעמט אַל׳ אינדערפרי
לילית די גאָלדענע
לאָקן זיך צו.

זי קעמט זיי און קרייזלט,
און פלעכט זיי קאָקעט,
און ס מ א ל ליגט זיך
און רייכערט אין בעט;

זיי שמועסן פארטרויט
פון דעם און פון יענעם,
ווועמען צו פאקן
אריין אין גיהנום;

וועמען צו שמייסן
מיט אייזערנע ריטער,
וועמען צו פרעגלען
צום פרישטיק אויף פוטער!

ז׳א שיינעם מאָרגן
קלינגלט עס שטארק
עס ציטערט די תיבה,
עס צאפּלט דער בארג,

עס שפּרינגט שיער סמאל,
ארוים פונעם בעט,
„אריין!" עס באוויזט זיך
דערשראָקן א שד.

מיטגעבראכט האָט ער
אן עקסטרא „ראפּאָרט",
קוים וואָס ער שלוקערצט
א וואָרט נאָך א וואָרט; —

— „אך, גרויסער מלך!
עס ציטערט דיין טראָן...
— וואָס איז געשען?
געשווינד, הער באראָן!

— „אין קעניגרייך פּוילן,
הארט ביי דער גרענעץ,
ליגט זיך א שטעטעלע
גרוים ווי א גענעץ.

און קוים וואָס מען זעט עס,
מען הערט עס אויך זעלטן;
הייזלעך ווי נ י ס ל ע ך ,
פון שמות געצעלטן...

איגנאנצן א צענדליק,
צו ציילן אויף פינגער!
עס בייסן די ציגן
די דעכער פאר הונגער!

און שטיל ווי א קברות;
מענטשן ווי מתים.
קיין גאווה, קיין תאווה,
מע' לעבט פון תעניתים;

קיין חסידים, קיין דייטשן —
האָט תורה א קיום,
וואקסן רבנים,
מען פּאַשעט עילוים...

צינד וואַקסט נאָך א גאון!
וואָס וועט נאָך פארשעמען
גאנץ פּוילן און ליטע,
און זאמוט און בעמען.

און לאָזטו אים וואַקסן,
און לאָזטו אים פריי,
ביסטו חלילה! —
הוד מלכות, פארביי!

האָסטו פארלוירן
גאנץ פּוילן און ליטע...
איז — חס־ושלום! —
אן עק פון נישט גוטע;

וועט ער אונדז יאָגן
מיט שרעקלעכן האַס,
און ברענגען משיחן —
חלילה וחס! —

דער ימח־שמו
ווי ר׳האָט עס דערהערט —
איז אים די שימחה
געוואָרן געשטערט.

ליגט ער און טראַכט,
טאָג אַזוי נאַכט,
און רייבט זיך, און רינצלט דעם שטערן:

— געוואלד! לילית קרוין!
אן עצה גיב! שוין!
אזוינס קען די וועלט איבערקערן!

— די נוס איז הארט!
נאַר, מיין מאַן, ווארט,
זי קנאקט דאָך אונטער די ציין,
ניצחון איז זיס!
גרייט אָן די שפּיז,
דער בראָטן וועט קומען אליין

אַ גאָט, האָב רחמנות,
זיי זוכן נקמה!
האלט, יידן, תענית
פאר דער נשמה!

עס שווינדלען די אויגן,
היים ווערט און קאלט...
זי הענגט אויף אַ הערל,
אָט, אָט, אָט, זי פאלט!

אָט פאלט פונעם הימל
א ליכטיקער שטערן;
אָט וועט אין גיהנום
א שימחה שוין ווערן!

ג.

טראַ־ראַ־ראַ, טראַך!
וואָס איז געשען?
צי האָט נישט דאָרט עמעץ
משיחן געזען?

ווען בלאָזט מען שופר?
דאָך אלול נישט תמוז!
צי איז ער משוגע
געוואָרן, דער שמש?

וואָס בלאָזט עס און פייפט,
וואָס דונערט און קנאַלט?
צי פּלאַצן די דעמבעס
און סאָסנעס אין וואַלד?

עס פייפט און קנאַלט,
עס זעצט און עס קנאַקט...
עס יאָגט אן עקסטרא־
פּאָסט פון טראַקט!

אך, ווער האָט אזא
קלינגען געהערט?
עס פליען ווי רוחות
נאַשפּיץ די פערד!

עס קלינגען די גלעקלעך
וואָס אמאָל פרייער!
עס שפּריצן די פּאָדקאָוועס
פונקען און פייער,

עס שלענגלט זיך, קנאַקט
אָן רחמים, די בייטש?
מען שטייט מיט אָפענע
מיילער: וואָס טייטש?

צוזען דאָס וואונדער
זענען ארוים,

קראנקע פון בעטן,
לומדים — פון קלויז,

קינדער פון חדר —
איינס אינדערמיט,
אין האנט די תחתונים —
פון אונטער דער רוט.

דארט לויפט א שוחט,
בלייך ווי די וואנט,
א נישט דערקוילעטער
האן אין דער האנט.

ער האט אינמיטן
דאס פייפן געהערט,
און במקום דעם האן —
דעם חלף — אויף דער ערד.

און פליט אויפן רבל
ארויף ווי א קויל
אריין מיטן חוטם1)
אין אפענעם מויל!

און דא לויפט א טויבע
און ברעכט זיך די הענט:
„שרייט, יידן, העכער —
יידן, ווו ברענט?"

אויסגעלאזט האט זיך
די מעשה גאר פראסט:
א דייטש איז געקומען
פון דאנציק מיט פאסט!

---

1) נאז.

מיטגעברענגט האָט ער
נאָר אוצרות מיט געלט!
גייען וועט א מיסחר!
זיין וועט א וועלט!

און גאָט האָט דאָס שטעטל
מיט מחיה באַגליקט,
ער האָט זיי פון הימל
אן אוצר געשיקט:

עס־האנדלט דאָס דייטשל
מיט כל־ערליי תבואות,
און צאָלט אלץ אין בארן!
און מאכט נישט קיין שהיות!

אלץ ווערט מיט גאָלדענע
רענדלעך געוואויגן,
דעם סוחר ווערט פריילעך
און ליכטיק אין ד'אויגן!

הייבן אָן האנדלען
די שוחטים... דיינים...
עס לויפן, עס קויפן
מלמדים, בטלנים...

אז אלעם איז סחורה,
פון פאָרשום — א רעגן!
און פויערן מיט פורן
פאַרלייגן די וועגן!

און אלץ איז א סחורה,
געקויפט און געשטעלט!
שיטן אָן יידעלעך
פעסלעך מיט געלט

אך, ווער געדענקט
אזא גאָלדענע צייט?
מען טראָגט אין דער וואָכן
נאָר אטלעס און זייד!

און חתונות מאַכט מען
טאָג־טעגלעך כסדר:
באַוואָרפן די שניידער
מיט חתונה־קליידער.

עס זענען אָן הענט שוין
די קלעזמער געבליבן,
די חופּה צעריסן,
די שטאַנגען צעריבן,

עס האָט שוין דער בדחן
קיין כוח צו לאַכן;
מען קריגט שוין קיין וואקס נישט,
הבדלות צו מאַכן:

לעקעך פאַר ברויט־שטאָד!
און נים, פּאָמעראַנצן!...
עס קאָכט ווי א קעסל
דאָס שטעטל אינגאַנצן!

נאָר דער דייטש האָט מיטגעבראַכט
א בת יחיד'לע א פּראַכט:
גאָלד'נע לאָקן ביז די פּיס!
אויגן בלישטשען ווי די שטערן,
און א קול — א פרייד צו הערן!
און א שטימע — צוקערזיס!
און זי גייט נישט, נאָר זי שפּרינגט,
און זי רעדט נישט, נאָר זי זינגט,

פרייליך, לוסטיק טאָג און נאַכט!
און לאָזט ארויס איר קול מאריע
העלפט דאָס גאנצע הויז איר צו,
קנאקט פאר לאכן, ווען זי לאכט!

כא! כא! קלינגט עס ווי א גלאָק!
יעדעס שטיינדל, יעדער טשוואָק,
וואנט און דאך! דאָס הויז אין גאנצן!
עס ליגט די נאָל אוועק דער שוסטער,
און דער מארשאלעק דער וויסטער
כאפט זיין „גרונע״ טאנצן!

דער שמש איז א פעסימיסט,
און — א׳ך - לעבן — נישט אומזיסט,
מיט א שלאנג איז ער געזעסן!
און לאכט מאריע, נו, לאכט ער מיט,
און לאכט פון הארץ, געזונט און גוט,
„קול באשה״? — גאָר פארגעסן!

און אז מאָניש גייט כסדר
יעדן מאָרגן־פרי אין חדר,
בלייבט ער שטיין ביים טויער...
דעמאָלט זינגט א פראכט מאריע,
און איר טרעלן־מעלאָדיע
דרינגט אים טיף אין אויער!

עס דרינגט אריין אין הארץ אים טיף!
און אויפן אייגענעם מאָטיוו,
מיט דער זעלבער מעלאָדיע,
זינגט דערנאָך ער די גמרא,
און איז מטעים יעדע סברא,
דרייט נאָך מיטן פינגער צו!

נאָר א שוויים ליגט אויפן שטערן,
און די אויגן — פייכט פון טרערן,
און דאָס פּנים בלאַס, ווי קרייד.
דער רבי זיינער זיצט פארצוקט,
ס'שטייט די רביצין און קוקט:
„אוי, ווער ווייסט, וואָס דאָס באַטייט!

*   *
*

דער פאָטער — פארנומען,
אין אלעם פארגעסן;
אין דער היים — זעלטן
א שבת געזעסן.

עס זעט דאָך די מוטער
ווי מאָניש פארשווינדט;
זי שרעקט זיך און פרעגט אים:
וואָס איז דיר, מיין קינד?

וואָס לאָזט זיך דיין קול
אזוי ווייַנענדיק הערן?
וואָס האָסטו אין ד'אויגן
נאָר טרערן און טרערן?

וואָס ביסטו אזוי בלאַס,
מיין איינציקעס קינד?
ווער האָט דיר פארלאָשן,
זאָג וואָס פאר א ווינט,

די אייגעלעך דיינע,
די שיינע הבדלות?
ווו האָסטו גענומען
ניגונים — יללות?

אָן אָן ע י ן ־ ה ר ע,
גערונט זיי און שטאַרק,
דו פֿלעגסט דאָך צו זינגען,
פּונקט א קאַנאַר'ק,

א שטייגער, א וואָלאך,
צי אנדערע זאכן!
עס פֿלעגט דאָך פאַר תענוג
דאָס הארץ אין מיר לאַכן,

אז דו פֿלעגסט זינגען
די זמירות ביים עסן; —
היינט האָסטו גאָר יענע
ניגונים פאַרגעסן!

היינט זינגסטו גאָר אנדערש,
היינט זינגסטו ניש'גוט,
עס קלעמט מיר דאָס הארץ צו,
עס קילט מיר דאָס בלוט;

עס שניידט, ווי מיט מעסער,
אין הארץ דיין געזאַנג!
וואָס איז פאַר א שטייגער,
וואָס איז פאַר א גאַנג?

פֿלעגסט אַמאָל העלפֿן
דעם חזן אין שול...
נאָר אנדערע קולות,
אן אנדער געפֿיל;

אצינד עמעץ אַנדערש
זינגט פון דיר ארויס!
וואָס איז דיר, מיין לעבן,
דער מאמען זאָג אויס!

— צי וויים איך דען, מאמע,
וואָס ס'זינגט דאָרט אין מיר?
איך וויים נאָר, אין הארץ איז
גאָר אנדערש ווי פריער!

איך וויים נישט, וואָס ס'איז מיר,
עס נאָגט דאָך אין הארץ;
און פּלוצלינג פאר ד'אויגן
ווערט פינצטער און שווארץ...

עס הייבט אָן צו ברענען
ווי פייער אין מוח;
עס רייסן זיך קולות
פון האלדז אוים מיט כוח!

און אָטעם פארפעלט מיר,
ס'איז ענג אין דער ברוסט,
איך וויל זיי פארהאלטן,
די טענער, אומזיסט!

זיי פליען ווי פייגל
ארוים פון א נעסט...
און — אזוי זינגט זיך...
אָט, ווי דו זעסט!...

ד.

אנדערש וואָלט מיין ליד נעקלונגען,
כ'זאָל פאר גויים גוייש זינגען
נישט פאר יידן, נישט „זשארגאָן"! —

קיין רעכטן קלאנג, קיין רעכטן טאָן!
ס'האָט פאר ליבע, פאר געפיל
נישט קיין פאסנד וואָרט קיין סטיל...

אונדזער יידיש האָט נאָר וויצן,
האָט נאָר שפיצן, בלאנקע בליצן;
ווערטער ווי פארסמטע שפיזן!
אין אים לאכן, וויינען ריזן!
ר'איז ווי גאַל, ווי פּיאָלון ביטער
און ער דרעשט דאָס לייב מיט ריטער

ר'איז אינגאנצן בלוט און טרערן!
קענסט אין יעדן אויסדרוק הערן
ווי דער ים — פון צרות זיד,
ווי עס ברעכט דאָס הארץ דעם ייד...
נאָר, כאָטש פלאץ דאָ אויפן אָרט,
ס'האָט קיין לעבלעך ווארעם וואָרט!...

קיין איינציק וואָרט איז צאַרט און גלאַט,
עס איז פאר ליבע טויט און מאט —
„הערצל", „זעלע", „שאַץ" און „שעצל" —
ס'האָט א טעם ווי לאקריץ־פּלעצל;
עס האָט קיין טעם, עס האָט קיין זאַלץ,
און עס שמעקט נאָך חזיר־שמאַלץ!

איך האָב צו'ן אייך קיין טענה־מענה,
וואָס די ליבע איז אייך פּרעמד;
ווענוס שפּרינגט ארויס פון פיאַנע,
ז'מיטן ים און אָן א העמד!

און אמאָר מיט בלינדע אויגן,
באָרוועס, נאַקעט לויפט ער, פליט;
שפּילט זיך מיט א פיילענבויגן —
קען דאָס פּאסן פאר א ייד?

* * *

ווייבער האָב'מיר סאַמע צנועות!
ס'וועט קיין ליבע נישט פאַרלאַנגען!
אונדזער טאָכטער מאַכט קיין שהיות:
נדן, תנאים, חופה־שטאַנגען!

און מען לעבט דאָך ביי אונדז יידן
גאַנץ בשלום, גאַנץ צופרידן;
ווי פּ אַ ס אָ ל יע ס שיט מען קינדער!
טרעפט זיך זעלטן, פאַר אין ברירה,
טוט אַ ייד אויך אַן עבירה;
דם־ובשר, ס'איז קיין ווונדער!

נאָר ער וועט נישט פלעטשן, פּראַלן:
„זאָנע, מאָנט און זילבער־שטראַלן"
נישט פאַר וואַסער, ניש' פאַר פייער!
ר'לויפט אין מיקווה אריין געשווינד,
וואַשט פון לייב אַראָפּ די זינד,
וואַרפט דערנאָך אַ האַרטן דרייער

דעם בעל־נס אריין אין פּושקע;
וויל ער, פאַסט ער נאָך אַ תענית
און ער שווערט זיך אויף נאמנות:
ס'איז אין גאַנצן ווערט אַ שישקע!

אינעם שטעטל איז געווען
פון קדמונים אַ מפּולת:
דאָרטן פלעגן לצים וווינען,
מוזיצערן, מאַכן קולות.

קרייען, מיאַוציען, קוויטשען, בילן,
אָדער סווישטשען ווי דער ווינט,
אויפן דאַך גייט אויף דער וואַך
ארום אַן אַלטער שוואַרצער הונט!

ס'פלעגט ארוים צו ווארפן שטיינער,
גאנצע פודן אויף דער וואָג,
און עס פלעגן זיך באווייזן
די נישט־גוטע טאָג אויף טאָג!

ווייבער, מענער, יידן, קריסטן
ווייכן לאנג די גאנצע גאס;
און מיט הויכן גראָז באוואקסן
שטייען הייזלעך פוסטע־פאס!

דאָרט ביינאכט באווייזט זיך מאָניש,
צו דער חורבה גייט ער צו,
ס'קלאפּט דאָס הארץ ווי ביי'ן א גזלן:
דאָרטן וואַרט אויף אים מאַריע!

אים באַגלייטן צוויי מלאכים:
אין דער לינקער זייט א שלעכטער,
און, מיט טרערן אין די אויגן
גייט דער גוטער אין דער רעכטער!

און דער גוטער מלאך רוימט אים
אין דעם רעכטן אויער אריין:
„האָב רחמנות! דיין נשמה
זאָל פאַר גאָט ניש' זינדיק זיין!"

„וויס, די וועלט האָט ער באשאפן,
„וואָס אין הימל, וואָס אויף ד'ר'ערד!
„זון, לבנה, אלע שטערן,
„אלע אָקסן, אלע פערד,

„ער פארזאָרגט אויך לעבן, בערן,
„גיט פרנסה שאָף און רינדער...
„האָט דעם מענטש זיך אויסגעקליבן,
„ער זאָל לויבן זיינע וווּנדער.

אין דעם תמצית פון די אמות
האָט ער יידן אויסגעצויגן,
און זעקס־הונדערט־דרייצן מיצוות
„אָפּגעמאָסטן, אָפּגעוווינן!

„טו נאָר תשובה, און ער וועט דיך
„מיט ש״י עולמות פאַרגעלטן!
„אוי, באַרעכן! איז מאַריע דען
„ווערט דריי הונדערט מיט צען וועלטן?״

חוזק מאַכט דער שלעכטער מלאך
רוימט אין לינקן אויער אַריין:
האָסט נאָך צייט אויף עולם הבא!
און ער וועט דיר מוחל זיין!

צי האָט ראובן נישט געזינדיקט?
אָדער דוד און בת שבע?
אַלע זענען אין גן־עדן...
ווייל ער האָט א גוטע טבע!

און א ליאַדע קרום, א טרער,
אין א ווינטער־טאָג א תענית,
און א וואָרט, „איך וועל נישט מער!״
און ער גלייבט דיר אויף נאמנות!

אזוי טענהן די מלאָכים.
און דער ישוב דויערט ניש׳ לאַנג...
אָט זי ווייזט זיך שוין אין פענצטער
און עס הערט זיך איר געזאַנג!

פלאַמען ברענען איר אין ד׳אויגן,
אַלע תאוות — אין איר ליד!

און ער פליט שוין פייל פון בויגן,
און דאָס בלוט עם קאָכט און זידט!

טויזנט גרילן, טויזנט שפינען,
פלעדער־מייז און איילן הערן
זייער זינגען, לאכן, קושן,
זייער קושן, האלדזן, שווערן...

און ער שווערט איר הייסע ליבע
ביי זיין לעבן, ביי׳ם געזונט;
דאָך זי שמייכלט: אזא שבועה,
טראָגט אוועק דער לייכטסטער ווינט!

און ער שווערט איר ביי די ציצית,
ביי די פאות, ביי די תפילין,
און ביי ש ו פ ר ש ל מ ש י ח . . .
— „זאָג, וואָס נאָך? אום גאָטעס ווילן!"

און ער שווערט איר הייסע ליבע
אלץ פארברענטער און פארשייטער,
און זי שמייכלט, און זי בעט זיך:
שווער נאָך ווייטער, ווייטער, ווייטער...

און ער שווערט איר ביי זיין טאטן
ביי דער גוטער פרומער מאמען;
ביי דער באבען, ביי דעם זיידן,
און ביי אלע נאָך צוזאמען...

אויף איר ליפל שפילט א שמייכל
און די אויגן אירע גלאנצן,
און זי בעט זיך: ווייטער, ווייטער!
זי וויל זיכער זיין אין גאנצן!

ווייל אַ בחור קאָן פאַרפירן,
קען פאַרגעסן, האָט זי מורא...
און ער שווערט איר ביים פּרוכת,
ביי דעם כתר, ביי דער תורה!

און זי בעט זיך העכער! העכער!
זי וויל זיכער זיין אינגאַנצן!
און זי כישופט מיט איר אָטעם
און די אויגן בלישטשען, גלאַנצן...

און ער גרייפט אַלץ העכער, העכער,
האָט גאָט נאָמען אויסגערופן!...

. . . . . .

פונעם הימל קנאַלט אַ דונער;
פון גיהנום פונעם טיפן

אַ געלעכטער אַ גערודער.
און פון שוועבל יאָגט אַ ריח
און ער פליט שוין „פּאָד קאָנוואָיעם"
אויף אַ בעזעם אין דער הייך.

אויפן באַרג אַרט דאָרטן
איז אַ לעבן, אַ געפּילדער,
ס'איז אַ באַל דאָרט אין דער תיבה,
און אַ שרעקלעכער, אַ ווילדער!

און קאַפּעלן (יענע וועלטי-
קע ציגיינער) מוזיצירן,
און שאַמפּאַניער — ווי וואַסער,
און די רוחות קאַנקאַניערן!

לאָמפּן — טויזנט פעסער סמאָלע,
די רשעים זענען קנוטן;

ס׳גייט ארום אַן עקסטראַ־שדל
מיט א שערל צו די צויטן!

און די קעניגן איז לילית!
אין די אויגן האָט זי בליצן;
און ס מ א ל טראָגט איר לאנגע
שלעפּ מיט בראבאנדער שפּיצן.

אין דער טיר דאָרט שטייט געשלאָסן
אונדזער מאָניש אויף א קייט...
און מען ליינט שוין אַן א פייער
און די שפּיז איז צוגעגרייט!

ע נ ד ע